తృతీయ సంస్కరణ
1 నవంబర్ 1955
మూల్యం 3 రూపాయలు
రాజేశ్వరి ప్రెస్
రాజమహేంద్రవరం

చాంద సుల్తానా

మొదటి ప్రకరణము

పదునాఱవ శతాబ్దాంతమున నొకనాటి సాయంసమయమున అహమ్మదునగర ప్రాంతముననున్న కాంతారమంతయుఁ బక్షుల కలకలారావములచేతను, అతిభయంకరములైన హర్యక్షముల గర్జితములంతోడను, మువ్వన్నెమెకముల భీకర స్వనంబులతోను నిండియుండెను అపరదిక్కాంత తన ముఖపద్మంబున ధరించిన కుంకుమపు బొట్టుచందమున నలరారు సంజకెంజాయ దేదీప్యమానమై తన కాంతుల దిక్కుల వెదజల్లుచుండెను. మఱికొంత సేపటికి రాత్రినిబోడసూపు సంజచీఁకటులు నలుదెసలఁ గ్రమ్మఁజొచ్చెను. పిమ్మట గాఢాంధకారము నిరాటంకముగ జగమంతయు నాక్రమించుటచేఁ జెట్టులు, పుట్టలు, గట్టులు, నేకముగ నంధకారావృతములై నిర్దేశింప వలనుపడకుండెను. ఉన్నట్టుండి యాకసమున మబ్బుపట్టెను. దివినున్న నక్షత్రబృంద మింక మీఁద జరుగఁబోవు ఘోరవిపత్తును జూడలేవో యనునట్లు మేఘమండలి వెనుక దాగియుండుట కరుదెంచుచుండెను.

ఇట్లుండఁ బెనుగాలి వీవనారంభించెను. అవ్విపినంబునకుఁ బరిసరములనున్న పర్వతములపైనుండి యెండుటాకులును నెఱ్ఱని ధూళియు నెగసి భూనభోంతరాళముల ముంచివైచుచుండెను. ఆ భయంకర ఝంఝామారుతముతోఁ బోరి యోడిపోయినవో యనుచందమున శైలశిఖరమున విరాజిల్లు వృక్షావళి వ్రేళ్లతోఁ గూడఁ బెల్లగిలి ఫెళఫెళారావములతోఁ బడిపోవుచుండెను. ఆ భీకర ధ్వనులకు వన్యమృగంబులన్నియుఁ బెల్లుభయంబున నలుదిక్కులకుఁ బలాయనము లగుచుండెను.

అత్తరుణమున నవ్విపినాంతరాళమున నొకఫకీరు కంటక శిలామయంబగు పథంబున నతికష్టంబుతో మెల్లమెల్లగ నడచి పోవుచుండెను. అంత నతఁ డా దారుణమారుతమున కోర్వఁ జాలక తిన్నగ నొక మహావృక్షము చెంత కేఁగి నిలుచుండెను. తన బుద్ధికి సూటిగఁ బొడముసూహలచేఁ దానెంతయు సంత సించుచుండెను. గాని గాఢాంధకారమును, వన్యమృగముల భయంకర ధ్వానములును వాని మనస్సును గలంచుచుండెను. అహఃపతి తూర్పు దిక్కున నుదయింపఁగనే మంచువిరిసిపోవు నట్లు ప్రకల్పనుఁ డుగ్రుఁడై దారుణకర్మ మొనర్పఁ బ్రయ త్నించిన క్షణముననే యాకసమున మేఘపటలము భిన్నమై పోయెను. అంతఁ దారకావళులు కాంతిచే బింకముఁ జూపి నందున మన ఫకీరున కిప్పుడు కొంత వెల్తురు గాన్పించుటచే నతఁడు బిరబిర నడచుచుఁ జేతనున్న ఖడ్గమును ద్రిప్పుచుఁ

గ్రూరమృగము లగపడినపుడెల్లఁ గత్తిఝుళిపించుచు నెద్దియో యాలోచించుచుఁ బోవుచుండెను. అంతఁ గొంతవడికి నతనికిఁ జాలదూరమునుండి యొక దీపపుకాంతి దృష్టిపథంబునంబడుటచే నట్టి నిర్జనారణ్యంబున దీప ముండుటకుఁ గతంబెయ్యది యని చింతించి దానిం జేర నతఁడు గడువడిగ నడువం బోడంగె. అతఁడట్లు తన గమ్యస్థానంబుఁ జేరునప్పటి కచ్చట నతని కొక పటకుటీరంబు గోచరంబయ్యె నవ్వింతఁ బరిశీలింప నతఁడు దానింజొచ్చె. గుడారమునకు మధ్యభాగమునఁ దళతళలాడు రెండుకత్తులు వ్రేలాడఁ గట్టఁబడి యుండినవి. కుటీరమునందే వేఱొకచో నొక ప్రాతపెట్టె యుండెను. ఫకీరు దానిందెఱచి చూడ నందు యమపాశమువంటియొక త్రాడును రెండు చిన్న బాకులును దప్ప వేఱేదియు నతనికిఁ గాన్పించలేదు. అంత నతఁడా చోద్యమును బరిశీలింప జేరువనున్న యొక పొదచాటున దాగియుండుట కరుదెంచెను. మఱుక్షణముననే దీర్ఘకాయుఁడును, మహాబలసంపన్నుఁడగు నొక నల్లని మనుజుఁడు భుజమున నొక గండ్రగొడ్డలిని ధరించి వడివడిగ నా కుటీరమును జొచ్చెను. అతని భుజముననున్న గొడ్డలియు, నాతఁడు ధరించి యుండు మొఱటుబట్టలును నతఁడొక పర్వతప్రాంతముల వసించు నాటవికుఁడని తెలియఁజేయుచుండెను. గుడారమును జొచ్చిన వెంటనే యాతఁడు మఱల బయటకువచ్చి యెవరి కొఱకో నిరీక్షించు వానివలెఁ గుటీరముకొద్ద బచారు చేయుచుండెను.

పిదపఁ గొంతసేపటికి వికృతాకారులగు నల్వురు మనుజులొక బాలుని వెంటఁబెట్టుకొనివచ్చి యాతనియెదుట నిల్చిరి. ఆ బాలు డతిసౌందర్యవంతుఁడై రాజచిహ్నములను వెదజల్లుచుండెను. కాని వ్యాఘ్రములమధ్యనున్న లేడిచందమున నతఁడతి దుఃఖాక్రాంతుఁ డగుటచే నాతని ముఖపద్మము వాడియుండెను. నీలప్రభావిరాజితంబులగు వాని ముంగురులు చెదరి రమణీయ ఫాలభాగమున ముసురుకొనియుండెను. వాని విశాల నయనములు వికసితంబులును, ముకుళితంబులును గాక యరమోడ్పు పడియుండెను. ఇట్లుండ నా బాలుఁడు వారితోఁ "అయ్యా! నన్ను విడువుఁడు. మా యమ్మకు నే నొక్కఁడనే బిడ్డఁడను. నన్ను మీరు విడుతురేని మీకుఁ గావలసినంత ధనమిప్పింతు" నని చెప్పి తన్ను విడిపించుటకు వారి నెన్నియో విధముల వేడుకొనెను. పాప మా బాలుని మాటలు వారు పెడచెవిని బెట్టిరి. ఆ శూరుల నాయకుఁడు "ఆలస్యము జేయక వీని నా చెట్టునకుఁ గట్టి తల నఱకుఁడు పొం" డని తన శిష్యులకుత్తరువిచ్చెను. ఇట్లాజ్ఞాపింపఁబడిన శిష్యులలో నొకఁడు తటాలున గుడారము కేగి యొకత్రాడును దెచ్చి చేరువనున్న మహావృక్షమున కా బాలుని దల క్రిందుగఁ గట్టెను. పొదచాటున నుండి జరుగుచున్న చర్యనంతయుఁ జూచుచున్న ఫకీరు వారిని దెగటార్పఁ దనకృపాణమును దడవి చూచుకొనెను. కాని ఖడ్గమగపడ లేదు. పొరపాటున నా ఖడ్గమును గుడారమున విడిచి వచ్చినందులకై చింతిలుచు నాతఁడు చేయునదిలేక దుఃఖా

క్రాంతుఁడై పొదచాటుననె దాగియుండి గుడారమును జొచ్చుటకు సమయమునకై వేచియుండెను. ఇట్లుండ శిష్యాగ్రేసరుఁడగు నొక నల్లనిమనుజుఁ డా బాలుని శిరముఁ దెగ వైచుటకుఁ గత్తి మెడపైఁ బెట్టి వాటముఁ జూచి మరలఁ గత్తి నెత్తి "నీకు శిరచ్ఛేదము గావింపఁబడును. నీ యిష్టదైవమును దలచికొ" మ్మని బలికెను. ఈ మాటలను విన్నతోడనే యా బాలుఁడు మిగుల వెఱగొందెను. నేత్రయుగ్మమునుండి యశ్రుకణంబులు రాల్పఁదొడంగెను. ఆతఁడు చేయునది లేక ముకుళితనేత్రుఁడై యీశ్వరధ్యానము చేయుచుండెను. అందఱును బాలుని జూచుచుండిరి. ఆ వ్రేటున కాతని శిరము తెగి నేలబడవలసినదే కాని భయముచే నతఁడు మెడను గొంచెము త్రిప్పినందున నా వ్రేటు దప్పెను. తుదల నా క్రూరుఁడు చక్కగ గురిపెట్టి చేయిపైకెత్తెను. చేరువనున్న వారంద ఱా బాలునివంకఁ జూచుచుండ బకీరెట్లో గుడారముజొచ్చి తన ఖడ్గమును దీసికొని ధైర్యమవలంబించి తలనఱుక నుద్యుక్తుఁడై యున్నవాని శిరమును దెగవైచెను. అంత మొదలునఱికిన తరువువలె నేలఁగూలిన యా మనుజుని జూచి మిగత వారందఱు పలాయనమైరి. అంత నా ఫకీరా బాలునికడ కేఁగి చెట్టునుండి వానినివిప్పి వాని దురవస్థలకుఁ గారణంబు లడుగుచు వానిని వెంటఁబెట్టుకొని యెక్కడికో వెళ్ళిపోయెను.

రెండవ ప్రకరణము

ఆహా! ఏమి యావీరుల పరాక్రమము ! నాకంటె శూరుఁడితరుఁ డెవ్వఁడు లేఁడని యిన్ని దినములనుండియు నెన్నుచుంటిని. వారొక స్త్రీచేఁ బోషింపఁబడి సరియైన యుద్ధశిక్షణ లేకున్నను యెట్టివీరులైరి ! ఆ యువతిధైర్య మేమని చెప్పుదు ! నాతోఁ బోరాడు టట్లుండ నొక్కుమ్మడి వేన్వేలు సేనలతోఁ బోరి తన శౌర్యమును జూపెను. ఏదియెట్లున్నను అహమ్మదు నగరరాజ్యమున కామెయు, నాపిల్లవాఁడును నేటరులగుదురు ! మఱియుఁ బట్టణములోని జనులంద ఱేకమై యెవరోయొక స్త్రీ రాజ్య మేలుచుండిన దమ క్రూరకృత్యముల సందులేక జరిగింప వచ్చునని యెంచి యారాజ్యసంతతి .వారిలో కెల్ల నా మెకును దదనంతర మా మెతమ్ముని మనుమఁడగు బహదరునకును హక్కుగలదని యొకశాసనము వ్రాసినారు. వీరికృత్రిమశాసనములు నాకడఁ జెల్లవు. నాతండ్రియు రాజ్యవ్యవహార విషయమై నైజాంషాహావారితో ననేకపర్యాయములు వాదించి యహమ్మదుకే హక్కుగలదని శాసనము వ్రాయించి యున్నాఁడు. అయిన నా స్త్రీ బహదరుకు సహాయ మొనర్చుటకు బీజపురమునుండి పరుగిడివచ్చి, యతనికే హక్కుగలదని వాదించి, తానే ప్రథమమున రాజ్యము నేల నెంచి, తనకున్న ప్రజ్ఞలం బ్రకటించి నాతోఁ బోరాడ గడంగియున్నది. ఎట్లయిన నాయువతితోఁ

బోరి యహమ్మదునగర సింహాసనము నధిష్టింపఁ గలను. ఇప్పుడే నాశిష్యవర్గము నంతయు నాయువతి నెక్కైన జెబపట్టి యారడి సేయఁ బంపియున్నాను. సాధ్యమైనంతవఱకు నాశిష్యాగ్రేసరుఁ డగు ఖాదరు తనకుఁ గల యుక్తులనుఁ దన స్నేహితులఁ గలసి కొని యహమ్మదునగర రాజ్యమును నాశము జేయఁగలఁడు. నా పాడియుఁ, బంటయు, సిరియు, నహమ్మదునగరమునేలుబడి హక్కును గూలద్రోసిన యానీచమతిని దైవంబు సెరుపకుండునే! ప్రాణంబు కంఠంబునం దున్నంతకాలము నేనామెతోఁ బగ సాధించి నా యావచ్ఛక్తిని వినియోగించి పరరాజు నామెపై దాడి విడియఁ బంపి యామెను రాజ్యభ్రష్టగాఁ జేసి, అహమ్మదు నగరమును బాడుచేసి, ఆలుబిడ్డల నెడబాపి, యామెనే నమ్మి యామెకుఁ ద్రికాలములయందు సహాయులుగ నున్న వారి నిడు ములఁగుడిపి వేధింపక పోతినేని నేనొక మహమ్మదీయుఁడను గాను. ఇదియే నా శపథము. ఇప్పుడు ఢిల్లీకెట్టులైన పోవుచు న్నానుగదా! అక్బరు నాకించుకైన సాయమొనర్చునా? అతఁడు గొప్ప చక్రవర్తి. పరాక్రమశాలి, దీనసంరక్షకుఁడు అచ్చటికి వెళ్ళి నా గోలంతయు నాతనికి విన్నవించి నా చమత్కారముచే నాతని నెట్టులైన సైన్యమును సహాయమునకుఁ బంపునట్లుచేసెద. యెట్ట యెదుట నొక చిన్న పట్టణము గానవచ్చుచున్నది. చీఁకటి పడకమున్నే పట్టణమును జేరవలయును. ' ప్రభాకరుఁడును నావ లెనే తేజము సెడి యపరసముద్రమున దలదాచ వెళ్లుచున్నాఁ డని తనలోఁ దాను వితర్కించుకొనుచు నొక యావనపురుషుఁ

డొకనాఁటి సాయంకాలమున ఢిల్లీకి దక్షిణముననున్న యడవిలో నుండి బిరబిర నడచుచు బాగుగఁ జీఁకటి పడునప్పటికి దన యెదుట నున్న యొక పట్టణముఁ జేరి యచ్చట నొక సత్రమున నిలిచెను.

ఈ సత్రము చాల విశాలమైన దగుటచే నందు బాటసారులచే నిండి నిబిడీకృతములగు పెక్కు గదులు గలవు. ఆ గదులకు ముందు భాగమున నొక విశాలమైన యరుగు గలదు. ఆ యరుగుమీఁద నొక రిద్దఱుభైరాగులును, నొక ఫకీరును బవ్వళించి యుండిరి. చదువరులారా! ఈ ఫకీరు మీ కిదివఱలోఁ బరిచితుఁడే! పాప మీతనికి మనస్సు కలతచెంది యున్నందువలననో లేక మఱియేకారణమును బట్టియో నిద్ర పట్టుటలేదు. హృదయవారధినుండి యోచనాతరంగము లుద్భవిల్లినప్పు డెల్ల నాతఁ డాయింటి కప్పుతట్టు చూడ్కి నిగిడించుచుండెను. ఈతఁ డావచ్చిన నూతన పురుషుని జూచినంతనే తన చోటినుండి లేచి కూర్చుండి యెద్దియో యాలోచించుచుఁ గోపారుణితలోచనుండై యా పురుషుని యూరక చూచుచుండెను. ఇంతలో నా వచ్చిన పురుషుఁడును యరుగుపై నొకచోట నైపై గుడ్డను బరచుకొని నిద్రించుట కారంభించెను. వెంటనే ఫకీరా మనుజుని యొద్ద కరుదెంచి వానిని బాగుగఁ బరిశీలించి యేమిచేయుటకును దోఁపక నడుమునకుఁ గట్టుకొనియున్న ఖడ్గమును బయటకు దీసెను. ఇంతలో నా పురుషునియంగరఖా ఫకీరున కగపడ దాని నాతఁ డావలకుం గొంపోయి దాని జేబునందున్న యొక కాగితమును దీసి దగ్గరనున్న దీపమునొద్దకు దీసుకొనిపోయి చదివి దానిం దనజేబునందు బదిలపఱచుకొనెను. అంతఁ బకీరు

కోపావేశుడై యొడలు తెలియక యొక్కపెట్టునకే యాపురుషు నిం జంపఁ దనకత్తి నెత్తెను. ఇంతలో సత్రములో నుండు వారిలోఁ గొందఱు "దొంగ దొంగ" యని కేకలు వేయుచు నలుదిక్కులకుఁ బర్విడుట కారంభించుటచేఁ బకీరు చేయునది లేక యెత్తిన హస్తమును నల్లే దించి యాపురుషుఁడు ప్రాణములను దక్కించుకొన్నందులకుఁ జింతించుచుఁ దనతావున కరిగి మరలఁ బరుండెను. సత్రములోని జనులకు దొంగయెచ్చట నగపడనందున వారును దమగదులకుఁబోయి పరుండిరి. అంత నాయావనపురుషుఁడు మేల్కాంచి చాల ప్రొద్దుపోయినదని తెలిసికొని, తెల్లవాఱుటకుఁ గొంచెము ముందుగనే ఢిల్లీకిఁ బ్రయాణమై పోయెను. అరుగుపైఁ బండుకొనియున్న ఫకీ రిప్పటికిని నిద్రింపలేదు. ఉత్తండూరక యానూతనపురుషుని గుఱించియే చింతించుచుండెను. 'ఓరీ! నీచుఁడా! నీ వొనరించుచున్న కుట్రలు నెల్లను గ్రహించుచున్నాను. లెమ్ము. సమర్థుండనగు నేనామెకు తండగనుండు నంతకాలము నీ దుండగమునెల్ల దుదముట్టింపఁ ద్రికాలముల యందును బ్రక్కలోని బల్లెమువలె వర్తించుచుండెదను లెమ్ము. నీకు సాయమొనరింప వేడుట కగ్బరుపాదుషాకడకా పోవుచుంటివి! గత యుద్ధంబున నీ వందిన గౌరవంబే భావికాలంబున నాతఁడును బొందుఁగాక. నేఁడు నీవు ప్రాణంబుల దక్కించుకొన్నందుల కెంతయుఁ జింతించుచున్నాను. దుర్మార్గుడా! కానిమ్ము. అచిర కాలంబున మదీయ బాహుబలము నించుక రుచి చూడఁగల' వని తలంచుచున్నంతలోఁ దెల్లవాఱెను. ఫకీరు సత్రమును వదలి తన వాసస్థానమును జేర బయలుదేఱెను.

మూఁడవ ప్రకరణము

చదువరులారా! మన చరిత్రకు సంబంధించిన రాజ్య మహమ్మదునగర రాజ్యము. ఇది దక్షిణ హిందూదేశమున నెట్లేర్పడినదనియు, నెట్లు పరిపాలింపఁబడినదియు, మొదటఁ గనుగొని పిమ్మటఁ గథాసందర్భమునకు మరలుదము.

ఢిల్లీపట్టణములో మహమ్మదు టోగ్లకు రాజ్యముచేయు చుండఁగ హాసన్ గంగూ అను సేనానాయకుఁడు దక్షిణ హిందూ దేశములో దిరుగఁబడి స్వతంత్రుఁడాయెను. ఇతఁడు మొదట గంగూ అను బ్రాహ్మణుని సేవకుఁడుగ నుండి యతఁడు చెప్పిన చొప్పున నడచుకొను చుండెను. ఒకదినము హాసను పొలము దున్నుచుండగా నతనికిఁ గొంతధనము లభ్యమగుడు దానిం గొంపోయి తన యజమానుని కొసఁగ వాని ధర్మము నకు మెచ్చి యతని యజమానుఁడు వానిని నవాబు దగ్గరకుఁ బిలిచికొనిపోయి పదివేల గుఱ్ఱములకు నాధిపత్య మిప్పించెను పిమ్మట గంగూ బ్రాహ్మణుఁడు హాసనుతో నీకింక కొలది దినములకు రాజ్యప్రాప్తి కాఁగలదు. అప్పుడు నన్ను మఱవవల దని జ్యోతిషము చెప్పి వానిం బంపివేసెను. పిమ్మట హాసననేక యుద్ధములలో గెలిచి ఢిల్లీశ్వరునివలన జాఫర్ ఖాన్ అను బిరుదమును వహించెను. అతఁడు 1347 వ సంవత్సరమున అల్లా యుద్దీన్ షాహా యని పేరు పెట్టుకొని దక్షిణ దేశమున స్వతంత్రుఁడైన పిమ్మట రాజాయెను. అంత నతఁడు గంగూ బ్రాహ్మణుని జ్ఞాపకార్థమై తనకు హాసన్ గంగూ అనియు,

నతని వంశమునకు బహమన్ లేక భామినీ వంశమనియు, దాను సంపాదించిన రాజ్యమునకు భామినీ రాజ్యమనియుఁ బేళ్లు పెట్టెను. ఈతఁడు 1347–58 వఱకు నా రాజ్యమును నిరంకుశాధికారియై బరిపాలన మొనర్చెను. ఈతని వెనుక నెనమండుగురు రాజ్యపాలన మొనర్చిరి. వారిలోఁ గడపటివాఁడైన మహమ్మదుషాహా 1482-1528 వఱకు రాజ్యపరిపాలనము జేసెను. ఈతని కాలములోనే భామినీరాజ్యములోనుండి యైదు రాజ్యము లేర్పడెను. అవేవన 1 బీడారు, 2 బీరారు, 3 అహమ్మదునగరము 4 బీజపూరు, 5 గోలుకొండ. బీరారునందు రాజ్యము చేయువారిని "బరీద్ షాహా" లనియు, బీడారునందు రాజ్యము చేయువారిని "ఇమ్మద్ షాహా" లనియు, అహమ్మదునగర ప్రభుత్వమువారిని "నిజాం షాహా" లనియు, గోలుకొండయందు రాజ్యముచేయువారిని "కుతుబ్ షాహా" లనియు, బీజపూరునందు రాజ్యము చేయువారిని "అదిల్ షాహా" లనియు వాడుచుండిరి.

పాఠకులారా! మనము ప్రస్తుతపు చరిత్రకు సంబంధించిన అహమ్మదు నగరమునకు మరలుదము ఈ రాజ్యము 1489 వ సంవత్సరమున అహమ్మద్ షాహాచే స్థాపించఁబడెను. ఈతఁడు 1508 వఱకు రాజ్యపాలన మొనర్చెను. ఇతని వెనుక బురుహాన్ నిజాంషాహాయును, నతని వెనుక హుసేన్ నిజాంషాహాయును బాలనమొనర్చిరి, మన కథానాయికయగు చాందబీబీ (చాంద సుల్తానా) యీతని పుత్రికయె. అహమ్మదునగరు, బీజపూరు, గోలుకొండ నవాబులు విజయనగరముపై దండెత్తుటకు నిశ్చ

యించుకొన్న కాలములో హుసేన్ నిజాంషాహా తనకుమార్తెయైన చాందబీబీని బీజపూరునవాబగు అలీఅదిల్‌షాహాకిచ్చి వివాహము జేసెను. 1580 వ సంవత్సరమున నీతని నొకఁడకస్మాత్తుగఁ జంపెను. అలీతమ్ముని కొడుకగు రెండవ యిబ్రహీం అదిల్‌షాహా చాలా పసివాఁడగుటచేఁ జాందబీబీ కమిాల్ ఖానుని మంత్రిసాయమున రాజ్యమునేలుచుండెను. బీజపురము నందు మంత్రులు చాందబీబీని పెక్కగు నిక్కట్టుల నలయింపఁ జేయుచు రాజ్యమంతటను క్షోభము గలుగఁజేసితిరి. మంత్రి పదవులకొఱకై వీరు తగవులాడి రెండుపక్షములవారైరి. పిమ్మట నబ్దుల్ హాస నను వానికిఁ బ్రధానత్వ మిప్పింపఁబడెను. దిలార్ ఖానను సిద్ధీ మిక్కిలి గర్వించి అబ్దుల్ హాసనును చంపి తానే ప్రధానుఁడయ్యె.

ఈ దిలార్ ఖానుఁడు మిక్కిలి రాజ్యకాంక్ష గలవాఁడగుటచేఁ చాందబీబీ బీజపురమునందుండిన దనయాట లేవియు సాగవనితలఁచి యామెను దిన్నగ నహమ్మదునగరమునకుఁ బంపివేయ నొకపన్నుగడను బన్నెను. అదెద్దియనిన నిబ్రహీం అదిల్‌షాహా చెల్లెలగు ఖుదీజాసుల్తానా యను రాజపుత్రిని అహమ్మదునగర రాజైన మిరాన్ హుసేనున కిప్పించి ఖుదీజాసుల్తానాకుఁ దోడుగఁ చాందబీబీని యహమ్మదు నగరమునకు బంపెను. అందుచేఁ చాందబీబీ యహమ్మదు నగరమునకు రావలసివచ్చెను. ఖుదీజా సుల్తానాను పెండ్లియాడిన పిమ్మట మిరానుహుసేనయిదు సంవత్సరములు మాత్రము రాజ్యముచేసెను. ఇతని వెనుక బురాణా షాహాయునుఁ ఇస్మయల్ షాహాయును, ఇబ్రహీంనిజాం

సాహాయమును, రాజ్యపాలన మొనర్చిరి. ఇబ్రహీం నిజంషాహా మరణానంతరమునం దతని పుత్రుఁడగు బహాదర్ పసివాఁడగుటచే నతనికిఁ బట్టముగట్టి యతని పేరఁ జాందబీబీ మిగుల శ్రద్ధ వహించి యహమ్మదునగరరాజ్య మేల మొదలుపెట్టెను. బహాదరుకు షాజిబీబీ యను సహోదరి యుండెను. షాజిబీబీ వయస్సున బహాదరుకన్న మిగులఁ బెద్దది. ఆమె పదునెనిమిది సంవత్సరముల ప్రాయముగలదై నిండు జవ్వనమున విరాజిల్లుచుండెను. చాందబీబీ, బహాదర్ షాజిబీబీల యెడల సమమగు ప్రేమ గలిగి రాజకార్యముల నన్నిటిని తానే వహించి తన ప్రజలను గన్నబిడ్డలవలెఁ బోషించుచుండెను. ఆమె మంత్రులలో కెల్ల మాలికాంబరు ప్రధానమంత్రియు, సహాచరుండునునై యుండెను. ఈతఁడసమాన పరాక్రమవంతుఁడై సైన్యాధిపత్యమును వహించి రాజకార్యములందుఁ గూడఁ దన బుద్ధికుశలతను జూపుచుండెను. ఆమె రెండవ మంత్రియగు హుసెను మీర్జాయును, మూడవమంత్రియగు నబ్దుల్ రహిమానుఁడును శౌర్యసాహసములందు మాలికాంబరుతోఁ దులఁదూఁగుచు నాతనికిఁ బలు కార్యములందు సహాయపడుచుండిరి. చాందబీబీ నాల్గవమంత్రియగు హమీదుఖానుఁడు మాత్రమే కారణమునవో రాణిపై ద్వేషభావమును వహించి పైకిమాత్రము మంచిగ నటించుచుఁ దక్కిన మంత్రులతోఁ గలియక ప్రత్యేకముగ రాణికడకు వచ్చుచుఁ బోవుచు నుండెను.

షాజిబీబీ పసితనమునుండియుఁ చాందబీబీతోఁ గూడ బీజపూరునందే కాలము గడుపుచుండినందున నిబ్రహీం అదిల్ షాహ పినతండ్రి కొమరుఁ డగు మహమ్మదు ముస్తుఫాయందత్యంతానురాగము గలదై యతనిఁ దప్ప వేఱొకనిని బెండ్లాడ నిచ్ఛలేక యుండెను. ముస్తుఫాయును శైశవమునుండి స్నేహముగ నున్న షాజిబీబీయం దనురాగము గలిగి వేఱొకయువతిని బెండ్లాడ నిష్టములేక షాజిబీబీ నెప్పుడెప్పుడు వివాహమాడుదునా యని వేచియుండెను. చాందబీబీయు భర్తృవియోగదుఃఖానల సంతప్తమానసయై యున్నను ధైర్యము వీడక, రాజ్యసంతతి వారమని చెప్పుకొని మామెను రాజ్యభ్రష్టం గావింపఁ దలంచిన పెక్కుశూరుల యుక్కడించుచు రాజ్యమేలుచుండెను.

నాల్గవ ప్రకరణము

అహమ్మదు నగరమునకు దక్షిణమున నొక సన్నపాటి రస్తా గలదు. ఇది దక్షిణమున పోనుబోను యొక గొప్ప యరణ్యము లోనికిఁ జొచ్చియున్నది. అవ్విపినమును దాఁటితే మేని యా రస్తా మూలమున ననేక పట్టణములకుఁ బోఁగలుగదుము. ఈ బాట కిరుపార్శ్వముల బాటసారుల కనుకూలముగ జెట్లునాటఁబడి యున్నవి. మఱియు నమ్మహీరుహముల కిరువంకల నెత్తుగఁ బెరిగియున్న పొదలును, మొక్కలును, తీవలును దూరముననున్న గుట్టలవఱకును వ్యాపించియున్నవి. అక్కడక్కడ బ్రాకృతశ్చిమంబుల కొకరిద్దరు మనుష్యులుమాత్రము పోవుటకు సరిపడిన యిఱుకుత్రోవ లామార్గంబునఁ గలియుచున్నవి.

పగలు దాదాపు రెండు జాములప్రొద్దు కావచ్చుచుండెను. అట్టిసమయమున రమారమి ముప్పదియేండ్ల ప్రాయము గల మనుజుఁ డొకానొకచోటునుండి తురగారూఢుఁడై బయలుదేరి వచ్చుచుండెను. అతఁ డతి బలాఢ్యుఁడైనట్లు కన్పట్టుటయే కాక యతని ముఖపద్మము సుందరమై గంభీరభావమును స్పష్టపఱచుచుండెను. అతఁడతిదూరమునుండి స్వారిచేసివచ్చుటయుఁ బట్టియు, వేసఁగికాల మగుటచే మార్తాండుఁ డతి రౌద్రంబునం బ్రకాశించుటచేతను నాతని దేహమంతయు స్వేదబిందువులచే నిండుటయేకాక బడలికయు, నాకలియు, దప్పియు, నాతని గడుంగడు వేధించుచుండెను. అతని హయంబును బై కారణముల డస్సినదై మందగమనంబునఁ బోవుచుండెను.

బాటసారి చనుచున్న మార్గమునకుఁ దూర్పుదెసను సుమారు రెండుక్రోసుల దూరమున నతివిశాలంబులును, నానావిధ కుసుమఫలభరితంబులును నైన వృక్షంబులు చాలదూరము వరుసగ వ్యాపించి యుండుటచేఁ నందుండి గంధవాతూల మప్పుడప్పు డతిమనోహరంబుగ వీచుచు మనపాంధుని బడలికను గొంత యుపశమింపఁ జేయుచుండెను. అందుచే నతఁడు సమీపమున నేదో యొకవనం బుండు ననియు నందేదేని యొక నది యుండుననియు నూహించి మార్గమును దప్పించి యరణ్య మార్గమునం బోయి దానిం బ్రవేశించెను. బాటసారి తలఁచినట్లది వనముగాదు. అదియు నరణ్యప్రదేశమే. అయిన నచ్చట గొప్పగొప్ప మహీరుహములు లేక, చిన్నచిన్న ఫలవృక్షములు

మాత్రము విశేషముగ నుండెను. వాటికి సమీపమున నొక నది ప్రవహించుచుండుటచే బాటసారి యానందభరితుఁడై యశ్వము నుండి దిగి దాని వీపుజరిమి యందుండెడు పచ్చికబయలునందు మేఁతకుఁ విడిపించి, నదిలోని నిర్మలోదకమును గడుపారఁ ద్రావి యొక విశాల ఫాలమహీజము క్రింద విశ్రమించెను. అంతఁ దా నేదియో యాలోచించుచుఁ దనకు దగ్గరనున్న స్థలములఁ గొంత వఱకుఁ జిన్నచిన్న చెట్లు దట్టముగాఁ బెఱిగి యుండుటనుజూచి యాశ్చర్యపడి దానిం బరిశీలింపఁ దన చోటునుండి లేచి యచ్చోటి కరిగెను. కొంతమంది మనుష్యులా పొదవద్ద దిరుగు చున్నట్లచ్చటచ్చట నున్నయడుగుల జాడవలన నతనికిఁ దెలియ వచ్చుచుండెను. అంత నా వింతఁ గనుఁగొన నతఁడు ప్రక్క నున్న యొక బండపైఁ గూర్చుండెను. అతని కంటికి సూటిగ నా పొదలోఁ గొన్ని తీవలు తిరుగఁబడిఁ యుండెను. బాటసారి తన హస్తంబున నా తీఁగల నావలఁ బాఱవైచెను. వెంటనే గుండియ ఝల్లుమనునట్లతని కొక గొప్ప రంధ్రము గాన్పించెను. అంత నతఁడు దీర్ఘాలోచన జేయఁ దొడఁగి తుదకా సొరంగము మనుష్యనిర్మిత మనియు క్రూరమృగము లందేవియు వసింపవనియుఁ దెలిసికొని ధైర్యమవలంబించి దానిం జొచ్చె. అది యంధకారబంధురంబై చాలవఱకు వ్యాపించియుండెను. లోపల మెట్లు నిర్మింపఁబడి యుండుటచే నాతఁడు సులభముగ నొకగడియకాలములో నాసొరంగమును దాటి యావలి మైదానమును జేరెను. అచ్చటఁ గొంచెము వెలుతురుగ నుండుటచే నతని కొక గృహంబు దృగ్గోచరంబయ్యె. పిమ్మట నతఁడా యింటి

వద్దకు మెల్లగఁ జేరఁబోయి దీర్ఘకాయుఁడును, గృహాణ పాణియు నగు నొక పురుషుండు తనకత్తిని ఝళిపించుచు నా యింటి వాకిట నటునిటుఁ దిరుగుచుండుటను గనిపెట్టెను. వానికంటఁ బడకుండ నా బాటసారి యెట్లో యింటివెనుక కేఁగి లోపల నొక కుర్చీపైఁ గోరమీసములు గలిగినట్టియు నెట్టని యంగరఖాను దొడిగినట్టియు నొక శూరాగ్రేసరుని గాంచెను. అతని కిరువైపుల నిద్దఱు మనుజులు వింజామరలు బట్టుకొని నిల్చియుండిరి. పిమ్మట గాలాంజనాకారులగు నలువురు మనుజు లరుదెంచి బద్ధాంజలులై యాతని యెదుట నిల్చిరి. అంత ఖాదరు "ఓరీ! మీరు పర్వతప్రాంతముల నివసించువారగు టచే దృఢశరీరులనియు నసమాన ప్రజ్ఞావంతులనియుఁ దలఁచి మిమ్ములఁ గడుంగడు విశ్వసించి యీ పనికి నియమించుట నాదే తప్పు. లేనియెడల బక్క-చిక్కి-న యొక మానవునకు వెఱచి యీ బాలు నూరక విడుతురా ? ఆ పిల్లవాని ప్రాణముల నప్పుడేతీసి వాని తలను నా యెదుటికిఁ గొనిరాక రిక్త హస్తములతో నా మొగము జూచ మీా కెట్లు చెల్లెను. గుండడు సహితము మృతిబొందెను. ఇఁక నా స్త్రీ మన పించ మార్ప గలదు. మీా యందఱిలో నా బాలుని విడిచిన వాఁడెవ్వఁడు ?"ఁ అనియెను.

మొదటివాఁడు :—స్వామీ ! మేమా పిల్లవానిని జెట్టుకుఁ గట్టి చంపుటకు సిద్ధపడి యందఱము వానివంకఁ జూచు చుంటిమి. వెంటనే గుండని తల తెగి క్రిందఁబడెను. మే. మందఱము భయపడి వెళ్ళితిమి. ఆవల నేమి జరిగెనో మాకుఁ దెలియదు.

రెండవవాఁడు :—మహాప్రభూ ! మమ్ముల నేఁటికి మన్నింపుఁడు. ఇఁకమీఁద నిటువంటి పొరబాటును జరుగనీయము. మే మింక జేయఁబోవు కార్యములలో నతిజాగరూకతఁ గలిగియుందుము.

అందులకు ఖాదరు "ఆ స్త్రీ నెట్లయినఁ జంపి మన నవాబు గారిని సంతోషపెట్టవలయును. రాజ్యమాతనికిఁ జెందున ట్లానర్చుటలో మన మాతనికిఁ ద్రికాలములయందును సాయ పడవలయును. అహమ్మదు నగరములో నా స్నేహితులు నాకొ ఱకు వేచియుందురు. నే నచ్చటికి వెళ్ళవలయు" నని చెప్పి వారి నందఱి దనవద్దకుఁ బిల్చి, మఱికొన్ని రహస్యములను వారి చెవిలో నూఁది, వారి నావలకంపి బిరబిర నొక కాగితమును దీసి దానిలోఁ గొన్ని విషయములను వ్రాసి మేజామీఁద బెట్టి యా గృహము వదలి వెలుపలకు రాఁబోవుచుండెను. ఇంతలో నా బాటసారి ఖాదరురాక నెఱింగి తత్క్షణమే యా సొరంగపు మెట్లనెక్కి తన యథాస్థానమును జేరి గుఱ్ఱముపై జీనువైచి దాని నధిరోహించి యతి త్వరితగతిం దానిం బోనిచ్చుచు నిట్లాలో చింపఁ గడంగెను. "ఆహా ! యిన్ని దినంబులనుండియు రాణి గారిని గష్టముల పాలుచేయుచుండిన దుర్మార్గులు వీరే యని నా కిప్పుడు దృఢముగఁ దెలియవచ్చెను. ఆ క్రోరమీసముల వాఁడు వారి యజమానుఁడు గాఁబోలు ! వాని మాటలన్నియు వినఁబడెనుగాని మరల నేవో కొన్ని రహస్యముల వారిచెవి నూదెను. అం దేమి సంగతు లున్నవో యెవ రెఱుఁగుదురు. వీరి దుండగముల నడంప రాణిగారితో నీ వార్త జెప్పవలయు"

నంచుఁ దన తురంగమును వడివడిగ నహమ్మదు నగరమునకుఁ బోవు మార్గమునఁ బోనిచ్చుచుండెను.

అయిదవ ప్రకరణము

మనచరిత్రకాలమున హిందూదేశమున ఢిల్లీనగరము కంటెఁ బ్రసిద్ధి కెక్కిన పట్టణము వేఱొకటిలేదు. ఈ కాలమున నక్బరు చక్రవర్తి దానిం బాలించుచుండెను. మన దేశమందు రాజ్యమేలిన మహమ్మదీయ రాజులలో నీ పాదుషాహో యప్రతిముఁడగు రాజని చెప్పుటకే సందేహములేదు. ఏ రాజు మతభేదములు లేక యన్ని మతములవారిని దయతోఁ బ్రోచుచుండెనో, ఏరాజు రాజపుత్రస్త్రీలఁ బెండ్లాడి వారి బంధువులకు గొప్ప యుద్యోగము లిచ్చుచుండెనో, ఎవనికాలమున క్రూరమగు దురాచారము లన్నియుఁ గొట్టివేయఁబడెనో, ఏరాజు సద్గుణపుంజములు జనులెల్లరచే నుతింపఁబడుచుండెనో ఎవని బాణసంధానము చూపరులకు భయసంభ్రమములఁ గలుగఁ జేయుచుండెనో యట్టి యక్బరు చక్రవర్తి ఢిల్లీని బరిపాలించుచుండ జనులెల్లరు సుఖముగ జీవించుచు శత్రువుల వలన నేబాధలు లేక హాయిగఁ గాలము గడుపుచుండిరి. ఈతఁడు రాజ్యమునకు వచ్చిన కొలది కాలములోనే జానుపురము, బంగాళము, కాశ్మీరము, సింధు దేశము, గుజరాతము కాబూలు మొదలగువానిని జయించి యసమాన ప్రతిభావంతుఁడై యుండెను.

ఇట్లుండ నక్బరుచక్రవర్తి యొకనాఁడు తన యాస్థానమంటపమున కేఁగి తన మంత్రులను, సేనానాయకుల నవలోకించి "మంత్రులారా ! మొన్నటిదినము కాంధహార్ రాజ్యము మన కతి సులభముగ స్వాధీనమయ్యెను. మన సైన్యముల కేమియుఁ

గష్టములు గలుగలేదని తలంతును. మఱియు నా తాత తండ్రుల వలెనే నాకును దేశమునగల పెక్కు రాష్ట్రముల జయించి హిందూదేశమున మొగలాయి రాజ్యమును స్థాపింప బుద్ధి వొడముచున్నది. దీనికి మీ రెల్లరు శ్రద్ధవహించి పనిచేయుచు నాకు మిక్కిలి సాయపడవలయు" నని చెప్పునంతలో నొక పరిచారకుఁ డరుదెంచి "ప్రభూ! ద్వారముకడ నెవఁడో తమ దర్శనార్థమై వచ్చి యున్నాఁడు. సెలవైన రా నెంచుచున్నాఁ" డన నక్బరా వచ్చిన వానిని రా నాజ్ఞ యిచ్చెను. అంత నొక యావనపురుషుఁ డక్బరు యెదుట నిలిచెను. అక్బరా నూతన పురుషుని నుచితాసనాసీనునిగఁ జేయ నాతఁ డిట్లనియె. "మహా ప్రభూ! నే నహమ్మదునగరమున కైదామడలదూరమందున్న శివనేరిదుర్గము నిటీవల జయించిదానికి నాయకుఁడుగ నున్నాను. నా పేరు మియర్ మంజూ. నా సమీప బంధువులలో నొకఁడును, నైజాంషాహివంశమునకు సంబంధించినవాఁడును నగు నొక బాలుఁ డిప్పు డహమ్మదునగర రాజ్యసింహాసనము నధిష్ఠింప హక్కు గలిగియున్నాఁడు. ఆ పిల్లవానికి రాజ్యమును జెందనీక పెక్కురు తమకుసైతము హక్కు గలదని వాదించుచున్నారు. ప్రతిదినమును జరుగు పోరాటంబులకు లెక్కలేదు. పిదపనేఁ గొంతమందితోఁ గలసి ప్రస్తుత మా రాజ్యమునకు రాణియని పేరుపెట్టుకొని బహాదరను పిల్లవానికే హక్కుగలదని గట్టిపట్టు పట్టి వాదించుచున్న చాందబీబీతో యుద్ధముచేసి సంపూర్ణ ముగ నోటమింబొంది మీ సహాయము వేఁడ నిటకుఁవచ్చితి.

కాన నా యందు మీరు సంపూర్ణకటాక్షముంచి మీ సేనను బంపి నాకు సాయమొనర్చితిరేని యహమ్మదునగర రాజ్యములో నర్ధభాగమును నేను భక్తితో మీకు సమర్పింప సిద్ధముగ నున్నాను. మఱియుఁ చాందబీబీ నెట్లైనఁ జెఱపట్టి హింసింప నా శిష్యులలో ననేకులను పంపియున్నాను. వారాకార్యమును నెఱవేర్చిన మన మతిసులభముగనే యహమ్మదునగరమును స్వాధీనము చేసికొనగలమని చెప్పెను. రాష్ట్రముల నెల్ల జయించి యేకఛత్రాధిపత్యమును వహింపవలయునని యాశతో నున్న యక్బరు షా వార్త విన్నతోడనే సంతోషాక్రాంత స్వాంతుఁడై మియర్ మంజూవంకఁ జూచి "అయ్యా! కొద్దికాలములోనే నా పుత్రుఁడగు మురాదువెంట గొప్ప సైన్యమును బంపు చున్నాను. నీవు దానికై చింతిలనలదు నీవు నీ సేనను సిద్ధముగ నుంచు" మని చెప్పెను. అంత మియూర్ మంజూ మిక్కిలి సంతసముతో నతని కనేక సలాములొనర్చి తన పరగణాను జేరఁ బ్రయాణమై పోయెను.

ఆఱవ ప్రకరణము

చదువరులారా! అహమ్మదునగరము తట్టు మరలఁ జూడ్కి నిగిడింతము. ఆహా! కలధౌతశిఖరులో యన భ్రమఁ బుట్టింపఁజాలిన యా హర్మ్యములను, ఆవిద్యాశాలలను, ఆనాటక శాలలను జూడుఁడు. కనులపండువై కనుపించు మనోహర కుసుమతతుల నలంకరించుకొని ప్రభాకరుని యఖండ తేజోరూప మును మింటఁగలిపి చల్లని మందమారుతముచే నప్పురజనుల

మనంబుల నుల్లసిల్లఁజేయుచు నల్లిబిల్లి గనల్లుకొని ప్రకాశించు చున్న తరులతోద్యానవాటికలను సాయంసమయమున సౌధో పరిభాగమున విశ్రాంతికై విహారము సల్పుచున్న యా సుంద రాంగనలఁ దిలకింపుఁడు ! ఆహా ! వారియందమేమి ! అల్లదిగో యా విపణివీధుల సొంపు నించుకచూడుఁడు ! ఎచ్చటఁ జూచి నను ధాన్యరాసులు, ఎచ్చటచూచినను వస్త్రపుగుట్టలే ! అత్యద్భుత శిల్పకళాసౌభాగ్య భాసురమై, శూరనివాసమై యొప్పు నప్పురంబున సుజనులు, దుర్జనులు గూడి నివసించు చుండిరి.

చాందబీబీ నివసించునగరు మిక్కిలి పెద్దది. ఈ నగరు నకు నైదు హజారములు గలవు. ప్రతిహజారమునందును గావలి వారు తుపాకులను భుజములపైఁ బెట్టుకొని సదా దానిఁగాపాడు చుందురు. రాణివద్దనుండు మంత్రులును, నౌకరులును దప్ప మిగుల వారి నెవరినిగాని రాణిగారి యాజ్ఞయైన పిదప నీకావలి వారు నగరులోనికిఁ బోనిచ్చుచుందురు. హజారముల నన్నిటిని దాటితిమేని మనమొక పెద్ద బంగళాలోనికి బోయెదము. ఇందు చాలామంది నౌకరులు రాజ్యాంగ వ్యవహారవిషయములను నెఱవేర్చు చుందురు. దీనికిఁ బైయంతస్థునందు విశాలమైన కూటమొకటి గలదు. దీనియందే చాందబీబీ సాధారణముగఁ దనమంత్రులతో రహస్యాలోచనలు సల్పుచుండును.

ఒకదినము మధ్యాహ్నము మూఁడుగంటలకుఁ బిమ్మట నీ విశాలభవనమున చాందబీబీ యుత్తమాసనాసీనురాలై యుండ నామె కిరుపార్శ్వముల షాజిబీబీయు, బహాదరును

గూర్చుండి యుండిరి. అత్తరుణమున చాందబీబీయు, షాజి బీబీయుఁ దమ యంతరంగముల నిమిడియున్న విషయములం గూర్చి సంభాషింపఁ దొడఁగిరి.

చాంద :—మొన్న బహాదరుకుఁ దటస్థించిన ఘోరవిపత్తును గుఱించి తలఁచినప్పుడెల్ల నా మనస్సు దహించుచున్నది, ఇంతచేసిన దుర్మార్గులిఁక నెఁతపని చేయనెంచి యున్నారో ? మియర్ మంజూ మనతోఁ బగ సాధించి నదిమొద లిప్పటి వఱకును బ్రజలకు నేదో యొక కీడు వాటిల్లఁజేయుచునే యున్నాఁడు.

షాజి :—అమ్మా ! యింతకు ముందొకప్పుడు మీరు నాతో నేమి చెప్పియుంటిరో జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుకొనుఁడు. " నా కంఠమునఁ బ్రాణము లుండువఱకుఁ బగవానితోఁ బోరి యహామ్మదు నగరమును శత్రువులచేతికిఁ జిక్కనీయ " నని నుడివి యుండలేదా ? మఱియు నా దుర్మార్గుఁ డక్బరు చక్రవర్తిని సాయము వేఁడఁగోరి ఢిల్లీ కరిగినట్లు నిన్ననేకదా మనకు వర్తమానము వచ్చినది.

చాంద :—ఢిల్లీకిఁ బోయిన నక్బరుపాదుషా యిట్టి దుర్మార్గునికి సహాయ మొనర్చునా ? ఒకవేళ సాయమొనర్చినను మనకు మాత్రము సాయపడువారు లేరా ? ఇబ్రహీం అదిల్ షాహా మనకుఁ బ్రాణదానమునైనఁ జేయుటకు సిద్ధముగ నున్నాఁడు.

చాందబీబీ యిట్లు చెప్పినప్పటికి హాజిబీబీ తలవంచెను. కారణమేమి ? ఇబ్రహీం అదిల్ షాహా యనుమాట తాను వినిన తోడనే యామెకు బిజపూరు జ్ఞాపకమునకు రాగా వెంటనే యామె తన ప్రియుఁడగు ముస్తుఫాను జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుకొనెను. అందుచే హాజి సిగ్గుచేఁ దలవంచెను.

చాంద :—అమ్మా ! ఏల తలవంచుకొంటివి ? అదిల్ షాహా సహాయ మొనర్పఁడనియా ?

హాజి :—(తన మనస్సులోని సంగతి వెలిబుచ్చక) తప్పక సాయ మొనర్చియేతీరును. ముస్తుఫాగూడ నిబ్రహింతోఁ గలిసి సైన్యాధిపతియై వచ్చునేమో ! యని చెప్పుచు దన ప్రియుని నామాక్షరముల నించుక సేపు స్మరించుటచేఁ దనకుఁ గలిగిన యానందమును వెల్లడిచేయుచు నానంద భాష్పములను విడిచెను.

చాందబీబీ హాజిబీబీ యొక్క హృదయమును గనుగొన్నదై "అమ్మాయీ ! నీ సంకల్పమెట్టిదో నాకుఁ దెలియవచ్చెను. భగవంతుఁ డచిరకాలములోనే దానిని నెఱవేర్పఁగలఁడు. నేను దానికై కావలసినంత యత్నమును జేసెద" నని చెప్పినంతలో గడియార మైదుగంటలు గొట్టుటచే వారచ్చటినుండిలేచి పరిశ్రమాగార మార్గమునఁ బోవుచుండిరి.

హాజిబీబీయుఁ జాందబీబీవలెనే యుద్ధక్రమమును జక్కగ నెఱిఁగియుండుటచే నప్పుడప్పుడు యుద్ధములలోఁ జాందబీబీకిఁ

గోచుచుచుండెను. వారిద్దఱు పురుషులవలెనే మంచి శరీరపుష్టి గలిగినవారు. దేహపరిశ్రమమునకై వీరిరువురికి నంతఃపురము నందే యొక పెద్దగది కలదు. దానిలోఁ జిత్రవిచిత్రములైన యాయుధములు, లోడీలు మున్నగు శరీరపరిశ్రమ కుపయోగ పడు పనిముట్లు నిండియుండెను. దేహపరిశ్రమ మొనర్చుతరి వీరి బింబములు ప్రతిఫలించుటకు రెండు అద్దములా గదిలో నమర్పఁబడి యుండెను. ప్రాతఃకాలమునను సాయంకాలమునను వారు శరీరపరిశ్రమ మొనర్చుట కా గదికిఁ బోవుచుందురు.

అట్లే నేఁటి సాయంకాలమునఁ గూడ వారు దేహపరిశ్రమ మొనర్చి వెంటనే స్నానమాడుగది కేఁగిరి. అప్పటికి నలువురు పరిచారికలరుదెంచి వారిని జలకమాడింప వారు భోజనశాలకు వెళ్లిరి. వీరికి భోజనాదికృత్యము లగునప్పటికి రాత్రి దాదాపు తొమ్మిదిగంటలు కావచ్చుటచే వారు వారి ప్రత్యేక శయ్యాగృహంబులకు వెడలిపోయిరి.

పాజిబీబీ శయ్యాగృహమున కేఁగి తలుపు దగ్గరగ వేసి కొని పట్టుపాన్పుపైఁ జేరి తా నిన్న గంటలకు రా నియమించిన మనుజుని కొఱకై వేచియుండెను. ఇంతలో నా గదితలుపు దెరువఁబడెను. వెంటనే ఫకీరచటికిరాగా పాజిబీబీ మంచము నుండి లేచి యతనికి వందన మాచరించెను. అంత ఫకీరు "అమ్మా! నీ సంకల్పము కొద్దికాలములోనే నెఱవేఱఁగలదు. దానికై మీరు చింతింప నవసరములేదు. నా మేనిలో బ్రాణము లుండ నెవరెన్ని యాటంకములు గలుగఁ జేసినను నే నాపనిని

సఫలము గావించి మిమ్ముల సంతోషవార్ధి నోలలాడించెద" నని చెప్పెను. అంత షాజి "కరుణాసముద్రా! నిన్ను నే నేమని పొగడఁ గలను? నాకు మీరు చేయఁబోవు మహోపకారమున మీ కెన్ని సంకటములు దటస్థించినను గలఁతజెందక కార్యమును ఫలవంత ముగజే యుఁడు. ఆ దుష్టులొక వేళ సాహసించి కార్యభంగ మొనర్ప వచ్చును. మీరు జాగరూకతతో మెలంగవలయు" నని చెప్పుచుఁ దన పాన్పు క్రిందనున్న యొక కాగితమును దీసి ఫకీరు చేతికందిచ్చెను. అంతఁ బకీరు దానిని తన యంగరఖాలోఁ బదిలపరచుకొని యామెవద్ద ననుజ్ఞగొని యెచ్చటికో వెళ్ళి పోయెను. షాజిబీబీయుఁ గాఁగల కార్యములను గుఱించి తలంచుచు నిద్రించెను.

ఏడవ ప్రకరణము

ఆహా! రాత్రి సృష్టి, స్థితి, లయములకు హేతుభూతుం డగు భగవంతునిచే సృష్టించఁబడి సకల జంతుసంతతికి నపార నిద్రాసుఖ మొసంగు మహోపకారిగదా! మఱియుఁ బాప కర్మలకును జార చోరులకును గంటికిఁ గూర్కు రానీయక వారిచ్చవచ్చినట్లు జరుపుటలో సహాయభూతముగ నుండును గదా! అట్టి సమయమున నహమ్మదునగరములోని జనులందఱు తమ్ముఁ, దామెఱుఁగక నిద్రించుచుండిరి. పక్షులన్నియుఁ గూజిత ములు మాని తమ ఱెక్కలలో ముక్కులఁ జొప్పించి గూండ్ల యందుఁ గూర్కుచుండెను.

అత్తరుణమున నొక తరుణవయస్కుఁడు వేషధారియై యహమ్మదునగర వీధులలో వడివడిగ నడచుచు గస్తీతిరిగెడు వారడ్డము వచ్చెనేని నేదైన నొక స్తంభముచాటున దాగుచు నెట్లో యొక యరగంట కాలమునకు దక్షిణపు దిక్కునయున్న వీధియందుఁ బదియవ యింటికడ నిల్చి మెల్లగఁ దలుపుతట్టెను. పిమ్మట నిద్దఱు మనుష్యులు లోపలినుండి బయిగెత్తివచ్చి యా తలుపునుదీయ వేషధారి లోపలఁ బ్రవేశించి యొక పెద్దహాలు లోనికిఁ బోవుచుండెను. అంత నిరువురుమనుజు లతని కెదురుగ వచ్చి సలాములొనర్చి గూఢములైన మార్గముల నీతనిఁ దీసికొని పోవుచు నొకగదిఁ జొచ్చిరి. ఇతరుల కెవరికైన నాగదిని బ్రవేశించుట కతికష్టముగ నుండుటచే నదియొక యాలోచనామందిరమని తెలియవచ్చుచుండెను. ఆగదిలో నొక కుర్చీపై నొక స్థూలకాయుఁడు గూర్చుండియుండెను. అతని ముఖమండలము క్రోధఘూర్ణిత మగుటచేఁ బొమలు ముడివడి యుండెను. కోపానలముచేఁ గలిగిన హృదయతాపమువలన నాతఁ డూరక రోజుచు నేదియో యాలోచించుచుండెను. లోపలఁ బ్రవేశించిన వేషధారి నీతఁడు చూడఁగనే యాతని కోపము తగ్గెను. వేషధారియు నాతనిచెంత వేరొకకుర్చీపైఁ గూర్చుండెను. అంత నలుగురు మనుజు లరుదెంచి యచటి కుర్చీలపైఁ గూరుచుండిరి. అంత నా స్థూలకాయుఁడైన దస్తగిరి వేషధారియైన ఖాదరును జూచి, "ఆ దుర్మార్గురాలు మన కుట్రలన్నిటిని గనిపెట్టి మనల నందఱిని జెఱబెట్టి వధింపనున్నదఁట. ఇప్పట్టున మన మామెను బొలియించుటఁ గష్టతరముగ నున్నది. సర్వకాల సర్వావస్థల

యందును నామెకుఁ దన మంత్రులు సహచరులై యున్నా రఁట. అది నిక్కమో కల్లయో నేనెఱుంగ. మన కార్యముల నతిజాగరూకతతో నొనర్పు గుండమును మృతిబొందెను. మఱియు మన రాజుగారి కగ్బరు సాయమొనర్చునో యొన ర్పఁడో—ఇవన్నియు నాలోచించి చూడ నాకు భయమగు చున్న" దనెను. అంత ఖాదరు "దస్తగిరీ! నీ కేమింత భయము? ఎంతమంది యామెకు సహాయమొనర్చిన నేమి? నా యుక్తులచే నే నామెను లోబరచుకొని యామె నెట్లైన వధింపక పోదునా? మఱియు నింకొక నూతనవార్తఁ జెప్పెద. మన రాజుగారు షాజిబీబీ నెట్లయిన బెండ్లాడనెంచి యున్నాఁడు. షాజి బీబీ ముస్తుఫానుదప్ప వేఱెవరిని బెండ్లాడదఁట. అందుచే నతఁడు షాజిబీబీకిని ముస్తుఫాకును వేఱుపాటు గల్పించనెంచి యున్నాఁడు. అట్లొనరించిన షాజిబీబీ దుఃఖముచేఁ దన ప్రాణము లను వదలును. షాజి మృతిబొందఁగనే చాందబీబీయును కాల ధర్మము నొందును. అంత మనమా పిల్లవానిని సంహరించి సులభముగ నహమ్మదు నగరమును స్వాధీనము జేసికొనఁ గలము. పోనిండు. షాజీ మన రాజుగారినే వివాహమాడునని దలంతము. అంతట నతిసులభముగ చాందబీబీ మన రాజుగారిని సన్మానించి యహమ్మదునకుఁ బట్టము గట్టును. అట్లుఁ గానిచో నెట్లులైన ముస్తుఫాను మన వలలోఁ జిక్కించుకొని ప్రాణములఁ దీయవలయును. అంత షాజి తన ప్రాణములనైన వదలును; లేదా బలాత్కారముగ మన రాజుగారినైన వివాహమాడును. ఎట్లయిన మనకే లాభ" మనెను.

అంతట వాకిట నెవరో తలుపు తట్టినట్లు వినఁబడెను. వెంటనే తలుపు తీయఁబడెను. ఆ వచ్చిన మనుజుఁడు లోపలఁ బ్రవేశింపగనే ఖాదరు వానిని జూచి "హైదరూ! నీ కొఱకే వేచి యున్నాము. నేఁడేమైన క్రొత్తసంగతులున్నవా?" అని ప్రశ్నించెను. అందులకు హైదరు "క్రొత్తసంగతులు లేకేమి? అవి యటుండనిమ్ము. నీవు పాతాళగృహమునుండి యెప్పుడువచ్చితివి? వారిని బాగుగ దండించితివిగదా?" యని యడిగెను. "దండించిన నేమిప్రయోజనము. 'గతజలసేతుబంధన' మనినట్లు వారి నిప్పుడేమిచేసియు నేమిలాభము? మేము పొరబడితిమి. మాదే తప్పని మనఃపూర్వకముగ నన్ను వేడుకొనిరి. అందువల్ల నేను వారి నిదియే మొదటితూరి యని క్షమించితి"నని ఖాదరు బదులు చెప్పెను. అంత హైదరు "అది యటుండనిమ్ము. మనతో నింత వఱకుఁ గలహించి మనపైఁ గత్తికట్టియున్న నాగసింగు తన యన్నయగు ప్రతాపసింగుతో నిటీవలఁ గలహించి మనపక్షము జేరి వాని యన్నయొక్కయు, రాణియొక్కయు గర్వమడఁపనెంచి యున్నాఁడు. నిన్నటిరోజున నన్నాతఁడు గలిసికొని తన్నెట్లయిన రక్షింప వేఁడినాఁడు. వానికిఁ గొంతసైన్య ముండుటచే మనరాజుగారి సైన్యముతో దానిం గలపవచ్చునని యెంచి నే నందులకు సమ్మతించితి. దీనికి మీ యభిప్రాయ మే" మని యడిగెను. అందులకు ఖాదరు "నీ యభిప్రాయమెట్టిదో మా యభీష్టము నంతియే. దీనికి మన రాజుగూడ సమ్మతించును. ఇఁక నా చాందబీబీ పని తెలియఁగల" దని చెప్పి తన తావునుండి లేచి యిఁక మీఁద

తాఁజేయఁబోవు కార్యములను గుఱించి వారితో విశదముగఁ జెప్పి మఱికొన్ని పనుల నొనర్ప వారికి నియమించి తానా వేషముతో నా గృహము వదలిపోయెను.

ఎనిమిదవ ప్రకరణము

సముద్రపు లోతునైనఁ గనిపెట్టవచ్చును. కాని మానవుని హృదయవారిధిలోతు గనుటకు సాధ్యముగాదు. పైకి మంచిగనుండి లోలోపల నెన్నియో కుట్రలను బన్ను వారనేకు లీ ప్రపంచమునఁ గలరు. తేనెపూచిన కటారిచందమున నుండు నట్టి వారి మాటలను నమ్మి బేలుపోకూడదుసుమా! ప్రత్యక్షమందిచ్చకములాడి పరోక్షమందుఁ గార్యహానిచేయు సంగాతకాండ్రు పయోముఖ విషకుంభమువంటివారు. ఇట్టివారి కెప్పటికిఁ జోటియ్యరాదు. అట్టివారి వలలోఁజిక్కి చాలమంది తమ ధనమును గోలుపోయి యాలుబిడ్డలను ద్యజించి సన్యాసులై యూరూర బిచ్చమెత్తుకొనుచున్నారు. అయిన నెట్టి మహాధీరులైనను దమ పూర్వజన్మ పరిపాకముకొలఁది దమకుఁ గలుగఁ బోవు విపత్స్వరూపముల నెఱుఁగక యిట్టివారికిఁ జోటిచ్చెదరు.

మన చరిత్రకు సంబంధించిన ఖాదరు పైని జెప్పఁబడిన పయోముఖ విషకుంభమువంటివారిలో నొకఁడు. అతఁడట్లాలోచనా మందిరము వదలి బయట నొక స్నేహితుని గలిసికొని యా యర్ధరాత్రమున నహమ్మదు నగరములోని రాజవీధినిఁ బోవుచుండిరి. ఆ స్నేహితునకును ఖాదరునకును నీ క్రింది సంభాషణ జరిగెను.

ఖాదరు :—నాగసింగూ ! నీవు మీ యన్నతోఁ గలహించి మమ్ములఁ గలిసినందులకు నా కెంతయు సంతసము గలుగుచున్నది. నీవు మాతోఁ జేరినట్లు హైదరిప్పుడే నాకుఁ జెప్పెను. నేనింకఁ జేయబోవు కార్యములలో నీ వత్యంత విధేయుఁడవై సహాయము జేయవలయును. నీ కత్యంతహితులుగ నున్నవారిలో నిద్దఱిని నాకు సహాయ మంపవలయును. నీవు మాతోఁ గలిసిన సంగతి రాణికిఁ దెలియఁగూడదు సుమా ?

నాగ :—ఖానూ ! నీ యాజ్ఞ నేను మీరుదునా ? నీ కేదినమున నా స్నేహితులఁ బంపవలయును ?

ఖాదరు :—నా మిత్రు లే దినమున నీకు జాబు వ్రాయుదురో యా మఱునాఁడు సాయంత్ర మాఱుగంటలకు వారిని నా యొద్దకుఁ వచ్చునట్లు చేయుము.

వీరిట్లు సంభాషించుకొనుచు మెల్లగఁ జాందబీబీ నగరు వాకిటఁ జేరిరి. అంత నాగసింగు ఖాదరువద్ద సెలవు తీసికొని తన యథాస్థానమును జేరఁబోయెను. పిమ్మట ఖాదరు నగరి హాజారము వద్ద కేఁగి నిలుచుండెను. అచ్చట నొకసిపాయి తుపాకి నొకదాని నెత్తుకొని యిటునటు దిరుఁగుచు నా వచ్చిన మనుజుని జూచి "ఎవరు నీవు ? ఈ యర్ధరాత్రమున నిటకు వచ్చుటకుఁ గతమెయ్యది ?" యని యడిగెను. అందులకు ఖాదరు "అయ్యా ! మాది శివనేరిదుర్గము. మా గ్రామ మిచ్చటికిఁ జాలదూరమగుటచేఁ నిచ్చోటికి వచ్చుటకు జాలకాల మైనది. పరుండుటకు దా వెచ్చటను దొరకదయ్యె. కాన నీ రాత్రి నీ హాజారముకడఁ బరుండి తెల్లవాఱఁగనే రాణిగారిని

దర్శించి వెళ్ళవలయు" నని చెప్పెను. సిపాయి నుంపులకు సమ్మతింప నతఁ డచ్చుటనే బరుఁడి యెప్పుడెప్పుడు తెల్ల వాఱునా యని వేచియుండెను.

అంతఁ గొంతవడికి సూర్యోదయంబయ్యెను. ఖాదరు ప్రాతఃకాలకృత్యంబుల నెఱవేర్చి దాదాపెనిమిది గంటలకు రాణి గారి సభకు వెళ్లెను. అతఁడు చాందబీబీని దర్శించినవెంటనే యామెకు పెక్కు సలాములొనర్చెను. రాణిగారును నాతని కుచితాసన మొసంగె. మంత్రులు దండనాయకులు మున్నగువా రాతనిఁ జూచి యతఁ డెవఁడో సామంతరాజని తలంచిరి. అబ్దుల్ రహిమానుఁడుమాత్ర మాతఁడెవఁడో జిత్తులమారియని సందేహించి దానిని వెలిబుచ్చక యూరకెద్దియో యాలో చించుచుండెను. అంతఁ చాందబీబీ యా వచ్చిన నూతన పురుషుని జూచి "అయ్యా! మీ రెవరు? మీ దేశ మెద్ది? ఇట వచ్చుటకుఁ గతంబెయ్యది! మిమ్ములఁ జూడ మీ హృదయము దుఃఖసముద్రమున మునిఁగినట్లున్న" దనెను. అంత ఖాదరు మఱింత దుఃఖము నభినయించుచు "అమ్మా! నాపేరహమ్మద్ ఖానుఁ డందురు. మీ రాజ్యమున కైదామడల దూరమందున్న శివనేరిదుర్గమునకుఁ బ్రస్తుతము మియర్ మంజూ గదా యేలిక! అతనివద్ద నేను ప్రధానమంత్రిగనుండి రాజకీయ వ్యవహారముల గొప్ప పేరు వడసితిని. కాని యాతఁ డొనరించు కుట్రలయందు నేఁ బాల్గొనుట కియ్యకొననందున నాకు విరోధులుగా నున్న వారి మాటలను వినియు నన్నుద్యోగమునుండి తొలగించి నాపైఁ గక్షగట్టి నన్నుఁ జంపుట కనేక ప్రయత్నములఁ జేయుచున్నాఁడు. మఱియు నే నొకదినమున గ్రామమున లేనితఱి

నా యాలుబిడ్డలను వధించి మా యింటఁగల ధనమును దొంగి లింప నా దుర్మార్గుఁడు కొంతమందిని నా యింటిపైకిఁ బంపెను.

రాణి :—రహిమానూ ! చూచితివా యీ మూర్ఖు డొనరించు దుండగములు !

ఖాను :—" అమ్మా ! నేను మా యింటికి వచ్చునప్పటికి ధనమంతయుఁ గొల్లగొట్టఁ బడియుండెను. నా భార్యకును, బిడ్డకును గొన్ని గాయములు తగిలియుండినవి. ఆ దుండగీం డ్రెవరైనదియుఁ గనుఁగొను తరుణమున మఱికొందఱు దుర్మార్గులు హఠాత్తుగ నా భార్యపైఁ బడి దానిం జంపి బిడ్డలను విగతప్రాణులఁ గావించిరి. నన్నుఁ జంపుటకు నాపైఁబడు క్షణమున నే నెట్లో తప్పించుకొని మీ సన్నిధి కరుదెంచితి. మీరు నా కభయదానమిచ్చి రక్షింపవలయు " నను చాందబీబీ వెంట నున్న బాలునిఁ జూచి దుఃఖించుచున్న ట్లభినయించెను.

చాంద :—అహమ్మదుఖానూ ! భయపడకుము. ఈ సభా మధ్యమున నిదిగో నీ కభయదాన మిచ్చుచున్నాను. రక్షించితి. కాని నీవేల బహాదరువంకఁ జూచి విలపించు చున్నావు ?

ఖానుఁడు ;—అమ్మా ! ఆ దుర్మార్గుఁడేకదా యరణ్య ప్రదేశముల వారితో స్నేహమొనర్చి యీ బాలుని జంపఁ బ్రయత్నించినది. అయిన నే మహానుభావుఁడో రక్షించెను. అమ్మా ! నా కంఠమున బ్రాణములుండ నాకుఁగల యుక్తుల చేతను, మీ ప్రధాన మంత్రుల సహాయమునవలనను నేనెట్లయిన నా మూర్ఖుని దెగటార్పక పోదునా !

చాంద :—అహమ్మదుఖానా ! నీవు మా పక్షమునఁ జేరిన వాఁడవైతివి. నీవు మా ముఖ్యమంత్రులలో నొకఁడుగా నుండు టకు సమ్మతించి మాకు సహాయమొనర్ప వలయును.

చాందబీబీ యీ మాటఁ జెప్పగనే యామెవద్ద గూర్చుండి యుండిన హుసేను మీర్జాయును, అబ్దుల్ రహిమానుఁడును ఆందోళితమనస్కులై తల్లడపడఁసాగిరి. వారామెతోఁ జెప్పఁ బూనుకొన్న విషయముల నహమ్మదుఖానుని యెదుట వెలిఁ బుచ్చ కూడదని తలచిరి. అదేమిచిత్రమో ! చాందబీబీ వేషధారియై మాఱుపేరు పెట్టుకొనియున్న ఖాదరు ముఖముఁ జూడగనే వానియం దత్యంతానురాగము గలదయ్యెను. ఈ యనురాగ మామెకు ఖాదరు నదృష్టమువలనఁ గలిగినదో, లేక తన దుర దృష్టమువలన సంభవించినదో చదువరులెఱుఁగఁ గలరు. అంత ఖానుఁడు "అమ్మా! నాకు సెలవిచ్చిన నా బసకేఁగెద. మరల మధ్యాహ్నము మూఁడు గంటలకు మిమ్ము దర్శింపవచ్చెద. అంత చాందబీబీ "ఖానూ ! నీవు వేఱుగఁదలఁతువేమో నీకు నేఁడు మంత్రిపదవి నొసంగితి" నని చెప్పుచు నాతనికి సెలవిచ్చెను.

పిమ్మట ఖానుఁడు సభనుండి లేచిపోయెను. అతని ముఖ పద్మము వికసించెను. తాననుకొనిన కార్యములన్నియు నిఁక నిమిషమాత్రంబున నెఱవేఱునుగదా యని యువ్విళ్లూరు చుండెను. ప్రపంచమున జనులు తామెంచిన కార్యములన్నియు సమకూరుననియే తలంతురు. దైవసంకల్ప మెన్నటికి వారికిఁ దెలి · · దుగదా !

ఖానుఁడు తన తావునుండి లేచిపోవఁగనే హుసేను మిర్జా చాందబీబీని జూచి "అమ్మా! నీ సింహాసన మధిష్ఠించి నది మొదలు భవదీయ దర్శనార్థమై వచ్చినవారికెల్ల నీవేదో యొక పసదన మొసంగి పంపుచునేయున్నావు. నేఁడరుదెంచిన మనుజునిచర్య బాగుగఁ బరిశీలింప నీతఁ డొక యసాధారణ మనుజుఁడని తోఁచుచున్నది. నాకుఁ జూడ నీతఁడు మియర్ మంజూ ఆజ్ఞగైకొని మన మొనర్చు పన్నుగడలఁ గనుఁగొన వచ్చినట్లున్నది. క్రొత్తగ వచ్చినవారి స్వభావ మేలాగునఁ దెలిసికొనవచ్చును? సజ్జన సాంగత్యమువలన సర్వశ్రేయములు దుర్జనసాంగత్యమువలన సర్వానర్థములును బ్రాప్తించును. దానికి సంశయము లేదు. ఆ జిత్తులమారి తేనె మాటలను నమ్మి మోసపోకూడదు. మనుజులు వారివారి కార్యముల సమకూర్పనెంచుకొని యెన్నియో బొంకులు బొంకుదురు. అవన్నియు నిక్కములనియే తలఁచి వానికి లోఁబడవచ్చునా? మీరెంత మాత్రము వానిని నమ్మకుఁడనెను.

చాంద.— ఏమీ! నమ్మకూడదా? తొలుదొల్త వానిని నమ్మి మంత్రిపదవి నొసంగెదనని మాటయిచ్చి యిప్పుడు వానిం దృణీకరించుట న్యాయమా? వాని మాటలయం దణుమాత్రమైన నీవు తలంచునట్టి ద్రోహబుద్ధి లేదు. ఇఁక మీఁదట నీ వూరక యతని విషయ మెత్తకుము.

హుసేను:—అమ్మా! మన కేల నీ వాగ్వాదము. నిజము నిలకడమీఁద దెలియఁగలదు. మీఁకు నే మారుపల్కువాఁడనా?

అని చెప్పుచుఁ దన స్థలమునుండి లేచిపోయెను. చాంద బీబీయు నా వచ్చిన నూతన మనుజుని గుణములను బొగడుచు సభనుండి లేచిపోయెను.

తొమ్మిదవ ప్రకరణము

భామినీ రాజ్యములోనుండి యైదు చిన్న రాజ్యము లేర్పడినవనియు, నందులో బీజపూరుగూడ నొకటనియుఁ జను వరుల కిదివఱకే తెలిసియున్నది. గత ప్రకరణమున వివరించిన విషయములు జరుగుచున్న కాలమున బీజపూరునందు రెండవ యిబ్రహీం అదిల్ షాహా రాజ్యము నేలుచుండెను. ఈతని పినతండ్రి పుత్రుఁడగు మహమ్మదు ముస్తుఫా యీతనికి సహాయ పడుచు నచ్చటనే కాలము గడుపుచుండెను. ముస్తుఫా వయ సున నిరువది వత్సరములవాఁడై స్వర్ణకాంతినిబోలు దేహ చ్ఛాయఁ గలిగి యుండెను. మఱియు నీతఁ డున్నత విగ్రహుం డును, అజానుబాహుండును, పీనవక్షుండును, సర్వకళా కుశ లుండునునై తనసాటి రాచకొమరులకుఁ నీతిబోధ సేయు చున్నదో యనునట్లు నిష్కపట హృదయమును వెల్లడిజేయు ముఖారవిందమును గలిగియుండెను. ముస్తుఫా పసితనమున నుండఁగనే తనతండ్రి గతించినందున దనకుఁగల గుఱ్ఱములను, యేనుఁగులను, కాల్బలమును యిబ్రహీమ్ ఆధిపత్యము క్రిందనే యుంచెను.

ఇట్లుండ నొకనాఁటి సాయంకాలమున ముస్తఫా యుద్యాన వనమునఁ దన సహచరుఁడైన హుసేనుతో విహరించుచు నిట్లనియె. "హుసేనూ! ప్రస్తుతము నాకు సంకటములే ప్రాప్తించుచున్నవి. ఆయువతి నాయందనురాగము గలిగి యున్నను నామెను నాకిచ్చి యుద్వాహ మొనర్చుటకుఁ చాందబీబీ కిష్టములేదేమో! ఒకవేళ చాందబీబీ సమ్మతించిన దనుకొందము. మదాంధుఁడైన యా మియర్ మంజూ నేఁజేయఁ బోవు ప్రయత్నముల కన్నింటికి నడ్డుపడి షాజిబీబీని తానే వివాహమాడ నెంచి యున్నాఁడని తెలియుచున్నది. తుట్ట తుదకు నా ప్రియురాలి మోముఁ జూడనైన నాకుఁ బ్రాప్తి గలదో లేదో" యని చెప్పెను. అందులకు హుసేను "మీరు దానికై చింతింపకుఁడు. షాజి మిమ్ములనే వివాహమాడ నెంచి యున్నదని చాందబీబీకిఁ దెలియును. ప్రథమమునుండియు షాజి యెవరిని వరించునో యాతని కామెనిచ్చి పెండ్లిఁజేయఁ జాంద బీబీ పట్టుపట్టియున్నది. వారిద్దఱును సమ్మతింప నిఁక మియర్ మంజూ యేమిచేయఁగలఁడు? కావున మీరు దానికై వగవకుఁడు" అనియెను. అంత ముస్తఫా "హుసేనూ! నిన్నేమని పొగడఁగలను. నీ వచనామృత ధారలచే దుఃఖానల సంతప్తమగు నా హృదయము కొంత శాంతిపడినది. ఆహా! ఈ మంద మలయానిలయంబు నా మనస్సును బరిపూర్తిగ శాంతింపఁ జేయుచున్న" దనెను. చీఁకటి పడకమున్నె యంతఃపురమునకుఁ బోవఁదలఁచి ముస్తఫా హుసేనునకుఁ బోనాజ్ఞయొసఁగి, తన భవనంబునకు వెళ్లెను.

అంతఁ గొంతవడికి రాత్రి యెనిమిదిగంట లాయెను. ముస్తుఫా భోజనమైన వెంటనే శయ్యాగృహమున కరిగెను. ఈ పడకగదియం దనేక చిత్రపటములు గోడలకుఁ దగిలింపఁ బడి యుండెను. గదికి నాలుగు ప్రక్కలను నిలువుటద్దములు స్థాపింపఁ బడియుండెను. ముస్తుఫా పట్టుపాన్పుపైఁ బరుండి యిటునటు దొర్లుచు నెద్దియో యాలోచించుచుండెను. నిద్రించుటకు సాహసించినను అతనికిఁ గంటికిఁ గూర్కు రాలేదు మదన ప్రేరితుఁడగువాని హృదయ మెప్పు డాందోళనపడుచుండును గదా! అంతఁ గొంతవడికి ముస్తుఫా లేచి కూర్చుండి యెద్దియో చిత్రపటమును జేతికిఁ దీసికొనెను. ఆ చిత్రపట మెవరిదై యుండును! అది షాజీబీబీ చిత్రపటమని చదువరులకు వేఱుగఁ జెప్పవలయునా? అంత ముస్తుఫా యా పటమును జేతఁబట్టి యీ క్రింది విధమున వర్ణింపసాగెను.

"షాజీబీబీ నెన్నఁడో చిన్నతనమునఁ జూచియుంటిని. గాని తిరుగ జవ్వనమున జూచియెఱుఁగ. అహో! యెట్టివానినైన నున్మత్తునిగఁజేయు నీ పుత్తడిబొమ్మ నొకసారి యీ చిత్తరువునం దైనఁ జూచి యానందింతును. దీని యంగశృంగారంబు నేమని వర్ణింతును. కృత్రిమాలంకారములతో నీమెకుఁ బనియేమి? ఈమె మేనికాంతియే బంగారము, కెమ్మోవి ఛాయలు కెంపులు, పలువరుసయే ముత్యాలసరులు, కన్నెరు లింద్రనీల ములు, తళుకు తళుకని మెఱయు సోగ కన్నులే సానదీర్చిన

వజ్రములు. ఇట్టి నాతిని జేపట్టిన పురుషుని కిట్టటనరాని సుఖంబు గలుగునుగదా! నేనీమె నీచక్షువులతో జూడఁ జాలునంతటి భాగ్యశాలి నగుదునా? మేలిమియగు నంతిపురముల వసించు నతిసుకుమారులై జాళువాపసిండి బొమ్మలఁ బోలు నీలాలక లెందఱెందఱినో చిత్రపటములందుఁ జూచియుంటినిగాని యీ త్రిలోకమోహిని కెనయగు తొయ్యలి నెయ్యెడను జూచి యెఱుఁగ. భూమికవతరించిన దేవతవలె నున్నది. చంద్రునికి వంకలుదిద్దు ముద్దుమోము గలది. ఆహా! యీ పడతిని గను పారఁ గన్న నలిదంద్రు లేమిపుణ్యముచేసిరో" యని వర్ణించు నంతలో నా గదితలుపు మెల్లగఁ దెఱవఁబడెను. ముస్తఫా హాజి వచ్చెనను భ్రమతోఁ దలుపునద్ద కేఁగెను. ద్వారముకడఁ దన కొక ఫకీరు గాన్పించెను. వెంటనే ముస్తఫా ఫకీరునకు పెక్కు సలాము లొనర్చి యాతని లోనికిం గొంపోయి పాన్పుపైఁ గూర్చుండఁబెట్టి భయవినయములతో నిట్లనియె. "స్వామీ! భవదీయ దర్శనంబున నామనస్సు సంతుష్టి నొందినది. మీ రాకకై రెండు మాసముల నుండియు వేఁచియున్నాను. దూర దేశములకు వెళ్ళియుంటిరని తలంచితిని. నేఁడేల మీ రింత ప్రొద్దుపోయిన వెనుక వచ్చితిరి? అహమ్మదు నగరమునుండి యీ పట్టణమునకు మార్గమతి దుర్ఘటమే; ఇంత రాత్రివేళ నాఘోరారణ్యమున మీ రెట్లురాఁగలిగితిరి?" అందులకుఁ బకీరు, "నాయనా! ప్రొద్దుపోఁకముందే యిటువచ్చిన నా దుర్మార్గు లూరకుందురా? వా రెట్లయిన నేఁజేయుఁ బన్ను గడలఁ గనుఁగొని నన్నుఁ బరిమార్పనెంచి యున్నారు. కాని

నేను వారిచేయిఁ జిక్కు-వాఁడనా ! మఱియు మీరు నాకో
నిదివఱలో నుడివినరీతి నా యువతి డెందము నేఁగనుగొంటి.
త్రికాలములయందు నామె మనస్సు మీ యందే లీనమై
యున్నది. మఱియు నామె మొన్నటి దినము నాచేతి కొక
లేఖ యిచ్చినది. దానియందేమున్నదో చదువుకొనుఁడు అనుచు
నతని చేతికొక జాబునిచ్చెను. అంత ముస్తఫా దాని నీ క్రింది
విధముగఁ జదువఁ దొడంగెను.

"నా ప్రాణప్రియుఁడగు ముస్తఫాగారికి,

లేడిని వ్యాఘ్రములు చుట్టుకొనఁబోవుచున్నవి వానిలో
నొక బెబ్బులి యా కురంగమును వీపున ధరించుకొనిపోయి తన
యిచ్ఛవచ్చినట్లు చేయ నెంచియున్నది. జింకపై ప్రేమగల
శూరుఁ డావ్యాఘ్రములఁ జెండాడి లేడి ప్రాణముల దక్కింప
వలయును. ఆ శూరునికొఱకై యాలేడి వేచియున్నది.

ఇట్లు,

మీ ప్రియురాలు, షాజిబీబీ"

అట్లతఁడు దానింజదివి ముగింపగనే ఫకీరు "ముస్తఫా!
దానిలోని సంగతులు నీకు విశదముగఁ దెలిసెనుగదా ! కాన
నీవు త్వరలో బయలుదేరి యహమ్మదునగరమునకు రావల
యును. తడవుసేయక నేను వెళ్ళవలయు ననుచు నారాత్రి
తానటనుండక ప్రయాణమై పోయెను.

పదియవ ప్రకరణము

ఆహా! ఇమ్మహా ప్రపంచమున జన్మించియుండు ప్రాణి కోటులను పరిపరివిధముల హింసలకుఁ దాల్చి యలమట వెట్టునది యాశ. ఆశ పాశమువంటిది. యమపాశమునైన త్రెంప వచ్చును గాని యీ యాశాపాశమును త్రెంచుటకు సాధ్యము కాదు. గొప్ప గొప్ప యోధులు సైతమీ యాశాపాశముచేఁ గట్టఁబడి హింసకులోనై మృతినొందుచున్నారను సంగతి యందఱకుఁ దెలిసిన విషయమే!

మన చరిత్రకు సంబంధించిన మియర్ మంజూ ఇంతవఱకు నాశాపాశముచేఁ గట్టఁబడి యుండెను. పాశ మచేతన వస్తువు! ఇప్పుడది చేతన వస్తువుగా మాఱినది. పాశము పిశాచమైనది. ఇప్పుడీ యాశాపిశాచము మియర్ మంజూ మనస్సును బలువంకలకు బోనిచ్చి యైంద్రజాలకుని వలెఁ బెక్కు సంభవములను క్షణకాలముననే కాన్పింపఁ జేసి యవన్నియు సత్యములుగఁ దోచునట్లొనర్చి యతనిని సర్వదా హింసించుచున్నది.

ఈ కాలమున దక్కనీతురుష్కు లనియుఁ బరదేశీయ తురుష్కులనియు రెండు తెగ లేర్పడెను. దక్కనీ తురుష్కులనఁగా బహుకాలమునుండియు దక్షిణదేశమునందే కాపురముండిన తురుష్కులు. అట్లుగాక క్రొత్తగ నరబ్బీ, పారశీకాది దేశములనుండి వచ్చినవారు పరదేశీయ తురుష్కులు. ఆ కాలమున గొప్ప గొప్ప సర్దారులుగానున్న వారందఱు పరదేశీయులైన

తురుష్కులగుటచే వీరి యుత్కర్షమును జూచి దక్కినీతురుక లోర్వలేక పోయిరి. అందుచే నీరెండు తెగలవారికి ననేక యుద్ధములు జరుగుచుండెను.

మియర్ మంజూ దక్కినీతురకలలో ముఖ్యుఁడు. ఈతఁ డహమ్మదు నగరరాజులపై మితిలేని యాగ్రహమును వహించి యారాజ్యమును దిగమ్రింగ సమయమునకై నిరీక్షించుచుండెను. ఇప్పు డహమ్మదు నగరమునకుఁ బరాక్రమశాలియగు రాజు లేఁడనియు, బహదరు చాల పసివాఁడనియు నెంచి యహమ్మదు నగరమును మ్రింగఁ బ్రయత్నించి తా నొంటరిగ నీపనిజేయుట కసాధ్యమని యెంచి, భామినీరాజులతోఁ గక్షవహించియున్న దక్కినీ తురకల నందఱిని తన వశము జేసికొని యహమ్మదు షాహాచే జయింపఁబడిన శివనేరిదుర్గము నాక్రమించుకొని మురాదు సేనకై యనుదినము నిరీక్షించుచుండెను. పై ప్రకరణ ములోఁ జెప్పఁబడిన ఖాదరు, హైదరు, దస్తగిరి యను నీ మువ్వురును మియర్ మంజూకు ముఖ్యమంత్రులు. ఆ దుష్ట త్రయమే తమ యేలికకు సదా సాయపడుచు నతఁడు సెప్పిన చొప్పున నడుచుకొనుచుందురు.

శివనేరి దుర్గములోని దర్బారుమహాలునందున్న గద్దియ నొకనాఁటి మధ్యాహ్నమున మియర్ మంజూ అధిష్ఠించియుం డెను. అతని దాఁపున మంత్రులలో నిద్దఱును, సేనాధిపతులును వెలయుచుండిరి. ఆహా! అదృష్ట మెట్టిసీచునినైన మహోన్నత దశకుఁ దెచ్చునుగదా! మియర్ మంజూ ఇంతవఱకును నహ

మ్మదు నగరములో నొక సర్దారుఁడుగ యుండెను. ఇప్పుడతఁ డెట్టి యున్నత దశయం దున్నాఁడో చూడుము.

మియర్ మంజూ ముప్పదియేండ్లకు ప యి ప డ్డ వాఁడని చెప్పవచ్చును. బాహువులు దృఢములై మోఁకాళుల వఱకు వ్రేలాడుచుండెను. ముఖము కఠినమై హృదయకాఠిన్యమును వెల్లడిచేయు చుండెను. అందుచే నతని మాటలు గంభీరములై వినువారలకు భయాస్పదములుగ నుండెను. ఇట్లున్నను రాజ కార్యములయం దెన్ని చిక్కులున్నను, క్షణకాలముననే వానిని సరిదిద్దు బుద్ధివైదగ్ధ్య మాతనికిఁ గలదు.

మియర్ మంజూ సింహాసనమున నున్నతఱి నొకవీరుఁ డొక పిల్లవానిని వెంట బెట్టుకొని యాతనికడ కరుదెంచెను. అంత మియర్ మంజూ తన యాసనమునుండి దిగి యెదుర్కొని యా వీరపురుషుని గౌరవపూర్వకంబుగఁ బిలిచికొని వచ్చి దాఁపున నున్న యొక గద్దియపైఁ గూర్చుండఁబెట్టి తన స్థానము నలంకరించెను.

మియర్ :—హసన్ మియ్యాగారూ! ఈ పిల్లవానికై పడుపాట్లి న్నియని చెప్పుటకు వీలులేదు. ఇటీవల ఢిల్లీచక్రవర్తిని సాయమునకుఁ బిలిచితి. నావేడికోలున కాతఁడియ్యకొని తన పుత్రుఁడైన మురాదు వెంట సైన్యము నంప సిద్ధముగ నున్నాఁడు. మన సైన్యముల నతిజాఁగరూఁకతతోఁ జేర్పవలయును. అహమ్మదే యహమ్మదు నగరమునకు

రాజని యూరంతయుఁ జాటించుటకు సేవకుల నిప్పుడే పంపియున్నాను.

హాసను :—(పిల్లవానివంకఁ జూచి) అహమ్మదూ నీ యదృష్ట మిప్పుడు తెలియవలయును. నా అన్నయగు నీ తండ్రి చనిపోవునప్పుడు నే నాతనికిఁ జేసియుండు వాగ్దానము నెఱవేఱ వలయును. (మియర్ మంజూవంక జూచి) మిత్రమా ! సిద్దీసర్దారులందఱేకమై చాందబీబీకి సహాయ పడనెంచి బహదరు నతిజాగరూకతతోఁ గాపాడు చున్నారు.

మియర్ :—అందువల్ల నా బహదరును జంప నా సేవకులను బంపితిని. వారాబాలుని జంపుటయందుఁ బొరపడి నట్లును నీ తరుణమున వారిని మన్నించినట్లును ఖాదరు నాకొక లేఖను బంపెను. మఱియు ఖాద రహమ్మద్ ఖానుడను పేరుతో చాందబీబీ వద్దనున్నాడు. అత డెట్లయిన నిఁక చాందబీబీని గడతేర్పఁగలఁడు. బహ దరు, చాందబీబీలఁ జంపుటకు నా శిష్యవర్గములోఁ గొంతమంది నిప్పుడే ఖాదరుకు సాయముగ నహమ్మదు నగరమునకుఁ బంపితి. మనవారు వారిద్దఱిని గడతేర్చిన నే నతిసులభముగ షాజిబీబీని బెండ్లాడఁగలను. పిమ్మట నహమ్మదుకుఁ బట్టముఁగట్టుట మన కతిసులభము.

హాసను :—మాలికాంబరు షాజిబీబీని భీజాపూరులో నుండు మహమ్మదు ముస్తుఫా కిచ్చి వివాహము జేయుటలో మిక్కిలి శ్రద్ధవహించి యుండునట్లు గూడ సంగతి

తెలియవచ్చినది. అతఁడు సేయఁదలఁచుకొనిన యేకార్యమునుగాని ముందుగ నెవరికిఁ దెలియఁజేయఁడు. మఱియు మన ఖాదరు చాందబీబీ నగరు జేరిన వెనుక రాణికి ఖాదరుపై మిక్కుటమగు ప్రేమ జనించుటచే నామె మాలికాంబరునుగూడఁ దృణీకరించుచున్నదఁట ! ఇందెంతనిజ మున్నదో నాకుఁ దెలియదు.

ఈ మాటను విన్నతోడనే మియన్ మంజూకు పట్టరాని సంతోషము గలిగెను. అతఁడు ఖాదరును మిక్కిలి కొనియాడుచు "స్వామికార్య ధురంధరుఁడన్న బిరుదము మన ఖాదరుకే తగియున్నది. ఇఁక మన కార్యము లన్నియు నచిరకాలములోనే సిద్ధింపఁగలవు. రేపు కొంతసైన్యమును సిద్దీసర్దారులపైకిఁ బంపి వారి నెట్లయినఁ గడతేర్పవలయును. లేనిచో మనము జయము పొందుట కష్టము" అనెను.

ఇట్లు వారు కొంతకాలము మాట్లాడిన వెనుక హాసన్ మియ్యా బహాదరును వెంటఁబెట్టుకొని తన స్థానమునకుఁ వెడలి పోయెను.

పదునొకండవ ప్రకరణము

ఆహా ! ప్రేమ యెంత మనోహరమైనది. అది యీశ్వరదత్తమైన శాశ్వతవస్తువు. అది యెట్టివారికైన నెచ్చట నిష్టమో యచ్చటనే యుత్పన్నమగుచుండును. ఎవరియందుఁగాని తమ ప్రేమను లగ్నము చేయక మానవు లుండఁజాలరు. అది త్రాళ్ళ

లేకయే బంధించును. ఈ బంధనములను ద్రెంప నెవరికిని సాధ్యముగాదు. పూర్వజన్మ కర్మము ననుసరించియే యీ ప్రేమ యుత్పన్న మగుచుండును.

కాలము జరుగుకొలఁది చాందబీబీకి ఖానునిపైఁ బ్రేమ మిక్కుటమాయెను. రాచకార్యములందు ఖానునిమాట కడ్డు లేదు. చాందబీబీ యేపని జేయఁబూనుకొన్నను అతనితో నాలోచించుచు దన యభిప్రాయము నెఱిఁగించుచుండెను. మాలికాంబరు హుసేను మిార్జాల మాటలు దనకేమియు రుచింపవయ్యె. అట్లున్నను వారు రాణిగారి కత్యంత విధేయులై తమ కార్యములను గృతజ్ఞతతోఁ జేయుచుండిరి. ఏది యెట్లు న్నను ఖానుఁడుమాత్రము చాందబీబీ నగరులోని వారి నంద ఱిని తన వలలోఁ బడవేసికొనెను. బహదరును ఖానునిపైఁ బ్రేమచేఁ "ఖానూ! ఖానూ!" యని పిలుచుచు నాతని వెన్నంటి తిరుగుచుండెను. షాజిబీబీ మాత్రము ఖానుని చర్యను గనిన వెంటనే యాతని మోమునైనఁ జూడ నిచ్ఛలేనిదై యాతని గుఱించి రాణిగారితో నప్పుడప్పు డేదో చెప్పుచుం డెను. కాని చాందబీబీ వాటినన్నిటినిఁ బాటింపకుండెను. ఖానుఁ డేద్దియో యామెకు మందు పెట్టినటుల యామె హృదయమున నిప్పు డొక వింతవికార ముదయించినది. స్త్రీల హృదయములు నిగూఢములైనవి. పరేంగితజ్ఞులగు మహా పురుషులకుఁ గూడ దురవగాహములైనవి గదా!

ఇట్లుండ నొకనాఁడు చాందబీబీ తన సభామండపమున నెవ్వరు తనవద్ద లేనితఱి నొక రత్నకంబళముపై నాసీనురాలై

యెవనికొఱకో నిరీక్షించు చుండెను. ఇంతలో నచటకొక యౌవనవంతుఁ డరుదెంచెను. వారిద్దరికి నిట్లు సంభాషణము జరిగెను.

చాంద :— మాలోజీఖాన్ సుతే! నీవు నా నగరునకు వచ్చి చాలకాలమైనది. ఏవైన క్రొత్తవిషయము లున్నవా?

మాలోజి :— అమ్మా క్రొత్తవిషయము లున్నవని వేఱుగఁ జెప్పవలయునా! ఆ దుర్మార్గు లొనరించు దుండగముల నెల్ల నిటీవలఁ గనుగొంటి. వారు తమ కుట్రలను సందు లేక జరిగింపవచ్చునని యరణ్యమున వింతగుహ నొక దానిని నిర్మించినారు. విధివశమున నేఁదానిం జొచ్చితి. వారి చర్యల నన్నిటిని గమనించి చూడఁ దుదకు వారు మీ ప్రాణములకే యెసరు పెట్ట నెంచియున్నారు. వారందఱు మియర్ మంజూ ముఖ్య సేవకులు.

చాంద :— మాలోజీ! చూచితివా మియర్ మంజూ యొన రించు దుర్మార్గము! వాఁడిట్లు చాటున కుట్రలఁబన్నుట వలన లాభమేమి? ఎట్టఎదుటఁ గత్తి గట్టి నాతోఁ బోరినగదా వానిపని తెలియఁగలదు. మఱియు గాల మెట్లుండునో యని సైన్యమంతను జేర్చి యుద్ధమునకు సిద్ధముగ నున్నాను.

మాలోజి :— అమ్మా! మీరు కడు జాగరూకతతో మెలంగ వల యును. ఏలయన, మొన్నటి దినమున నే నొకఫకీరుని గలసికొంటిని. ఆతని కాయము చాల బలిష్ఠమైనది.

నల్లని గడ్డమును, ఒత్తగు మీసములును, బంగారు చాయలఁ దిలకించుచున్న యాతని ముఖమండలమునకు విశేషాలంకారములై యొప్పుచుండెను. అమ్మా ! అతని వర్ణనము మన కేల ? అతఁడు ప్రశ్నశాస్త్రమున మిగుల సమర్థుఁడు. ఫకీరులకడ మంత్రతంత్రము లుండును. మరియు నోషధులం దద్భుతశక్తులున్నవి. నిరంతర మరణ్యములందే నివసించు యోగులకడ నీ రెండు మహిమలుండును. వారగుపడినట్లె యుండి క్షణమాత్రమున మాయమగుదురు. మరల నాకస్మికముగఁ సాక్షాత్కరింతురు. నేనాతని నా గృహకృత్యములలోఁ గొన్ని సంగతుల నడిగి తెలిసికొంటిని. వానికి సమమగు నుత్తరముల నాతఁడు చెప్పెను. అంత నతఁడు మఱి కొన్ని వాక్యములఁ నాతోఁ బలికెను. అవేవన " మీ యహమ్మదు నగరము నేలు రాణిగారికిఁ గొన్ని దినములలో గొప్ప సంకటములు గలుగఁబోవుచున్నవి. మూఁడు పాళ్లు ప్రాణములకే హానిగలుగును. అయిన నామె యదృష్టవశమున నొకవేళఁ దప్పునేమో యనెను. అంత నెవరు దానికిఁ గారకుఁడని నే నడిగితిని. అందులకాతఁ డవ్యక్త వాక్యముల " రాణీగారి నగరునందు— పురుషుఁడు — దూరదేశస్థుఁడు— ప్రాణములందును, ప్రజలందును, ప్రధానులందును ప్రేమగల యా రాణి, యా పురుషుఁ డెవఁడైనది గనుఁగొని వాని ప్రాణములను దీయవలయును. అట్లు కానియెడల నామెకే గొప్ప

ముష్కువాటిల్లు" నని చెప్పెను. కావున అమ్మా! అతఁ డెవఁడో మీరే కనుఁగొన వలయును.

చాంద :—అయ్యా! ఎవరి పరాక్రమము జగద్విదితమై యున్నదో ఎవరికి చాలమంది సామంతరాజులు పాదాక్రాంతులై కప్పములఁ జెల్లించుచుందురో యట్టి చాంద బీబీ కించుకైన భయముగలదా? మఱియు మన నగరి యందు నాపైఁ గత్తివహించియున్న పురుషుఁ డెచ్చ టను నగపడఁడు. ఆ ఫకీరునకుఁ బిచ్చియెత్తినట్లున్నది.

మాలోజి :—అమ్మా! మన యహమ్మదుఖానుఁడు దూర దేశఁస్థుఁడు గదా!

చాంద :—ఛీ! ఛీ! ఆతని పేరైన నెత్తకుము. పాపము సంభవించును. అతనిపై నాకున్న నమ్మిక మింకెవ్వరిపై నుండదు. అతఁడీసంగతిని విన్న నేమనుకొనును?

వీ రిట్లు మాట్లాడుచుండగ నచటికి నబ్బుల్ రహిమానుఁ డరుదెంచి "అమ్మా! మియర్ మంజూచేఁ బంపఁబడిన సేన సిద్ది సర్దారులతోఁ బోరుటకై వచ్చుచున్నది. ఆజ్ఞయిచ్చిన మనసే నలోఁ గొంతభాగమును వారికి సహాయ మొనర్చుటకుఁ బంపెద" ననెను. అందులకుఁ జాందబీబీ "రహిమానూ! జాఫరు మహమ్మదు వెంటఁ గొంతసేన నంపి, వారికిఁ దోడుగ గులామునుగూడఁ బంపుము. వారి నతిజాగ్రత్తగఁ బోరాడ నియమింపుము. అప జయ మనువార్త మన చెవిని బడఁగూడదని వారి కాజ్ఞాపింపుము. మఱియు నీతోఁ గొన్ని విషయములను మాట్లాడవలయును. నీవు నావెంట ర" మ్మని రహిమానుని వెంటఁ బెట్టుకొని చాందబీబీ

దన యంతఃపురమునకు వెళ్లెను. మాలోజియును రాణివద్ద సెలవు పుచ్చుకొని తన వీటికిం జనియె.

పండ్రెండవ ప్రకరణము

సూర్యుం డొకబార పైకి వచ్చునప్పటికి రహిమానుచేం బంపంబడిన సేన యహమ్మదునగరమున కైదుమైళ్ళ దూరములో నున్న యొక యరణ్యమునం బోవం జొచ్చెను. కొద్దికాలములోనే యాసైన్యమంతయు నాయరణ్యమును దాటంగలిగి చదునైన యొక బయలున బోవుట కారంభించెను. ఇట్లు శీఘ్రగమనంబున నరుగు రాణిగారిదండున కొక చారుండు మియర్ మంజూచేం బంపంబడిన సేన హాసన్ మియ్యా సేనతోంగలసి వచ్చుచున్న దని యెఱింగించెను. కాని వారు మూండువేల సైనికులే యని నుడువుటచే నంత స్వల్పసంఖ్యాకులు వేల కొలందిగ నున్న తమతోం బోరుట కసాధ్యమను నమ్మకంబునను, మఱియు మియర్ మంజూ సేన యచటకిం బదునేను క్రోసుల దూరంబున నుండుటచే నింతలో మించినది లేదనియు వారొక యనుకూల ప్రదేశంబున విడిసి తమ యిచ్చవచ్చినట్లు కాలము గడుపుచుండిరి.

ఇట్లుండం గొంతవడికి రెండుమూండు తుపాకి ప్రేటులు వారికి వినంబడెను. అంత నచట నున్నవారంద ఱా ప్రేటు లేదిక్కుననుండి వినవచ్చుచున్నవో యని బరిశీలించుచుండిరి. మరల రెండు ప్రేటులు వారి కుత్తరపు దిక్కుననుండి వినవచ్చెను.

అంత వారిలో నొకండు సమీపముననున్న మహోన్నతవృక్షమును బిరబిర నెక్కి యుత్తరపు దిక్కునం జూడ్కి నిగిడించెను. అంత నాలుగు నిముషములు వాఁడట్లే చూచి చెట్టుదిగి "వచ్చె వచ్చె మియర్ మంజూ సైన్యము వచ్చె" ననుచుం గేకలు వేసెను. రాణిగారి యొక్కయు, సిద్దీసర్దారులయొక్కయు సైన్యముల సంభ్రమము వర్ణనాతీతము. సైనికులీయెడ కాయెడకుం బర్వెత్తసాగిరి. అందఱును శౌర్యచిహ్నములు వెదజల్లున ట్లెవరి గుఱ్ఱములవా రెక్కి కత్తుల ఝుళిపించుచుం బోరాడ సిద్ధపడి యుండిరి. అట్టియెడ సర్వ సైన్యాధిపత్యమును వహించియున్న జాఫరు మహాత్ముఁడు సేనామధ్యమున నున్నతస్థానమున నిల్చి, సేనానాయకుల నుద్దేశించి యెలుఁగెత్తి మేఘగంభీర భాషణంబుల నిట్లనియె. "యోధులారా! మన మహారాణిగారి ప్రకటనము మీ కందఱకును దెలియునుగదా! అపజయ మనువార్త రాణామె చెవిని సోక గూడదంట. విరోధి మనకంటబడకమున్నే మీ రిట్లు సిద్ధపడి యుండుట నాకెంతయు సంతస మగుచున్నది. మఱియు మీ రందఱును మీ మీ పరాక్రమములను జూపి కీర్తిపాత్రులగుటకు సమయము దటస్థించినది. మన రాణీగారి వంటి ధైర్యశాలియు నెచ్చటను లేదుగదా! వారిని మాన్పోన మనకు శక్యమగునని గదా యితర యోధవరులను గూడం బంపక కొద్దిపాటి సైన్యముతో మనల నంపెను. మన మిప్పుడు శత్రువుల నోడించి గెలుపొందిన మన కీర్తి లోకమున వ్యాపింపం గలదు. కాన మీ శక్తికొలఁదిం బోరాడుం" డనెను. యోధు

లీవాక్యరత్నములను శిరసావహించిరి. అందఱు ధైర్యసూచక ముగఁ దమ శంఖముల బూరించిరి.

ఇంతలో మియర్ మంజూసేన రాణిగారిసేనను సమీపించెను. యుద్ధము ప్రారంభింపఁ బడెను. గులాం వెంటనున్న కాల్బలము మియర్ కాల్బలమును దాకెను. తుపాకులు ప్రయోగింపంబడినవి. హసన్ మియా సైన్యమునకు నాయకుఁడైన దస్తగిరి తన గుఱ్ఱపు దళమును జాఫరును దాఁక బంపెను. జాఫరు తన తురగారూఢులను బురికొల్పి హోరాహోరిగఁ బోరెను. రెండు పక్షములలో ననేకులు మడిసిరి. గులాం క్రోధారుణిత లోచనుండై మియర్ మంజా సేనానాయకులలో నొకనిని దనకరవాలమునఁ బుడమికిఁ బలిపెట్టి మింటరాలు మంటలం జోలు మెఱుంగులు దోఁకుంగ నలుదెసలఁ జెఱచెఱ లాడుచుండెను. అంత దస్తగిరి తనశిరమునఁ బడు కత్తి వేటుల నెల్ల డాలునం దప్పించుకొనుచుఁ దొలఁగిపోయిగులామునుహయంబు నుండి క్రిందికిలాగ గమనించెను. జాఫరది చూచి సింహకిశోరముకైవడి చంగునఁ దస్తగిరిపైఁ బడి గులామును దప్పించెను. వీరిట్లు పోరాడుచున్న సమయమున మియర్ మంజా కాల్బలమున ననేకులు మడిసిరి. కొందఱు పలాయన మగుచుండిరి. మఱికొందఱు మేనఁ బ్రాణము లున్నంతవఱకుఁ బోరాడ నూఁకించుచుండిరి. వీ రెంతఁ బ్రయత్నించినను బూర్తిగ నిహతులైరి. అశ్వారోహణంబున బ్రవీణుండగు జాఫరు గులామును దప్పించిన క్షణమునకే దస్తగిరికిని జాఫరునకును ఘోరముగఁ బోరాటము సంప్రాప్తంబయ్యె. అట్లున్నను వారొకగడియసేపు

కాయంబునఁ గాయంబైనలేక పోరాడుచుండిరి. ఆ సమయమున నొకానొక పురుషుఁడు ముఖము సహిత మగుపడకుండునటుల దేహమున కవచమును ధరించి యొక జవనాశ్వము నెక్కి-పీనుగులపైనుండి దాటుకొని వచ్చుచుండెను. అతఁడతిశీఘ్రము మున రణరంగమునఁ బ్రవేశించి దస్తగిరిని జంప నుద్యుక్తుఁడైన జాఫరు ఖడ్గంబును దుత్తునియలుగఁ గొట్టి దస్తగిరినిఁ గాపాడెను.

ఈ నూతన పురుషుఁడు చాందబీబీవద్దఁ గుఱ్ఱలఁ బన్ను ఖానుఁడని మియర్ మంజూ సేనానాయకునికిఁ దెలియును. ఖానుఁడు దన గ్రామమునకుఁ బోవలయునను మిష వెట్టి రాణి వద్ద శెలవుఁగైకొని దస్తగిరిసేనను. జేరెను చదువరులారా! ఇట్టి నీచాభిమానులను నమ్మినవారికి వేఱుగతులు గలవా? మనపూర్వులట్టివారిని నమ్మి చెలుపోయినందుననే మనస్వాతంత్ర్యము నశ్టటఁ గలిసినది. ఖానునికిని, జాఫరునకును బోరు ఘోరమాయెను. వీరిట్లు పోరాడఁగడఁగిన క్షణముననే హాసన్ మియ్యా సైన్యమున కధిపతియై ఖాజీ తనగుఱ్ఱమును గులామును దాకఁ బోనిచ్చెను. అంత గులాము కరవాలము బిరాన నెదిరికంఠంబును దాకఁబోవ దానిం దప్పించుటకు ఖాజీ అనేక ప్రయత్నములఁ జేసెను గాని యవన్నియు నిష్ఫలంబులగుటఁ దా నాస్థలమునుండి పాఱి పోయెను. నాయకుఁడు పాఱిపోవుసది చూచి సైన్యమును బలాయనమాయెను. దస్తగిరియుఁ జేయునదిలేక ఖాజీని గలసికొనెను. ఖానుఁడు తన యథాస్థలమును జేర నెంచి తన గుఱ్ఱమును బిర బిరఁ బోనిచ్చెను. సిద్దీసర్దారు లందఱును దమకుఁ గెలుపు దొరికి

నందులకు మిగుల సంతసించుచు రాణిగారి సైన్యముల వేనోళ్ళఁ గొనియాడిరి. ఈ సంగరము ముగియునప్పటికిఁ బ్రొద్దును ముగియుటఁ జేసి రాణిగారిసైన్య మత్యుత్సాహంబున నొక పల్లియం జేరఁబోయి యచట బస దిగి తెల్లవాఱి మేల్కాంచి తమజయ వార్తను రాణిగారికిఁ దెల్పి నహమ్మదు నగరమునకుఁ మరల బయనంబు సాగించెను.

పదమూడవ ప్రకరణము

అహమ్మదుఖానుని యదృష్టమేమోకాని, యతఁడు రాణిగారికడఁ జేరిన వెనుక హామీాద్ ఖానుఁడతనితోఁ గలిసెను. అహమ్మదుఖానుఁడును దాను జేయఁబోవు కుట్రలనెల్ల నతనితోఁ జెప్పి యతఁడు తనకు సహాయమొనర్చిన నహమ్మదు నగరము మియర్ మంజూకు స్వాధీనమైన వెంటనే యతనికిఁ బ్రధాన మంత్రిపదవి నిచ్చుటయేకాక యహమ్మదునగర రాజ్యములోఁ గొంతభాగ మిప్పించునట్లుగూడ వాగ్దాన మొసంగెను. హామీాదుఖానుఁడును దాను రాణిగారికడ నంతమున్నను బడయకుండుటచే నహమ్మదుఖానుని మాటల కియ్యకొని యతనితోఁ జేరి యాతని కన్నివిధముల సాయమొనర్చుచుండెను.

చాందబీబీ తనయంతఃపురమున సింహాసనాసీనురాలై యుండెను. హుసేనుమీార్జాయును హామీాద్ ఖానుఁడును రాణిగారి కెడమప్రక్కనఁ గూర్చుండి యుండిరి. చాందబీబీకిఁ గుడి ప్రక్క వేరొకయాసనము వేయఁబడియుండెను. సదా దాని నలంకరించు పురుషుఁ డచ్చటలేఁడు. ఇంతలో వేషధారియైన అహమ్మదుఖానుఁ డచ్చటికి వచ్చి దానిపైఁ గూర్చుండెను.

అతనిని జూడగనే చాందబీబీ పట్టరాని సంతసముతో "అహమ్మదుఖానూ! నీవేమి రెండు రోజులనుండియు నిచటికి వచ్చుటలేదు."

ఖానుఁడు.—అమ్మా! నేను మా గ్రామమునకు బోవలయునని మీవద్ద సెలవు దీసికొని యుండలేదా? ఇంతలో మఱచితిరా?

రా.శి:—అవును మఱచితిని. మనవారే యుద్ధమున గెల్చినారఁట వింటివా?

ఖానుఁడు:—మన సేనానాయకు లసమాన ప్రజ్ఞావంతులగుటచేతను, జాఫరుమహమ్మదు బుద్ధిచాతుర్యముచేతను మన సేనకు జయమే కలుగును.

రాణి:—నాయనా! ఇప్పుడు నా మనస్సు గొంతశాంతి పడినది. ఈ యోటమిచే మియర్ మంజూ ఖాఁ జేయు దుర్మార్గమును గొంత తగ్గింపఁగలడు. నీవేమందువు?

ఖానుఁడు:—(మనస్సు క్రోధమూర్ఛితమగుచున్నను) నే నేమనగలను? మియర్ మంజూ ప్రస్తుతము గలిగిన దురవస్థకు మిక్కిలి దుఃఖించుచున్నాఁడట. అతఁ డక్బరు చక్రవర్తిగారి సేనలకై యనుదినము నిరీక్షించుచు మరల నెవ్వరినో యటకుఁ బంపినాఁడట.

రాణి:—అక్బరు చక్రవర్తి సేనలను నే లక్ష్యపెట్టుదానను గాను. అయిన నట్టి గొప్ప చక్రవర్తి యీ యిట్టి నీచాభిమానికి సాయ మొనర్చుట! అతఁడు సాయ మొనర్పఁడని యే తలంతును.

అంతఁ జేరువనున్న హుసేనుమీర్జా, "అమ్మా! యీక వారమురోజుల లోపలనే యక్బరు సేననంతటిని తనపుత్రుఁడైన మురాదువెంటఁ బంపునట్లు తెలియవచ్చినది. మన మతి జాగరూకతతో నుండవలయు" నని చెప్పెను. అంత ఖానుఁడు (నిజమును వెలిఁబుచ్చక) "ఇందు సత్యాసత్యములు నాకుఁ దెలియవు. అక్బరతనికి సాయమొనర్పఁడనియే తలంతును. అయిన నెవరువచ్చినను మనల నేమిచేయఁగలరు? అమ్మా! మీతో నొకటి చెప్పమఱచితిని. నిన్న మీ కొక జాబు వచ్చినది. అది నావద్దనే యున్నదని చెప్పుచు దనవద్దనున్న యొక కాగితమును దీసి యీ క్రిందివిధమునఁ జదివెను.

జున్నరు,

చాందబీబీగారికి,

"నేనహమ్మదు నగరమును వదలినది మొదలు మింయర్ మంజూ సేయు దుండగమునెల్లఁ గనుగొనుచు వానికి బ్రతికూలముగ ననేక కార్యముల నొనర్చుచుఁ బ్రస్తుతము కొద్దిపాటి సేవకులతో మన పూర్వపు రాజధానియైన జున్నరు గ్రామమువద్ద నున్నాను. మీ రిదివఱలో నాకుఁ జెప్పినటుల మీరీ గ్రామమున కిప్పుడు విచ్చేయవలయును. మన రహస్యము లితరులకుం దెలియఁగూడదు. కాన మీ కాంతర్య మిత్రులలో నొకరిని మాత్రము దీసికొని రావలయును. మీరు వచ్చునప్పటికి నే నన్ని కార్యములను సమకూర్పఁగలను. మీ రాకకై ప్రతినిమేష మెదురు చూచుచున్నాను.

ఇట్లు మీ ప్రధానమంత్రి.
మాలికాంబరు."

ఈ విషయమంతయు వినుచుండిన హుసేను మీర్జాకు దిక్కుదోఁపలేదు. మాలికాంబరు వేఱొక కార్యమునప్పటకుఁ బోయియుండుటచే నా జాబాతనిచే వ్రాయఁబడినది కాదనియతఁడు దృఢముగ నమ్మెను. రాణిగారికేదో ముప్పుఁగలిగింపనెంచి యహమ్మదుఖానే స్వయముగ నాజాబును వ్రాసియుండుననియాతఁడూహించెను. అది యొక కల్పితలేఖ యని రాణిగారి కాతఁడెఱిఁగింపసాహసించెను గాని, తుదకామెకేమి కోపము వచ్చునోయని యూరకుండెను అంతఁ గొంతనడికి చాందబీబీ, "ఖానా! ఇదివఱలో నేను జున్నరుకుఁ బోవలయునని మాలిక్‌తో ముచ్చటించియుంటిని. కాని, యింత త్వరలో నన్నాతఁడచ్చటికి నమ్మనిన కారణ మిందు వ్రాయలేదు. నేనేల యచటికిఁ బోవలయు" నని చెప్పెను. అందులకు ఖానుఁడు "అమ్మా! ఏదో విపరీతమైన కార్యమందుఁ దటస్థించి యుండవచ్చును. నీవు శూరవనితవనియు, గార్యనిర్వహణ చాతుర్యమునం దద్భుతశక్తి గలదానవనియు నెంచి యాతఁడట్లు వ్రాసియుండును. మఱియు మిమ్ముల నొంటరిగ రమ్మని వ్రాసియుండుటచే గొన్ని రహస్యాలోచనల నొనర్పవలసియుండును. కాబట్టి మీరు బయలుదేరియే తీరవలయు" ననెను. అంతఁ జాందబీబీ హుసేనువంకఁ జూచి "హుసేనూ! నీ యభిప్రాయమే" మని యడిగెను. అందుల కాతఁడు "అమ్మా! మాలికాంబ రిప్పటివఱకును తానేది తమతోఁ జెప్పదలఁచుకొన్నను మీ యంతఃపురమున కరుదెంచి మనవిచేసుకొను చుండెడివాఁడు. అట్టివాఁడు మీ కేల నేఁడిట్టి యుత్తరమును వ్రాయును? మఱియు నాతఁ డిప్పుడు జున్నరు గ్రామమున లేఁడను

సంగతి నాకు దృఢముగఁ దెలియవచ్చెను. దీనిని జూడ నిది యొక కల్పిత లేఖవలె గనఁబడుచున్న" దనెను. అంత నహమ్మదు ఖానుఁడు మిక్కిలి కోపముతో "ఓరీ! రాజద్రోహీ! ఇది యొక కల్పిత లేఖ యని చెప్పెదవా? నీకేమి కన్నులు లేవా? ఇవెవ్వరి యక్షరములో యించుక వచింపు" మని చెప్పుచు నా జాబును హుసేను మీర్జా కొసంగఁబోయెను. దానిని జేరుననున్న హమీదుఖానుఁ డందుకొని ఖానుని మాట నిర్ధారణ సేయఁగోరి "అమ్మా! యీ దస్తూరి మాలికాంబరు నిదే! దానికి సంశయములేదు. మన ఖానుఁడు సెప్పినట్లు మీకు నేపే బయలుదేరి పోవలయును. మీ రిందుకుఁ దప్పవద్దనెను. పిమ్మటఁ చాందబీబీ "హుసేనూ! మీతో మీరేల యిట్లు జగడమాడెదరు? ఈ జాబు మాలికాంబరుచేతనే వ్రాయబడినది. మఱియొకని కిట్లు వ్రాయుటకు గుండియలున్నవా?" యనెను. పిమ్మట హుసేను "అమ్మా! సత్యాసత్యములు పర్యవసానమునఁ దెలియఁగల" వని చెప్పుచు మాఱు మాటాడక తన తావునుండి లేచిపోయెను. అంత నహమ్మద్ ఖానుఁడు రాణివద్ద సెలవుగైకొని తాఁజేయఁదలఁచుకొనిన కార్యముల నెఱవేర్చుటకుఁ దన నివాసంబున కఱిగెను.

పదునాల్గవ ప్రకరణము

శుక్లపక్షాష్టమి చంద్రికల రమణీయకాంతు లహమ్మదు నగర ప్రాంతమున నున్న పచ్చిక బయళ్ళ కొక వింతలావణ్యము నొసఁగుచుండెను. పూర్ణేందు చంద్రికలఁ గడుపార మెక్కి సంతుష్టి

నొండు చకోరదంపతు లానాఁడు సగము కడుపున్నకైన మేఁతి దొరకనందున చిన్నఁబోయి యా పచ్చిక బయళ్ళలో నిటునటు నెగురుచుండినవి. అది వసంతకాలమగుటచేఁ బల్లవాంకురము లతో ప్రసూనములతోఁ జేరువనున్న వనములు శోంకములై యుండెను. అందుండి మందమలయానిలుండు చల్లఁగ నా బయళ్ళలోనికి దిగుచుండెను. వనములలోఁ గోయిలలు కంఠ మెత్తి పంచమస్వరమున రాగమాలాపన సేయుచుండెను.

అట్టి సమయమున నిద్దరు బాటసారు లాపచ్చిక బయ ళ్ళలోఁ బోవఁ జొచ్చిరి. వారు మీ కిదివఱలోఁ బరిచితులే. వారిలో నొకఁడు మాత్రము ముందున్న వేషమున నిప్పుడు లేఁడు. వా రెద్దియో యాలోచించుచుఁ బోవుచున్నట్లా వెన్నెలకాంతి వలనఁ దెలియవచ్చుచుండెను. వారిలో నొకని చేతియందొక చిన్నమూట మాత్రము గాన్పించుచుండెను. మూటను జేతఁబట్టుకొనియున్న పురుషుఁ డీక్రింది విధమునఁ దన సహచరునితో మాట్లాడెను. "మాలికాంబరూ! నీవు ఫకీరు వేషమును ధరించిన వెనుక నేను నిన్నుఁ గలిసికొనుట కిది రెండవతూరి. ప్రథమమున నీవు నాతో మాట్లాడ వచ్చి నప్పుడు రాణిగారిచర్య నంతయు నీకు దెల్పితిని. ఇప్పుడు మన మంత్రిపదవియు నట్టేటఁ గలసి పోవనున్నది.

మాలికాంబరు :—హుసేనూ! ఆ దుర్మార్గుఁడగు ఖానుఁడు మన రాణి గారికడఁ జేరి యామెను వలలో వేసుకొనిన సంగతి నాకుఁ దెలియవచ్చినది. ఆ చండాలుఁడు దన

గ్రామమునకుఁ బోవలయునని మిష పెట్టి మియుర్ మంజూ సేనకు సాయమొనర్చిన సంగతియుఁ దెలిసికొంటిని. వాని నెట్లైన మదీయకృపాణమున కెఱగావింప నెంచి యున్నాను. గాని సమయము దొరకకున్నది.

హుసేను :—తొలుదొల్తనే రాణిగారి కీసంగతిఁ దెలియఁజేసితిని. గాని యామె కాతనిపైఁ గల ప్రేమచే నన్ను దృణీక రించి నా ముఖముఁగూడ జూఁడ నొల్లకున్నది.

మాలికాంబరు:—అక్కారణమును బట్టియే నే నావిషయము నామె యెదుటఁ బ్రస్తావింపక మాలోజికి బ్రశ్న మూలముగ నెఱిఁగించితిని. ఆతఁ డామెకుఁ దెలియజేసెనో లేదో!

హుసేను :—మన మెన్నియనుకొనిన నేమిలాభము ? ధర్మమెప్పటికిని జయించియే తీరును. రాణికి మనయం దభిమాన మున్నను లేకున్నను మన మామెకుఁ గలుగఁబోవు కష్టములనన్నిటినిఁ దప్పింపవలయును. నాకాకలిమిక్కుట మగుచున్నది. కాన బిరబిరఁ బోయి చేరువనున్న కోనేటి యొద్ద నీ మూటయందుఁగల పెనుగన్నమును తిందము.

వీరిట్లు సంభాషించుకొనుచు నచటికిఁ జేరువగనున్న యొక కోనేటివద్ద కేఁగిరి. ఈ కొలను చాల విశాలమై మిక్కిలిలోతుగ నుండెను. దీనిచుట్టు చినచిన్న గుట్టలు పెరిగియుండెను. వాని వెనుకఁ బొడవైనట్టియు, నెత్తైనట్టియు నొకపర్వతపంక్తి కలదు. పర్వతములమీఁదనేకాక క్రిందను జెట్లు దట్టముగఁ బెఱిఁగి యుండుటచే నదియొక యరణ్యప్రదేశ మని తెలియవచ్చు

చుండెను. ఆ ప్రదేశమునం దెన్ని ఘోరకృత్యములు జరిగినను కనుఁగొనుట యతిదుర్లభము.

మన బాటసారులు గొలను జేరిన తత్క్షణమే తమచెంత నున్న పెరుగన్నపు మూఁటను విప్పి రెండుమూఁడు కబళముల నోటఁ బెట్టిరో లేదో వెంటనే వారికిఁ గొన్ని మనుష్యవాక్యములు వినవచ్చెను. అట్టి నిర్మానుష్య ప్రదేశమున మనుష్య వాక్యములు వినవచ్చుటకుఁ గతం బెయ్యదియని చింతించి యా వింతఁ బరిశీలింప నా బాటసారులు దమచెంతనున్న యొక్క గుట్టవద్దకుఁ మెల్లగఁ జేరఁబోయి వినుచుండిరి. ప్రకృతి నిశ్శబ్దముగ నుండుటచే నావాక్యములు వారికి బాగుగ వినవచ్చెను. కంఠస్వరములు వేఱ్వేఱుగా నుండుటంబట్టి యచ్చోనైదాఱుగురు పురుషు లున్నట్లు వారికిఁ దెలియవచ్చెను. ఆ మాటాడు వారిలో—

ఒకఁడు :—మీ కత్తులను బాగుగఁ బదను బెట్టినారా ?

మఱియొకఁడు :—కత్తులను బదును బెట్టి గంటైనది. వా రే మింకను రాలేదు ?

వేఱొకఁడు :—అవును. చాల నాలస్యమైనది. త్వరలోనే వత్తురు. మీరు కడుజాగ్రత్తగఁ నుండవలయును. ఇత్తరుణముననైన మీరు మిక్కిలి శ్రద్ధవహింపవలయును లేనిచో మనరాజుగారికిఁ గోపమువచ్చును.

ఇంకొకఁడు :—ఏమబ్బా ! బండి ధ్వనిగూడ వినఁబడలేదు. నేఁటిరాత్రికి వారువత్తురో ! రారో ! అయిన నేదైన బండి వచ్చుచున్న దేమో చూతము.

వా రట్లు సంభాషించుకొనుచు లేచి వారికి సమీపము ననే యున్న బండిబాటవద్దకు మెల్లగఁ జేరఁబోయిరి. గుట్ట చాటున నుండిన బాటసారు లామాటలను వినినతోడనే భయ భ్రాంతులైరి. ఇంకను వెన్నెల యుండుటచే వారు తడవుకొనక వెంటనే కొలను జేరి వారు దెచ్చిన యన్నమును నీటఁగల్పి మరల గుట్టనెక్కి సమీపమున నున్న యొక మహీరుహము నధిరోహించి యందుండు గుబురుకొమ్మలలోఁ దాగియుండిరి. పిదపఁ గొంతవడికి రేరాజపరసముద్రమునఁ బ్రవేశించుటచే గాఢాంధకారము నిరాఘాటముగ జగమంతయు నాక్రమించు కొనెను.

వృక్షముపై నెక్కిన బాటసారులలో నొకఁడు "అయ్యో! నేఁ డెవరి ప్రాణములు పోవనున్నవో! వారు 'బండి' యని నుడివిరి. బండి యేయూరునుండి వచ్చును? బండిలో వచ్చువా రిని వీరు వధింప నెంచియున్నారు కాఁబోలు" ననెను. అందు లకు మఱియొకఁడు "ఎవరయిన మనకేమి! యీ దుర్మార్గు లను దెగటార్ప నేఁడు సమయము దటస్థించినది. మనమతి జాగరూకతతో నుండవలయు" నని చెప్పెను.

బండికొఱకు నిరీక్షించుచున్న దుండగీంద్రులు బాటవద్ద కేఁగిన యరగంట కాలమునకు వారికొక దీపపుఁగాంతి చాల దూరమునుండి గోచరమాయెను. అంతఁ గొంతవడి కాకాంతి సమీపించుటంబట్టి యావెల్తురు బండికిఁ దగిలించిన దీపపు వెలుఁతురని తలంచి వారటుండక తా మిదివఱలో నిర్ణయించు కొన్న స్థలమున కేఁగిరి. దైవవశముగ నాస్థలముగూడ మన

బాటసారు లెక్కిన చెట్టువద్దనే యగుటచే బాటసారులకుఁగూడ రొట్టె విరిగి నేతిలోఁబడిన ట్లాయెను. అంత నామనుజులు "బండి వచ్చులోపల మించినదిలే" దని యా చెట్టుక్రిందఁ గూర్చుండిరి. రస్తామీఁద బండి వడివడిగ వచ్చుచుండెను. ఒక స్త్రీరత్నము, యొక బాలుఁడు, మఱియొక కాయపుష్టిగల మనుజుఁ డాబండిలో నుండిరి. అదేమిచిత్రమో గాని వారా శకటము నధిరోహించినది మొదలు దానిలోనున్న స్త్రీరత్నము మాత్ర మెద్దియో యాలోచించుచుండెను. బండి వడివడిగఁ బోవుకొలఁది నామె యాలోచనయు వడివడిగఁ బోవుచుండెను. కొంతవడి కాశకటము రస్తావదలి యొక యరణ్యమునఁ బోవు చుండుటచే బండిలోని యువతి సారథివంకఁ జూచి "ఎవరురా! నీవు! బండి నరణ్యమునఁ బోనిచ్చుచున్నావు! తప్పత్రాగి వచ్చినావా యేమి? (మఱియొకనివంకఁ జూచి) ఖానూ! ఇది యరణ్యమని నీకుఁ దెలియదా? దారి తప్పి యేల చెడుదారిని బోనియ్యవలయును? మీ రెద్దియో కుట్రను బన్ని నట్లున్నది. లేనిచో మీరు చక్కనిబాటను వదలి యీ యరణ్యమునఁ బండిని బోనిచ్చుటకుఁ గారణమేమి?" అని ఘణిల్లునఁ బలికెను. "లేదమ్మా! మనము చేరవలసిన స్థలమును ద్వరలోఁ జేరుట కిట్లు చేసితి" నని ఖానుఁడు చెప్పెను.

ఇట్లుండ గొంతసేపటి కాబండి యాయరణ్యములో నిరువది లేక ముప్పది చదరపుగజములుగల నొకచదును ప్రదేశమున నిల్చిపోయెను. అంత బండిలోనుండి ఖానుఁడు దిగి క్రూర వీక్షణముల బాలుని, చాందబీబీని గ్రిందికి దిగునట్లు బలవంత

పెట్ట వారట్లొనర్చిరి. వెంటనే నల్లని యాకారముగల పురుషు లాఱుగురు పుట్టగోచులం బెట్టుకొని యాయుధపాణులై చాంద బీబీని, బాలుని జుట్టుకొనిరి. చాందబీబీ వారిరూక్షణ వీక్షణము లనుఁ జూడఁగనే మాఱుమాటాడలేకపోయెను. శోకభయతరంగము లొక్కసారిగ నామెనుముంచివైచెను. ఆభంగాహతులచే నామె సర్వాంగములును వ్రానునడి పోయెను. ప్రాణము కలతఁజెందెను. అట్లున్నను నామె ధైర్యమవలంబించి "ఓరీ! దుర్మార్గులారా! మీరా! నా ముద్దుబాలుని, నన్నుఁ జంపువారలు, ఇదిగో నాశక్తి నించుక చూడుఁ" డనుచు నాడుసింగంబురీతి వారిపై కుఱికెను. ఇంతలో ఖానుఁడు వారి తలలఁ దెగవేయ దనశిష్యుల కాజ్ఞయిచ్చెను. ఇట్లాజ్ఞాపింపఁబడిన శిష్యులలో నిద్దఱు చాందబీబీని బట్టుకొని తల నఱుక. సిద్ధపడిరి. వెంటనే చెట్టుపైనున్న మాలికాంబరును, హుసేనుమీర్జాయును గుభాలున క్రిందికి దుమికి రాణిని జంప నుద్యుక్తులై యున్న యిద్దఱి మనుజులను భూమికి బలివెట్టిరి. వారు నేలఁగూలిన క్షణముననే మిగతవారిలో నిద్దఱు పలాయనమైరి. ఇంతలో ఖానుఁడును సారథియు మిగిలిన యిద్దఱు మనుజులును గలిసి ఖడ్గములఁ ద్రిప్పుచుఁ చాందబీబీ, మాలికాంబరు, హుసేనులపైఁ బడిరి. వీరట్లు పోరాడుచుండ నొక యువకుఁడు ధవళాశ్వము నెక్కి మెఱపు మెఱసిన రీతి తటాలున నా బాలుని వద్దకుఁ దన హాయమును బరుగెత్తించి వానిని దన గుఱ్ఱపు వీపుపైఁ బడవేసికొని మరల నొక మెఱపు మెఱసినట్లు పలాయనమాయెను.

ఇదంతయు రెండు మూఁడు నిముషములలో జరిగిపోయెను. కావున నితరులతోఁ బోరుచున్న చాందబీబీగాని, మాలిక్ హుసేనులు గాని యేమియుఁ జేయలేక పోయిరి. చాందబీబీకి కోపానలంబు దహించుటచే నామె త్రొక్కిన నాగు పాము కైవడి ఖానునిపై చెంగున దుమికి వాని హస్తమున నుండు ఖడ్గమును దీసికొని తలఁదెగవేయఁ బ్రయత్నించెను. ఆతఁడా వ్రేటును దప్పించుకొని పోగా వారికి సహాయులుగ నున్న వారిలో నొకనిని యామె చంపెను. అంత సారథియు, ఖానుఁడును జెరి యొక కృపాణము నెత్తికొని హుసేను, మాలికులపైఁ బడిరి. మహాయోధవరులతోఁ బోరి గెలుపొంది బిరుదులను వహించిన మాలికాంబరుకు సారథి యొకలెక్కయా! మాలికాంబరుపై సారథి కత్తి వ్రేటు వేయఁ బ్రయత్నించ నా క్షణమునకే సారథి శిరమే తెగి ఖానుని పాదములపైఁ బడెను. ఖానుఁడది చూచి భయభ్రాంతుఁడై పాఱిపోఁ బ్రయత్నించెను. గాని మాలికాంబరు వానిని బట్టుకొని తల నఱుక సిద్ధపడి 'అమ్మా! నేనీ నీచాత్ముని మా యిష్టదైవమగు భవానికి బలియొసఁగు చున్నాను. చూడు' మని తన కత్తినెత్తెను. వెంటనే ఖానుఁడు "అయ్యో! నావొక మనవి. నేనిదివఱలోఁ దెలియక చేసిన మోస కృత్యములను బాటింపక నాకుఁ బ్రాణదానము జేయుఁడు. నేనే దేని యొక దేశమునకుఁబోయి కాలముఁ గడిపెద" నని చెప్పెను. అందులకుఁ చాందబీబీ "ఈ నీచాత్ముఁడు తన ప్రాణములపై మిక్కిలి యాశకొనియున్నాఁడు. కావున వీని ప్రాణములను దీయవలదు. అయినను మనము వీని విడిచిపెట్టితిమేని మరల మియర్

మంజూతోఁజేరి తన కార్యములను సందులేక జరిగించును. గాన వీనిని మన నగరులో నుత్తరపు మూలనుండు చెఱసాలలోఁ బెట్టుఁడని చెప్పి హుసేను ఖానుని బండికిఁ గట్టియున్న త్రాళ్లతో బంధించి ఖైదీగఁ బట్టుకొనెను. చాందబీబీయు బహాదరుషాకకు మిగుల దుఃఖించుచు మాలికాంబరుతోను, హుసేను మీర్జాతోను నహమ్మదు నగరమునకుఁ బోయెను.

పదునైదవ ప్రకరణము

గత ప్రకరణమునఁ జెప్పఁబడిన రాజద్రోహులు చెల్లా చెదరై పాఱిపోవునప్పటికి రాత్రి మూఁడుగంటలాయెను. పిదప నొక గంట కాలమునకు వీరంద ఱహమ్మదునగరమునకు దక్షిణమునందున్న యొక రస్తాలోఁ గలసికొనిరి. ఈ రస్తా నేరుగ బీజపురమునకుఁ బోవును. బీజపురమునకుఁ బోవుమార్గ మతి దుర్ఘట మైనదనియే చెప్పవచ్చును. ఏలనన; నీ బాట కిరు పార్శ్వములందును దట్టమైన యరణ్యము చాల దూరమువఱకు వ్యాపించి యుండుటచే నెచటఁ జూచినను భీకరారణ్యమృగ సందోహములే కానవచ్చుచుండును.

ఇట్టి ప్రదేశంబున నా దుష్టు లొకమహోన్నత వృక్షము క్రిందఁ గూర్చుండి యేదో మాటలాడుకొనుచుండ వారిలో నొకఁడు "మన మే రీతిగ మన రాజుగారిని దర్శింపగలము ? ఏ కార్యము జేయఁదలఁచుకొన్నను మనకు విఘ్నములే కలుగు

చున్నవి. ఇదివఱకే మనలఁ బొలియింప సమకట్టిన మియర్ మంజూగారు నేఁడు మనల నూరక విడిచిపెట్టునా ?” యని చెప్పెను. అందులకు మఱియొకఁడు బహదరును జెఱపెట్టినందున నాతని మనస్సు కొంత శాంతింపఁగలదు. దానికై మీరు వగవఁ బనిలేదని చెప్పెను.

అంతఁ గొంతవడికి బాగుగఁ దెల్లవాఱుటచే వారా వృక్షము క్రిందనుండి లేచి రస్తామీఁదికి వచ్చిరి. వెంటనే వారికి గుఱ్ఱపు డెక్కల సవ్వడి వినవచ్చుటచే దానిం బరీక్షింప వారంద ఱందే నిరీక్షించుచు బాటకు దక్షిణపుదిక్కున జూడ్కి నిగిడించి యొక మనుజుఁ డశ్వారూఢుఁడై వచ్చుటను గాంచిరి. ఆతఁ డిరువది సంవత్సరముల ప్రాయముగలవాఁడై నిండుజవ్వనమున విరాజిల్లుచుండెను. వాని రూపరేఖలు రాజయోగ్యములై యుండెను. విలువగల రతనములుదాపిన బంగారు పిడిగల ఖడ్గ మొకటి జందెమువలె ధరించిన బంగారు పట్టునుండి వ్రేలాడుచుండెను. అతఁ డధిరోహించియుండు గుఱ్ఱమును మిక్కిలి యందముగలదై పంచకళ్యాణి యను నామమును సార్థక పఱచుచుండెను.

ఆ యశ్వము పైని జెప్పఁబడిన దుష్టులను సమీపించెను. వారంద ఱొక్కపెట్టునలేచి గుఱ్ఱమును సమీపించి దానిని నిలుపఁ బ్రయత్నించిరి. కాని యది మిక్కిలి తెలివిగల దగుటచే వారిని నిరాకరించి కడువడిగ బరుగిడ మొదలుపెట్టెను. దాని నధిరోహించియున్న యువకుఁడును రాత్రి రెండు యామముల కడనే లేచి యదిమొదలు విరామములేక దీర్ఘసంచారము జేయు

చుండిన వాఁడు గావునఁ దన శరీర మలసియున్నను గొంత తెంపును వహించి తన యశ్వమును మఱింత నడిగ బ్రోనిచ్చుట కారంభించెను. అట్లున్నను ఆ దుష్టులు గుఱ్ఱమును వెంబడించియే వచ్చుచుండిరి. ఈ తరుణమున మఱికొందఱు దుర్మార్గు లాయుధపాణులై వారిని గలిసికొనిరి. వీరిప్పుడు లెక్కకుఁ బొమ్మిది మంది యగుటచే వారికుత్సాహ మధికమగుడు బదినిముషములలోనే వారా గుఱ్ఱమును గలసికొని, చుట్టును మూఁగి దాని నడకను దగ్గించిరి. పాపమా హయంబును రాత్రియంతయుఁ బ్రయాణము చేయుటచేఁ గలిగిన బడలికచే నొక్కయడుగైనను ముందు బెట్టక నిల్చిపోయెను.

ఇవ్విధముగ నా దుష్ట నవగ్రహకూటము దన్నుఁ జుట్టుకొనగానే యా యువకుఁడు క్రోధఘూర్ణితుఁ డగుచు తన చెంతనున్న కరవాలమును దీసికొని. యిద్దఱిని జంపెను. మిగతవారిలో నిద్దఱు తమ ఖడ్గంబులచే హయంబును మిగుల నొవ్వజేయఁగా నది క్రిందఁబడియె. అంతఁ నా తరుణుఁ డుగ్రుఁడై యా దుష్టుల కత్తివ్రేటులనెల్లఁ దప్పించుకొనుచు వారితోఁ బోరుచుండెను. గాని వారిలో నొకఁ డాతని. చేతినుండి ఖడ్గమును లాగికొనెను. అంత నతఁడు సేయునది లేక నిశ్చేష్టితుఁడై నిలువఁబడెను. ఎవఁడుగాని బీజపూరునకుఁ బోవుమార్గమున బ్రయాణమై వచ్చుచుండిన నట్టివానిని దత్క్షణమే పట్టుకొని రావలసినదని యా దుష్టు లాజ్ఞాపింపఁబడి యున్నందున నిప్పుడీతనిఁ బట్టి బంధించిరి. ఇద్దఱు క్రూరు లా గుఱ్ఱమును బట్టుకొనిరి. మిగతవారంద ఱాయువకుని జుట్టుముట్టి, నడిపించు

చుండిరి. ఆహా! భగవంతునిమాయ యెట్టిదని చెప్పవచ్చును. అహమ్మదు నగరమునకుఁ బోయి తన ప్రియురాలిని దర్శించి వివాహమాడవలయునని యువ్విళ్ళూరుచు బీజపూరునుండి వచ్చుచున్న మహమ్మదు ముస్తుఫాగతి యేమైనదో చూడుఁడు!

ఇప్పటికి దాదాపుగఁ బగలు పండ్రెండు గంటలు కావచ్చుచుండుటచే నెండ కన్నెఱ్ఱఁగని మహమ్మదు ముస్తుఫా దుష్టులచేఁబడి కాలినడకవలనను, నెండతాపమువలనను గలిగిన బడలికచే నప్పుడప్పుడు స్మృతిదప్పుచుండెను. స్మృతిదప్పినప్పుడెల్ల నాతనిఁ జేతులలో మోసికొని పోవుచుఁ గొంతసేపటికి కా దుష్టులు శివనేరి దుర్గమును సమీపించిరి. పిదప మహమ్మదు ముస్తుఫా మియర్ మంజూ యొద్దకుఁ దీసికొని పోఁబడెను.

మియర్ మంజూ సింహాసనాసీనుఁడై యుండెను. ప్రక్కన హసన్ మియ్యా నిలువఁబడి యుండెను. ఆతనిచెంత నొక బాలుఁడు బెబ్బులిచేఁ జుట్టఁబడిన లేడిచందమున నిశ్చేష్టితుఁడును దీనవదనుఁడునై యుండెను. అంత మియర్ మంజూ క్రొత్తగా వచ్చిన సేవకులవంకఁ జూచి "భటులారా! మీరా స్త్రీని జంపితిరా? ఖానుఁడెక్కడ" యని యడిగెను. అందులకు భటులలో నొకఁడు "స్వామీ! మే మందఱము మాశక్తి కొలఁది పోరాడుచుండ నెవరో యిద్దఱు శూరులు చాందబీబీకి సహాయమొనర్చుటకరుదెంచి మాలో నిద్దఱినిజంపి ఖానునితో బోరాడుచుండిరి. అంతఁ జాందబీబీ మాపైఁ బడెను. మేమామెతోఁ బోరాడుచుండఁగ ఖానుఁడా వచ్చినవారికి లోబడెను. అంతట మేము భయపడి పరుగెత్తి త్రోవలో నీతనిఁ బట్టుకొని మీవద్దకు వచ్చితి" మని చెప్పెను.

అంత హాసన్ మియ్యా "మిత్రమా! ఖానునివద్ద జీత్తులకుఁ దగిన ధైర్యములేదు. యజమానుఁడే లోఁబడినప్పుడు సేవకు లేమిచేయఁగలరు ? చాందబీబీ మంత్రులు ఖానునితోఁ బోరునప్పు డతఁడు చాల భయపడియుండినట్లు నేఁగనుగొంటిని. అప్పుడేగదా నాహాయమును జీవ్వనఁబోనిచ్చి బహదరును జెఱ గొనివచ్చితి. అయినను వీరిప్పుడు ముస్తుఫాను బట్టుకొని వచ్చినందులకుఁ జాల సంతోషించుచున్నా" ననెను. అంత మియర్ మంజూ ముస్తుఫా వంకఁజూచి "ఓరీ! నీచుఁడా! ఎంతకాలమునకు నీవు మాచేతులలోఁ బడితివి! షాజిబీబీకి నీకు నిప్పుడే వివాహము గాఁగలదు. కొంచె మోర్చుకొనియుండు" మని పరిహాసముగను గోపముగను బలికెను. ఎంత శూరుఁడైనను ముస్తుఫా యేమి చేయఁగలడు ? అతఁడేమియుఁ బలుకక నిలుచుండెను. అంత మియర్ మంజూ "ఓరీ! నీవు నిక్కముగ షాజిబీబీని వివాహమాడఁ దలఁచియేయుండిన నీ వా యాశను ముమ్మాటికిని మానుకొనవలయును. లేనిచో నిన్నిప్పుడే నా కుఠారమున కెరగావింతు" నని చెప్పెను. ఈ మాటలను విన్నతోడనే ముస్తుఫాకుఁ బ్రాణములు గలఁతజెందెను. ఏమి చెప్పుటకును దోఁచలేదు. మరల స్మృతి తప్పిపోవుట కారంభించెను. స్మృతి తప్పిపోయెను. కొంత శీతోదకము వాని మోముతమ్మిపైఁ జల్లఁబడెను.

పిదప నతనికి గొంతస్మృతి గలుగుటచే మియర్ మంజూ వానివంకఁ జూచి "ఓరీ! ఏమి చెప్పెదవు ? షాజిబీబీని వివాహమాడనని ఖురానును నెత్తిపైఁ బెట్టుకొని ప్రమాదము జేసె

దవా? లేక ప్రాణములను వదలెదవా!" యని యడిగెను. అందులకు ముస్తుఫా "దుర్మతీ! నా ప్రాణములనైన గోలు పోవుటకు సిద్ధముగ నున్నాను. గాని, యా త్రిలోకమోహిని యగు షాజిని వివాహమాడక మాన" ననెను. పిమ్మట మియర్ తన సేవకులను బిలిచి ముస్తుఫాయొక్క తల నఱుకవలసిన ట్లాజ్ఞాపించెను. అంత నా సేవకులు ముస్తుఫాను దీసుకొనిపోవు చుండిరి. వెంటనే హాసన్ మియ్యా వారి నాటంకపఱచి మియర్ మంజూతో "మిత్రమా! యిపుడు గాకపోయిన నింకఁ గొంత కాలమునకైన నితఁడు షాజిబీబీని వివాహ మాడవలయునను తలంపు విడిచిపెట్టఁగలఁడు. కాఁబట్టి పదునైదురోజు లీతనికి గడువొసంగెదము. ఈ లోపల నా దుర్మార్గుఁడా తలంపును మానఁడేని యంతట వానిని బొలియింత" మని చెప్పెను. మియర్ మంజూ దాని కియ్యకొనెను. వెంటనే ముస్తుఫా చెఱసాలకుఁ గొంపోఁబడెను. ముస్తుఫా నుంచెడు చెఱసాలకుఁ బ్రక్కనే వేఱొక గదిలో బహాదరునుగూడ చెఱ బెట్టవలసి నట్లు మియర్ మంజూ ఆజ్ఞాపించెను. పిమ్మట నతఁ డొక కాగితమును దీసి తన చెంతనున్న సేవకులలో నొకనిచేతి కొసఁగి వానితో మఱికొన్ని మాటలను జెప్పి తన యంతః పురమునకు వెడలిపోయెను.

పదునాఱవ ప్రకరణము

చాందబీబీ బహాదరుపోకకు విలపించుచుండెను. ఆమె కేమియుఁ దోఁచుటలేదు. షాజిబీబీమాత్ర మనేకపర్యాయము

లామె నూరార్చుచుండెను. కాని యామె దుఃఖము తగ్గినది కాదు. కాని యాలస్య మొనర్పక జాగరూకతఁ జేయవలసిన కార్యములు మిక్కుటముగ నున్నవని యామెకుఁ దెలియును. అందుచే చాందబీబీ బహాదరును గారాగృహమునుండి విడిపించు కొనివచ్చుటయు, నహమ్మదునగరమును గాపాడి, యాతని వశ మొనర్చుటయు, షాజిబీబీ నిచ్చి ముస్తుఫాకు వివాహ మొనర్చు టయు నను నీకార్యములను నెఱవేర్చుటకుఁ గంకణము గట్టెను. అందుచే నామె భోజన సమయమునందుఁ దప్పఁ దక్కిన సమ యములలో నెల్లప్పుడు నాలోచనామందిరమునందే యుండెను. ఆమె మంత్రులును నామెను వదలక సదా యామె యాజ్ఞ శిరసా వహించి నడుచుకొనుచుండిరి. హామీదుఖానుఁడు మాత్రం మహ మ్మదుఖానుని దురవస్థకుఁ జింతిల్లుచు నాతనిఁ జెఱనుండి విడి పించుటకుఁ బన్నుగడలఁ బన్నుచుఁ దన యభిప్రాయములను వెలిబుచ్చకుండెను.

ఇట్లుండ నొకనాఁడు చాందబీబీ తన ప్రధానమంత్రులతో నేదియో మాట్లాడుచుండ హుసేనుమీర్జా "అమ్మా! నే నెన్ని విధములఁ జెప్పినను మీరు నామాటలను బాటింపక యాదుష్టు నకుఁ జోటిచ్చి యింత యాపదను మీ యంతట మీరే తలపైఁ దెచ్చి పెట్టుకొంటిరి. లేనిచో నాదుర్మార్గుఁడగు మియర్ మంజూ పని నేఁటికిఁ దెలిసియే యుండు"ననెను. అందులకుఁ చాందబీబీ "హుసేనూ! ఏ కాలమున కేది కాఁగలదో దానిం దప్పింప బ్రహ్మకైన వశముగాదు. మఱియు నా దుర్మార్గుండు లేడిచర్మ

ముసు గప్పుకొన్న వ్యాఘ్రమని నాకుఁ దెలియదు. మీరిద్దఱాసమ యమున నన్ను రక్షింపనిచో నాగతి యేమి కావలసియుండును? మాలో జీమాటను సహితము దృణీకరించితిని. ఆ ఫకీరెట్టిమహాను భావుఁడో: అతని మాటలనుగూడఁ దృణీకరించితి ననెను. అంత హుసేను "అమ్మా! చెడ్డకాలము సమీపించునపు డమృతము విషమగును. స్నేహితులు విరోధులగుదురు. మంచిమాటలు చెడ్డవై హృదయమును ములుకులవలెఁ బొడుచుచుండు" ననెను.

వీరిట్లు మాట్లాడుకొనుచుండఁగనే యాఱుగురుశూరులు సలాము లొనరించుచుఁ జాందబీబీ యెదుట నిల్చిరి. చాంద బీబీ వారిని జూడఁగనే మిగుల సంతసించి వారి కుచితాసనంబుల నొసంగెను. వారందఱిలోఁ బ్రధానశూరుండగు మహాఅల్లీసిద్దీ రాణిగారినిఁ జూచి యామెతో "అమ్మా! మీరు మా కొనరించిన సాయమున మాపై కంపఁబడిన మియర్ మంజూ సైన్యంబులను వెనుకకుఁ మఱలఁగొట్టి జయము బొందితిమి. మఱియు నక్బరు చక్రవర్తిగారికొమరుఁడగు మురాదు రెండురోజులలో ఢిల్లీని వదలి యావెనుక నహమ్మదునగరముపైఁ బడనెంచి యున్నాఁ డను సంగతి మాకు నిన్ననే తెలియవచ్చినది. మా సేనలను మీ రెప్పుడు దీసికొని రమ్మని యుత్తరవు జేసెదరో యప్పుడు తెచ్చు టకు సిద్ధముగ నున్నా" మని చెప్పెను. ఇంతలో నొకానొక పురుషుఁ డొక జాబును దెచ్చి చాందబీబీ కొసంగెను. రాణి యా జాబును హుసేనుమీర్జా కొసంగి దానిం జదువ నాజ్ఞాపించెను.

హుసేను దాని నిట్లు చదువ నారంభించెను.

శివనేరి.

"చాందబీబీకి,

నీవు బీజపూరు రాజ్యమును వదలి యహమ్మదునగర రాజ్యమును భ్రష్టపఱుపఁదలఁచి యటవచ్చి చేరినది మొదలు నీ వొనర్చు దుండగములన్నియు మాకుఁ దెలియవచ్చినవి. నీచాభిమానురాలా! నీవు పురుషునికంటె నధికముగఁ బ్రజ్ఞలను బ్రకటించుచున్నావు. ఇంతమాత్రమునకే నీకు భయపడువా రెవ్వరును లేరు. ఎవరికొఱకై నీ విన్నిదినములనుండియు నుపయోగములేని పాట్లు పడుచుంటివో యట్టి బహాదరు మాచేతఁ జిక్కెను. ఇఁక నాతఁడు మీకుఁ జిక్కుట దుర్లభము. బహాదరును దక్కించుకొను కోరిక నీకున్నయెడల నహమ్మదునగరమును వదలి నామకార్థమై కలిగియున్న హక్కును విడిచిపెట్టి మీరందఱు జున్నరుకుఁ బొండు. లేనిచో నీవు నాతోఁ బోరి జయించి బహాదరును జెఱనుండి విడిపించుకొని నీ హక్కును స్థిరపఱచుకొనుము. ప్రత్యుత్తరమునకై నిరీక్షించుచున్నాను.

ఇట్లు, మియర్ మంజూ."

ఇట్లు హుసేను జాబునుఁ జదివి ముగింపఁగనే చాందబీబీ మితిలేని కోపముతోఁ బ్రధానమంత్రుల నందఱిని దిలకించి "మంత్రులారా! ఆ దుర్మార్గుఁడు వ్రాసిన యుత్తరమునందుఁ గల సంగతులు మీకు బాగుగఁ దెలిసినవి గదా! అత్తులువకు నే నీ రాజ్యము నంతను ధారవోసి జున్నరుకుఁ బోవలయునట!

సిద్దీ సర్దారులారా ! మీ మీ సేనలను రేపే యహమ్మదునగరము నకుఁ జేర్చుఁడు. పట్టణములోని సేనానాయకుల కందఱకును సైన్యమును సిద్ధము జేయవలసిన ట్లాజ్ఞాపించుడు. బీజపూరు నవాబునకును గోలుకొండనవాబునకును వారి సైన్యములను దీసికొని రావలసినట్లు జాబులను వ్రాసిపంపెద. సేహాంగఖాను నకు, యితర యోధవరులకును నిప్పుడే వర్తమానముల నంపెద " నని చెప్పి బిరబిరఁ గొన్ని కాగితములను దీసి యప్పుడే జాబుల నన్నిటిని స్వయముగ వ్రాసి తన ముఖ్య సేవకులలో నలువురచేతికి నాలుగు ప్రత్యేక లేఖల నిచ్చి వారి నాయా పట్టణములకుఁ బోవునట్లాజ్ఞాపించెను. శివనేరి దుర్గమునకు వ్రాయఁ బడిన మఱియొకజాబు రాణిగారికి వర్తమానమును దెచ్చిన మనుజుని చేతికే యియ్యఁబడెను. ఈ కొద్దిపాటి ప్రయత్నము లతో నాఁటిసభ ముగిసెను.

పదునేఁడవ ప్రకరణము

మహమ్మదు ముస్తుఫా యుంచఁబడిన కారాగార మంధకారబంధురంబై యుండెను. అతనికి నీటికై యొసగఁబడిన యొక మృత్పాత్రయును బరుండుటకై యొక చిన్న కంబళమును దప్ప వేఱు వస్తువు లేవియు నాతనియొద్ద లేవు. నిశాసమయంబున నాతనికి నిద్దుర లేదు. ఆతని కియ్యఁబడు నాహారము నాతఁడు దినుట మానివేసెను. మృత్పాత్రలోని నీరుమాత్ర మప్పుడప్పుడు ద్రావుచుండెను. మియర్ మంజూ నియమించిన గడువు సమీపించినది. పదునాలుగురోజులు గడిచిపోయినవి.

తెల్లవాఱెసది. పదునేనవ దినము ప్రారంభమాయెను. ముస్తుఫా కాందోళన మధికమైనది. గడువు సమీపించు కొలఁదిని యతఁడు ప్రాణములపై నాశవదలుచుండెను. ఇఁక రెండుజాములు మాత్ర మాతనికిఁ బ్రాణములపై నాశగలదు. ఈలోపలఁ దాను షాజీని బెండ్లియాడు ప్రయత్నమునైన మానవలయును. లేదా తన ప్రాణములనైన గోలుపోవలయును. ముస్తుఫా పడకనుండి లేచెను. అతని కేమియుఁ దోపలేదు. మరలఁ బరుండెను. కొంత సేపూరక అటు నిటుఁ బొరలుచుండి మరల లేచి కూర్చుండెను. మనస్సతని యధీనమున లేనందున నతఁ డేమేమో మాట్లాడు కొనుచుండెను. "నా గ్రహచార మతిక్రూరంబుగ నున్నది. ఆహా! విపత్పరంపర లొక్కుమ్మడి యీ కారాగృహమందలి యంధ కారమువలెఁ నన్నుఁ జుట్టుకొనుచున్నవి. అయ్యో! యిక రెండు జాములే కదా నాకు గడువున్నది. ఈ కష్టములనుండి దప్పించు కొన నుపాయంబు గానరాదు. సర్వసాక్షియై సర్వాంతర్యామియై పిపీలికాదిబ్రహ్మపర్యంతము నిండినవాఁడై, యాదిమధ్యాంతరహి తుఁడై నెగడు పరమేశ్వరుఁడు నాకష్టమునుండి నన్నుఁ దప్పింపఁ దలఁచునా? అక్కటా! యది యేటిమాట! నా ప్రాణములను బోగొట్టుకొనియే తీరవలయును. షాజిని వివాహమాడు ప్రయ త్నమును మానుదునా? ఛీ! ఏమి నా తలంపు?-హా! జగన్మో హినీ! నన్నేల చూడవు? నా మాట నీకింకను జ్ఞప్తికి రాలేదా? నేనీ లోకముపై నాశను వదలుచున్నాను. చూడుము. నాయెడ నెట్లు కృశించినదో? నన్నేలఁజూడవు? నీ కింతమాత్రము గరుణ లేదా?-అయ్యో! దైవమా! ఆ సుగుణరత్నమును, ఆ సౌందర్య

నిధిని, నే నీ జన్మమునఁ జూడఁగలనా ?-ఏమి నాపిచ్చి ! ప్రాణము పోవ సిద్ధముగనుండ మరల నాకేల యీ యాశ ! లోకము నందుఁ గేవలము సుఖమునే జన్మాంతమువఱకు ననుభవించు మానవుఁ డుండఁడు. దుఃఖముగూడ నట్లే ఎంతటి వానినైన నాపదలు దర్శింపక పోవు. వెల్తురు నాధిక్యమును వెల్లడి జేయుటకై చీఁకటి భగవంతునిచే సృష్టింపఁబడినట్లు సుఖాతిశయమును స్పష్టపఱచుటకే దుఃఖము సంభవించును. అయిన నాకు సుఖమేమైనగలదా ! అది కల్ల-క్రూర దైవమా ! నాకేల నీ విపత్తును నెత్తిపైఁ బెట్టితివి ? అయ్యో ! దైవము నేల నిందింపవలయును ? ఈ ప్రపంచమంతయు నాపత్సముద్రమున మునింగి యున్నది. దృష్టిపథమునఁ బడుచున్న చరాచరములోని ప్రతి వస్తువు నాపదకు గుఱియై యున్నది. ప్రతిజీవుఁడును దాను శరీరమును ధరించి కష్టముల ననుభవించుచునే యుండును. కష్టముల కొక సమయములేదు. అది యే చోటునందైనను హఠాత్తుగ బిడుగు పడినట్లు మానవులపైఁబడి హింసించుచుండును. ఆ పరమాత్ముఁ డొక్కఁడుదక్కఁ దక్కినవారందఱు గష్టములకు లోఁబడవలసినదే ! అయ్యో ! పాజిబీబీ ! నీ కొఱకై ప్రాణములను వదలుచున్నాను. నీవు నా కొఱకై చింతించ నవసరము లేదు. చిన్నతనమునుండియు నిన్నుఁ దప్ప వేఱొకరిని బెండ్లాడనని ప్రతినపట్టిన నీ శూరుఁడు ప్రాణములనైనఁ గోలుపోవునుగాని నిన్ను వివాహమాడఁడని ప్రమాణము జేయఁగలఁడా! అయ్యో! గడువు సమీపించుచున్నది. ఇఁక రెండుగంటల కాలములో నా ప్రాణములు పోవును. దుఃఖమా ! మరల నన్నావరింపుము.

మోహమా! వజ్రపంజరనిభంబులగు ధైర్యవంతుల హృదయములఁగూడ నీరుగఁ గరగించు శక్తిగల నీవు నాకడకుఁరాకుము. షాజిబీబీ! పరలోకమున కేగుటకు నాకు సెలవిమ్ము. నీవు వేఱొకనిని బెండ్లాడి సంసారసుఖము ననుభవింపుము. నీవు నా మరణవార్తను విని ప్రాణములను విడువవద్దు. చాందబీబీ! నీవు నాసహాయమునకై కనిపెట్టి యుండవలదు. అహమ్మదు నగరమును జాగ్రత్తగఁ గాపాడుము. అయ్యో! నాలుగుగంటలు కావచ్చినది. ఇఁక నా దుర్మార్గులు నన్నుఁ గడతేర్ప నిటవత్తురు. తప్పించుకొని పోవుటకు వీలున్నదా? అయ్యో! తలుపువద్దఁ గూడ నించుకంత సందులేదు బీగము లతిగూఢముగ వేయఁబడి యున్నవి. ఛీ! దొంగవలె పాఱిపోవుటయా! అసంగతము-అసాధ్యము-నా జన్మమున గడపటితూరి "భగవన్నామ మొనర్చెద" ననుచు ముస్తుఫా కండ్లు మూసికొని 'దయానిధీ! పరమేశ్వరా! దీనబంధో! కరుణాపయోనిధీ!' యని పరిపరి విధములుగ భగవత్ప్రార్థన జేసెను. మరల నాతనికి స్మృతి తప్పిపోయెను. కొంతసేపటికి నాతనికి మరలఁ గొంత తెలివిగలిగినది. ఇప్పుడు మృత్యుదేవత యాతనిపై నావేశమైన ట్లాతఁడు గనుగొనెను. కన్నులు చీఁకట్లు గ్రమ్మినవి. ఇంతలో జెఱసాల కవాటము గుభాలుమని తెఱవఁబడెను. శబ్దమువలన ముస్తుఫాకుఁ గొంత స్మృతిరాఁ గన్నులు గొంచె మగపడుచుండెను. తలుపు దెఱవఁబడిన క్షణముననే యిద్దఱుపురుషు లాగదిలోఁ బ్రవేశించిరి. ఒకని చేతియందొక పెద్ద ఖడ్గమును మఱియొకని చేతియందు మహమ్మదీయ మత గ్రంథమగు ఖురాను నుండినవి.

వీ రిద్దఱును ముస్తుఫాచెంత కేఁగ వీ రే యమభటు లని ముస్తుఫా భ్రమపడెను! ఆ వచ్చిన యిద్దఱిలో నొకఁడు " ఏమోయి షాజీవి వివాహమాడు ప్రయత్నమును వదలితివా ? లేనిచో నిన్నిప్పుడే శిరచ్ఛేదనమొనర్తు " మని చెప్పెను. వారు మియర్ మంజూ సేవకులని ముస్తుఫా కిప్పుడు తెలియవచ్చెను. అతనికి నోట మాటరాక కొంచెము సేపూరక నిలిచి యుండెను. మరల నా యిద్దఱిలో నొకఁడు ముస్తుఫాను ముందడిగినట్లే యడిగెను. అందులకు ముస్తుఫా " ఓరీ ! నీచులారా ! మనోవాక్కాయ కర్మముల నేనా షాజిబీబీని దప్ప మఱొక్కతెను వివాహ మాడనని ప్రతిజ్ఞ పట్టియున్నాను. మీరు నన్నుఁ జంపుడు. ఒక్క స్త్రీ రత్నమునకై యిట్టి శూరుఁడు దన ప్రాణములను విడిచెనని లోకములోనైన నాపేరు శాశ్వతముగ నుండఁగల " దని తన శిరమును వారి కరవాలమున కొదిచ్చెను. అంత వారిలో నొకఁడు దన చేతనున్న కత్తినెత్తి ముస్తుఫా కంఠ మున్పైఁ బెట్టి వాటము జూచెను. మరల నతఁడాకత్తి నెత్తెనో లేదో వెంటనే యతని వద్దనున్న మఱియొకఁడు మిక్కిలి తత్తర పాటుతో " ఆగు మాగుము మోసమువచ్చు " ననుచుఁ జెఱ సాలనుండి పరుగిడి పోయెను. వెంటనే రెండవవాఁడును వాని కేదో జ్ఞాపకమునకు రాగా మొదటివాని ననుసరించి వెడలి పోయెను. ముస్తుఫా ప్రాణము గొంత కుదుటఁబడినది. ఇంతే మాత్రమున కాతఁ డానందింపలేదు. మఱలఁ బ్రాణము గలతఁ జెందెను. వెంటనే చెఱసాల తలుపులు మరలఁ దెఱవఁబడినవి. ఫకీరొకఁడా చెఱసాలను బ్రవేశించి ముస్తుఫాకుఁ గొన్ని స్త్రీలు ధరించెడు నుడుపుల నొసఁగి చెఱసాలనుండి పాఱిపొమ్మని

యాజ్ఞ యిచ్చి మఱికొన్ని రహస్యములను వానిచెవి నూదెను. ఇప్పుడు ముస్తుఫా సంతోషము వర్ణనాతీతము. అతఁడా యుడుపులను గ్రహించి మెఱుపు మెఱసినరీతిఁ జెఱసాలనుండి పాఱిపోయెను. ఆహా! సంతోష మెట్టి బలహీనులను గూడ శౌర్యనిధులఁ జేయుచుండునుగదా! ఫకీరును యదృశ్యుఁ డయ్యెను. ఇదంతయుఁ గూడ నైదు నిముసముల కాలములో జరిగిపోయెను. చదువరులారా! కర్మవిముక్తి కాలము దటస్థించినపుడు భగవంతుఁడే ఫకీరురూపముననో మఱి యే రూపముననో యగపడి ప్రజల రక్షించుచుండునుగదా!

పదునెనిమిద ప్రకరణము

పతీమణికి రూపవంతుఁడును, సర్వశుభలక్షణ సమన్వితుఁడును, సత్త్వశీలకాకరమైనవాఁడును నగు సద్భర్తసమకూడినచోఁ గలుగు సంతసమునకు సర్వసౌభాగ్యములవలనఁ గలుగు సమస్త సుఖములును సరిగావు. గుణవతికి భర్తయేలోకము; భర్తయే సుఖము; భర్తయే ప్రాణము. అట్టి పతియందు సర్వకాల సర్వావస్థలయందు ననురాగముగలిగి యతఁడే దైవమని భావించు స్త్రీకి నిహపరలోక సుఖములు గలుగుననుటకు సందియములేదు. అన్నదమ్ములు, అక్కచెల్లెండ్రెంత గౌరవంతులైనను, ఎంత ధనవంతులైనను, దన్నెంత గారాబుగాఁ బెంచినను, స్త్రీకి నిజమగు గౌరవము, నిజమగు సంతోషము తన భర్తవలనఁ గలుగును.

షాజీబీబీ యట్టిసంతసము బొందుటకు నిరీక్షించుచున్నను దానినింకను బొందఁజాలకుండెను. ఆమె తన శయనమందిరమున

నొంటరిగఁ బరుండియుండెను. ఆ శయ్యాగారము చాల విశాలమై యుండెను గదిలోఁ దాపఁబడిన జలువరాలపైఁ విలువలేని యొక రత్నకంబళము పఱుపఁబడి యుండెను. దానిపై నొక హంస తూలికాతల్ప మమర్పఁబడి యుండెను. దీనికిఁ బై భాగమున నెట్టు పట్టుతానులతో నొక చాందిని గట్టఁబడియుండెను. హంసతూలికా తల్పమునకుఁ బ్రక్కగ నెత్తైన రెండు గొప్ప బీరువాలుండెను. ఒక బీరువనందు పతివ్రతల మహాత్మ్యములం దెల్పు కొన్ని గ్రంథరాజములును, మఱియొక బీరువయందు గంధ ద్రవ్యములతో నిండియున్న కొన్ని సీసాలునుండెను.

పాజిబీబీ హంసతూలికా తల్పమునఁ బరుండి యాలోచనా నిమగ్నయై పలుమారు ముస్తుఫా నామమును స్మరించుచుండెను. అతని విషయమైన సంగతుల నెఱుంగవలయు నని యామె యెంత ప్రయత్నించినను బ్రయోజనము లేకుండెను. ఫకీరు నామెకు బొడకట్టలేదు. ముస్తుఫాతన్ను జూచుటకు వచ్చినపుడు శత్రువులచేఁ జిక్కియుండుననని యామె యూహించెను. ఎన్ని యూహాలు తనకుఁ గలిగిన నవి దుఃఖభావములుగనే పరిణమించెను. ఎచ్చటనైన నించుక శబ్దము గలిగిన ముస్తుఫా వచ్చుచున్నాఁడనియే యామె భ్రమపడుచుండెను. దాదాపు రెండు జాముల రాత్రికంటె నెక్కుడైనను నామెకు నిద్దుర రాకుండుటచే నామె యొకనైన బ్రొద్దుపుచ్చుటకై పుస్తకములుండు బీరువ కడకేఁగి యొక పుస్తకమును దీసికొని పడకపై బరుండి యా గ్రంథమును జదువుట కారంభించెను. ఆ పుస్తకమునం దనేక యుద్ధవీరుల చరిత్రములు

ప్రశస్తముగ వర్ణింపఁబడి యుండెను. ఆమె పుస్తకమును గంటిలో మాత్రము చూచుచుండెను గాని మనస్సు ముస్తఫా యందే లీనమై యుండెను. ముస్తఫా చరిత్ర మా పుస్తకమున వర్ణింపఁబడి యున్నచో దానిని షాజిబీబీ త్రికరణశుద్ధిగఁ జదువునేమో !

ఇట్లు షాజిబీబీ యా పుస్తకములో నొకపుటఁ చదివినదో లేదో యింతలో నా గది తలుపు దెఱువఁ బడెను. ఆమె తటాలున నా పుస్తకమును చూసి ముస్తఫా వచ్చెనను భ్రమతోఁ దలుపువద్ద కేఁగెను. కాని యామె దలఁచినట్లు ముస్తఫా యచ్చట లేఁడు. దీనవదనయై మిక్కిలి బడలికతో నున్న యొక యువతి యామె కంటఁబడినది. ఆమెను జూడఁ గనే షాజిబీబీ కొక విధమైన ప్రేమ యుత్పన్నమగుటచే నామె యా వచ్చిన స్త్రీరత్నమును వెంటనే తన గదిలోనికిఁ బిల్చు కొని పోయెను. వారి కీ క్రిందివిధమున సంభాషణ జరిగెను.

షాజి.—అమ్మా ! నీ వెక్కడనుండి వచ్చుచున్నావు ? నీ స్వగ్రామ మెయ్యది ? నీవును నావలెనే యింత దుఃఖముతో నుండుటకుఁ గారణమేమి ?

స్త్రీ :—అమ్మా ! నా పేరు మిరన్ బీ యందురు. నేను నాభర్తయును గ్రొత్తగ జున్నరు గ్రామమునకుఁ గాపుర ముండుటకై వచ్చితిమి. అంత నా దుర్మార్గుఁడగు మియర్ మంజూ చేఁ బంపఁబడిన క్రూరులు మీ రాజ్యము నకు సంబంధించిన గ్రామములను గొల్లగొట్టుచు

జున్నరుపైఁ బడి నా భర్తను జంపి నన్నుఁ జెఱగొనిపోఁ బ్రయత్నించిరి. నే నా నీచుల చేతులలోఁ బడక బరుగిడి యిటు వచ్చితి. వారు నన్నింకను తరుముకొనియే వచ్చుచున్నారు. మియర్ మంజూ యొనర్చు దుండగముల నడంప మీ రాణిగారు సమకట్టి యుండుటచే నామె యుండనుండ నిటు వచ్చితి. నాకభయమిచ్చి రక్షింపవలయును.

షాజి :—(స్వగతము) ఆహా! యీమె ముఖమున ముస్తుఫా మొక్కట్లు కొన్ని యున్నట్లున్నవి. (పయికి) మిరన్‌బీ! నీ వింక భయపడవలదు. మా రాణిగారు నీకు సహాయ మొనర్తురు. నీవు నావద్దనే సదా యుండగలవు. నేఁటి దినము మొదలు మన కిద్దఱికిని స్నేహము సమకూడినది. అమ్మా! బీజపురమున నున్న యిబ్రహిం అదిల్ షాహా సోదరుఁడగు మహమ్మదు ముస్తుఫాకును నీకు నేమైన బంధుత్వము కలదా?

మిరన్‌బీ :—(స్వగతము) ఆహా! యీమె నా యుదంతమును గొంత గ్రహించినట్లున్నదే! ఫకీరు నాజ్ఞ యగువఱకు నేను దానిని వెలిపుచ్చఁ గూడదుగదా? (పైకి) అమ్మా! బీజపురమెక్కడ? నే నెక్కడ! ముస్తుఫా యెవరు? వారికిని మాకును గొంచెమైన బంధుత్వము లేదు. మీరు ప్రత్యేకముగ నీ సంగతి నన్నేల యడిగెదరు?

షాజి :—అమ్మా! ముస్తుఫా మొక్కట్లు నీయందు ప్రతిబింబితములై యుండుటచే నే నట్లడిగితిని గాని వేఱుగాదు.

ఇట్లు వారు కొంత సేపటివఱకు మిరన్‌బీ ప్రయాణమును గుఱించియుఁ చాందబీబీ, షాజిబీబీల ప్రస్తుతావస్థల గుఱించియు మాట్లాడుకొనిరి. మిరన్‌బీ మాటలాడు నప్పుడెల్ల షాజిబీబీ కొక విధమైన ప్రేమయును, సిగ్గును జనించుచుండెను. వారిద్దఱు సిగ్గుచేఁ గొంతసేపటి వఱకును మాటలాడ లేదు వారి మోహంపు చూపొకటితో నొకటి కలిసికొనెను.

పందొమ్మిదవ ప్రకరణము

ప్రధానమంత్రు లందఱు తన్ను బరివేష్టించియుండ మియర్‌మంజూ సింహాసనము నధిష్ఠించి యుండెను. ఆతని కేమి చేయుటకును దోఁచలేదు. ఇప్పటికిఁ దనకుఁ గలిగిన కార్యభంగము లన్నియుఁ గ్రోధరూపమున ముఖమునఁ దాండవ మాడుచుండెను. కోపానలముచేఁ గలిగిన తాపము వలనఁ గను లెఱ్ఱనై చింతనిప్పులవలెఁ దేజరిల్లుచుండెను. ఆతఁ డెవరి కొఱకో యెదురు చూచుచున్న వానివలె మాటిమాటికిఁ దిక్కులఁ బరికించుచుండెను.

ఇట్లుండ నిద్దఱు భటులు మియర్‌మంజూ యొద్దకుఁ దీసికొని రాఁబడిరి. వారింజూడఁగనే యతఁడాజ్యముపోసిన యగ్నిహోత్రము వలె మండిపడి తన చెంతనున్న బాకును దీసికొని వారిపైకిఁ దుముక హసన్‌మియా యాతనిఁ గొంత శాంతిపఱచి సింహాసనమునఁ గూర్చుండు నట్లొనర్చెను. అంత మియర్ “ ఓరీ దుర్మార్గులారా ! మాటిమాటికిని మీరు సర్వకార్యము

లను విఘ్నమొనర్చుచుం బొరపడితిమని చెప్పుచున్నారు. నేను మాత్రము మిమ్ములం బ్రాణములతో విడువను. మీరు చెఱసాలకు బీగములను వేసికొనక నావద్దకు వచ్చి యా దురాత్ముని నిష్కారణముగ విడిచిపుచ్చినందులకు మిమ్ముల నిప్పుడే యురిదీయ నాజ్ఞ యొసంగెద" ననెను. అందులకు భటులలో నొకఁడు "అయ్యా! ఆతనిని శిరచ్ఛేదన మొనర్చుటకు ముందుగ మీతో నొకమాట మాట్లాడవలసినట్లును, మీ యుత్తరువును దీసికొనవలసినట్లును మీరాజ్ఞాపింపఁబడి యుండుటచే మీవద్దకుఁ వచ్చితిమి. ఆ తొందరలో మేము బీగమును వేసికొనక తాళమును మాత్రము గొళ్లెమునకుఁ దగిలించి మరలఁ ద్వరలోఁ జెఱసాలను జేరఁగలమను నభిప్రాయముచే మీవద్దకుఁ వచ్చితిమి ఒకపావుగంట లోపలనే మీవద్ద ననుజ్ఞఁ దీసికొని మేమచటికిఁ బోవునప్పటికి ముస్తుఫా యచ్చట లేఁడు. బీగముమాత్రము వేసినది వేసినట్లుండె" నని చెప్పెను. అందులకు మిరయర్ "ఓరీ! మీ మాటలను నేను నమ్మను. మీరే యాతని విడిచిపుచ్చి యుండఁగూడదా? ఎట్లైన మీరింక వారము రోజులలో ముస్తుఫా నైనను లేక చాందబీబీనైనను నావద్దకుఁ బట్టుకొని రావలయును. మీకిద్దఱికిఁ దోడుగ నింక నలుగురు సేవకుల నిచ్చెదను. మీరీ కార్యమును నెఱవేర్పలేని యాక్షణమున మిమ్ముల నురిదీయ నాజ్ఞయొసంగెద. మీరిప్పుడే బయలు దేరవలయు" నని కఠినముగ నుత్తరువుచేసెను. అంత నా సేవకులు తమ యజమానుని యాజ్ఞగొని మెచ్చుటికో వెళ్ళిపోయిరి.

వారట్లుపోయిన క్షణముననే యొకపురుషుఁ డొక జాబును దీసికొనివచ్చి మియర్ మంజూచేతి కొసఁగెను. మియర్ మంజూ దానిని జక్కఁగాఁ జదివి చేరువనున్న హాసనుతో "మిత్రమా! చాందబీబీ యేమి వ్రాసియున్నదో చూచితివా? తాను ఢిల్లీ చక్రవర్తికిఁ గూడ భయపడననియు, మనతో యుద్ధమాడి జయించిన పిమ్మట బహదరను కారాగృహమునుండి విడిపించుకొని పోవుదుననియు, మఱియు మన మొనర్చు దుండగములన్నిటి మానవలసినట్లును వ్రాసినది. హాసన్ నేనీ నీచజాతి స్త్రీకి లోఁబడి శివనేరి దుర్గమును వదలి, తనకు భృత్యుఁడనగుదునని యూపె తలంచినది కాఁబోలు! ఈ దుర్మార్గురాలి కించుకైన నేను జంకువాఁడను గాను. నాసేన నంతను సిద్ధముగ నుంచియున్నాను. మురాదుగూడఁ దన సైన్యముతోఁ వచ్చి మనల నేఁడో రేపో కలసి కొనగలఁడు. యుద్ధమాడియే మనము చాందబీబీని జున్నరుననుఁ దరుమగొట్టి యహమ్మదున కహమ్మదు నగరరాజ్య మిప్పించగల" మనెను. అందులకు హాసన్ మియ్యా "మిత్రమా! మన పన్నుగడలన్నియు నెఱవేఱి యుండిన నిది వరకే యహమ్మదునగరము మనకుఁ దక్కి యుండును. ఇప్పుడు మన సేవకులు చాందబీబీని బట్టుకొని వచ్చిన నామెను దుదముట్టించి మనము సులభముగ రాజ్యమును లోఁబఱచుకొన వచ్చును. మీరు షాజీబీబీని వివాహమాడవచ్చును. ముస్తుఫా బీజపురమునకు వెళ్ళియుండునా?" యనెను. మియర్ మంజూ—"ముస్తుఫా షాజీబీబీని జూడవచ్చెనుగాన నతఁ డహమ్మదు

నగరమునకే పోయియుండును. అతఁడచ్చటనే యున్న మన సేవకులాతనిఁ బట్టఁగలరు. ఆలోచనామందిరములో నున్న హైదరును, దస్తగిరియును వారికి సహాయ మొనర్పఁగలరు. ఈతూరి మనకేదో యొక గొప్పలాభము గలుగఁగల" దనెను. వీ రిట్లు కొంతసేపు మాట్లాడుకొనిన వెనుక హాసన్ మియ్యా యుద్ధసన్నాహము లొనర్చుటకుఁ దన తావునుండి లేచిపోయెను.

ఇరువదియవ ప్రకరణము

సాయంకాల మైదుగంట లగునప్పటికి మిరన్ బీ షాజి బీబీలు రాణిగారి భవనమునకు సమీపముననున్న యుద్యాన వనములో విహరించుచుండిరి. వారు పట్టరాని సంతోషముతో నున్నట్లు వారి వదనారవిందములనుండి తెలియవచ్చుచుండెను. వారు ప్రతి పూలచెట్టువద్దకుఁ బోయి పూవులఁ గోసికొనుచుండిరి. షాజిబీబీ కొన్ని మల్లెపువ్వులను మిరన్ బీ సిగయందు ముడిచెను. మిరన్ బీయును గొన్ని రోజాపుష్పములను దండఁగఁ గట్టి షాజిబీబీ మెడయందు వైచెను. షాజి యా దండను దీసివేసి "చెలీ! నీవు పురుషులవలెఁ బూదండలను మెడలో వేయు చున్నావే!"

మిరన్ బీ:—(తనలో) నా గుట్టెంకను బయల్పడలేదు. అయిన దీని నించుక పరీక్షించెద. (పైకి) షాజీ! నీకు వివాహమునం దిచ్ఛకలదా?

షాజి:—ఏల నన్నీ ప్రశ్న నడిగితివి?

మిరన్ బీ:—నేను ని—నేను గూడ వివాహము చేసికొన వలయునని యున్నాను. కాన నట్లంటిని వేఱుగాదు.

షాజి (—ఏమేమి ! నేను నిన్ను వివాహము చేసికొన వలయు నని యన బోవుచుంటివే ! నీవు న న్నెట్లు వివాహ మొనర్చు కొనెదవు ?

మిరన్ బీ.—కాదుకాదు. నీవలెనే యనఁబోయి యట్లంటిని. వే జేమియుఁగాదు. నే నడిగిన ప్రశ్న కు త్తరమిమ్ము.

షాజి :—నీ కాకోరిక యున్న యెడల నాకుఁగూడ నట్లే యున్న దను కొనుము.

మిరన్ బీ :—ఎవరిని వివాహము చేసికొనెదవు ?

షాజి :—ఎవరినైన నీ కేమి ? నే నాతని పేరు సెప్పుట లేదు.

మిరన్ బీ :—దయచేసి యాతని నామమును నీ నోటినుండి యుచ్చరింపుము. నేను శ్రవణానందముగ వినెదను. చెప్పుము.

షాజి :—ము—(సిగ్గుచే నూరకున్నది)

మిరన్ బీ :—అయ్యో ! నా మాటను దృణీకరించెదవా ?

షాజీ :—(సిగ్గుతో) లేదు. ముస్తుఫాను వివాహమాడెదను.

మిరన్ బీ :—ఆతఁ డించుక దుర్మార్గుఁడని వింటిని.

షాజి :—ఛీ ! ఛీ ! నీ కేమిపిచ్చియా ? నీవు నానిక్కపు సఖి వని మన్నించితిని. గాని వేఱొకనినోట నిట్టిమాట వచ్చి యుండిన నప్పుడే వానిని యమసదనమున కంపి యుందును. ఆ సుకుమార కోమల గాత్రుఁడైన ముస్తుఫా దుర్మార్గుఁడని నుడివి నీవించుక పాపము నొడిగట్టి కొంటివి. అమ్మా! యిప్పుడాతని ప్రశంస మన కెందుకు? సాయంకాలమైనది మన నగరునకుఁ బోవుదము రమ్ము.

ఇట్లు మాట్లాడుకొనుచు వారు రాణీగారి భవనమును జేరఁబోవుచుండిరి. ముస్తుఫా, షాజి తన్నే పెండ్లాడవలయునని త్రికరణశుద్ధిగ నున్నట్లు కనుగొనెను. షాజిబీబీయు మిరజాబీ తన్ని ట్లడుగుటకుఁ గారణమేద్దియని యోచించుచుఁ గొంత సేపటికిఁ దన చెలికత్తియతో నగరు జేరెను. అంత పరిచారిక లరుదెంచి వారిని జలక మాడించి భోజనశాలకుఁ బిలిచికొని పోయిరి. భోజనమైన వెంటనే వారు శయనమందిరమున కరు దెంచిరి. వారు పడకఁజేరుట కింకను యాలస్య ముండుటచే షాజిబీబీ గ్రంథరాజములచే నిండియున్న బీరువకడ కేఁగి యొక పుస్తకమును దీసికొనివచ్చి చదువుట కారంభించెను. మిరజాబీ షాజి ప్రక్కనఁ గూర్చుండ యామె చదువుదానినంతను వినుచు "షాజీ! నీవిప్పుడు చదివిన భాగమంతయు నర్థమయినదా? యని యడిగెను. అందులకు షాజిబీబీ "ఏదో కొంత బోధపడి నది. నాకంటె నీ వెక్కుడు తెలివిగలదానవు గనుకను పెద్ద దానవు గనుకను నీకు బాగుగ నర్థమై యుండవలయు" ననెను.

పిమ్మట మిరజాబీ "చెలీ! చూచితివా! భగవంతుని మాయ! తాను ప్రతిజీవ జంతువునందును నివసించుచు నెల్ల జంతువులను దన కుక్షిలో నిడుకొని యున్నాఁడు. మఱియుఁ దా నొక ప్రకాశ మనియు, నా ప్రకాశమునే యెల్లజంతువులకు నొసఁగియున్నాఁడనియు, నందుచేఁ దాను ప్రతిజీవజంతువు నం దును నిండియున్నాఁడనియుఁ జెప్పినాఁడు. కానఁ బ్రతిప్రాణియు భగవత్స్వరూపమై యుండుటచే మనము సర్వప్రాణుల యెడలను

దయగలిగి యుండవలయును. దీనినే భూతదయ యని యందురు. చెలీ! నీకిప్పుడు విశదముగఁ దెలిసెనా?" యనెను. అందులకుఁ షాజిబీబీ "మిరన్ బీ నీ రూపమునకుఁ దగినట్లే భగవంతుఁడు నీకుఁ దెలివినిగూడ నొసంగియున్నాఁ" డనెను. అందులకుఁ మిరన్ బీ "నా దెలివికేమిలే ఒకటి రెండు మూడు... అబ్బా! పదిగంటల రాత్రియైనది. మనమింక పరుండవలయు" నని చెప్పెను. షాజిబీబీయుఁ బుస్తకమును మూసి గ్రంథమును బీరువలో నుంచి తన పడకమీఁద గూర్చుండి కొంతసేపు భగవద్ధ్యాన మొనర్చి పడకపైఁ బరుండెను.

మిరన్ బీ పడకగూడ షాజిబీబీయొక్క మంచముప్రక్కనే వేయఁబడి యుండెను. మిరన్ బీ శయ్యఁజేరెను గాని యామెకు నిద్రలేదు. ఆమె కొంతసేపు తనమనస్సును షాజిబీబీపై లీనము జేయుచు మఱికొంతసేపు తనకిదివఱలోఁ గలిగిన దురవస్థను గుఱించి తలఁచుకొనుచు నెట్లో యొక గంటకాలమునకు గాఢనిద్రనుఁ బొందెను. షాజిబీబీయు బాగుగ నిద్రించుచుండెను. పడకటింటిలో దీపము వెలుఁగుచునే యుండెను.

ఈ సమయమున నలుగురు మనుష్యులు పడకగది ముందు భాగమున నున్న కూటమిలోఁ దిరుగుచుండిరి. వీరి భీకరాకారమైన దృఢగాత్రములను జూచిన నెట్టివారికైన గుండెలు నీరైపోఁగలవు. వారిలోఁ బ్రతియొకఁడును చేతిలో నొక దుడ్డుకఱ్ఱను బట్టుకొని యుండెను. కరుణారస మన్న నెట్టిదో వారికిఁ దెలియదు.

వీరిలో నిద్దఱు పడకగదిని బ్రవేశించిరి. పిమ్మట వారిలో నొకఁడు బయటికి వచ్చి యచ్చట నున్నవారితో "ఓరీ! షాజిబీబీ మాత్రము మాకు చక్కఁగఁ దెలియవచ్చినది. మఱియొక మంచముమీఁద చాందబీబీయో, ముస్తఫాయో పండుకొని యున్నా" రనెను. పిమ్మట గదికి వెలుపలనున్న వారిలో నొకఁడు "అరే! స్త్రీయో పురుషుఁడో బాగుగఁ జూడు" డనెను.

పిదప వారందఱు గదిలోని కేగి యాపాదమస్తకముగఁ గప్పుకొని పరుండి యున్న మిరన్ బీబీ యొక్క ముసుఁగును మెల్లగఁ దీయుటకుఁ బ్రయత్నింప, నామె యించుక చలించెను. అందుచే వీరు గొంత సేపూరకుండి ముఖమునకుఁ గప్పఁబడియున్న ముసుఁగును దీసిన నామె లేచునను భయముచేఁ గాళ్ళవద్దనున్న ముసుఁగును దీసిచూచిరి. అప్పుడు వారా పరుండియున్న మానిసి చాందబీబీ యనియే నిర్ధారణ చేసిరి. అంత నలుగు రామె పరుండియున్న మంచము నెత్తికొని కోటమును దాటి బయటనున్న బయలులోనికి వచ్చి చేరిరి. వారికి సహాయులుగ బయట నిద్దఱు మనుజు లుండిరి గాన వీరును వారితోఁ గలిసికొని శివనేరి దుర్గమును గూర్చి పోవు దారిలోఁ బోవుచు దెల్లవాఱఁ బోవునగికి వా కొక యరణ్యమార్గమునఁ బోవుచుండిరి. మంచమును మోయువారుగాక మిగత నిద్దఱు మనుజులును మంచమునకు ముందు భాగమునఁ బోవుచుండిరి. మంచములోని యువతి గాఢనిద్ర నొంది యుండుటచేఁ గించుకైన చలించలేదు.

కొంత సేపటికి వీరంద ఱా యరణ్యమును దాటి చదును పాటి బయటను బోవుచుండ నున్నట్టుండి 'నిలు నిలుఁ' డను భీకరారావములతో శూరు లిర్వురు వారికి సమీపించిరి. వెంటనే మంచము వహించియున్న వారిలో నిద్దఱి చేతులు తెగి క్రిందఁ బడుటచే వారు నేలఁగూలిరి. అంత మంచమును గ్రిందఁబడ దానిలోని యువతి దిగ్భ్రమ జెంది మేల్కాంచి యా భయానక రంగమును దిలకించి వెంటనే మూర్ఛిల్లెను. మంచమునకు ముందు భాగముననున్న యిర్వురును మిగులు నిద్దఱితోఁ జేరి యా స్త్రీ నెటులైన దక్కించు కొనుటకై యా శూరులతోఁ బోరిరి. వారట్లు పోరాడఁగ గడింగిన క్షణముననే వారిలో నిద్దఱి తలలు దెగి క్రిందఁబడినవి. అంత మిగిలిన వారందఱదృశ్యులైరి. వారందఱు పలాయనమైన క్షణముననే యా వచ్చిన శూరు లిర్వురును మిరణ్బీకడ కేఁగిరి. వారిలో నొకనిని మిరన్‌బీ చూడ వందనశతంబు లర్పించి "మహాను భావా! నిన్నేమని పొగడఁగలను. కారాగారమునుండి నను దప్పించి నా ప్రియురాలిని దర్శించు నట్లొనర్చితివి! ఇప్పట్టున నెటనుండియో నన్ను రక్షింప సాక్షాత్కరించితివి. శూరనిధీ! వేయి జన్మంబులకైన నీ ఋణంబుఁ దీర్చుకొనఁజాల" ననెను. అంతఁ బకీరు "ముస్తుఫా! ప్రపంచమున నున్న సంకటము లన్నియు నీకే తటస్థించుచున్నవి. ఇత్తఱుణమున నే నిచ్చట లేకున్న నా దుర్మార్గులు నిన్నేమి చేసి యుందురో" యనుచు మాలోజీఖాన్సలేతోఁ గూడ ముస్తుఫాను వెంటఁ బెట్టుకొని తన కుటీరమునకుఁ వెళ్ళిపోయెను.

ఇరువదియొకటవ ప్రకరణము

తెల్లవాఱఁగనే షాజిబీబీ పడకనుండి లేచి గదినంతయుఁ దిలకించి చూడ మిరజాబీ పండుకొనియుండిన మంచమంౘ దగ పడకుండెను. వెంటనే యామె బయటికి వచ్చి మిరన్‌బీని వెతకి చూచెను. గాని యెచ్చటను నగపడలేదు. హజారముల తలుపు లన్నియుఁ దెఱువఁబడియుండెను. కావలిగాచు వారం దఱు మత్తు చల్లఁబడిన వారివలె నింకను దేహములు దెలియక నిద్రించుచుండిరి. దీని నంతయుఁ జూచిన షాజిబీబీకిఁ గోపమును, దుఃఖము నొక్కసారిగఁ గలిగెను. వెంటనే యామె కావలివారి చెంత కేఁగి "ఓరీ! దుర్మార్గులారా! మీరు దేహములు దెలియక నిద్రించుచు నగరులోనికే వచ్చు దొంగలను బట్టలేక పోయితిరా? మిరజాబీని చోరులెవరో రాత్రి తస్కరించుకొని వెళ్ళినట్లున్నది. మీకుఁ దెలియదా?" యని గద్దించి యడి గెను. అందులకు వారు భయభ్రాంతులై "అమ్మా! మాకుఁ దెలియదు. రాత్రి రెండు గంటలకాలము వఱకును మేమతి జాగ్రత్తతో హజారమును గాచియుంటిమి. పిదప నించుక కన్నుగురికితిమి. ఆవలనేమి జరిగినదో మాకుఁ దెలియ" దనిరి. అంత షాజిబీబీ పరుండియున్న గది కేగెను.

చాందబీబీయు నప్పుడే నిద్రనుండి లేచుచుండెను. ఆమె షాజిబీబీ దురవస్థను జూడగనే "అమ్మా? యేమిది? నీ వేల యిట్లు రోజుచున్నావు! నీతత్తరపాటునకుఁ గారణ మే"మని యడి గెను. అంత షాజిబీబీ "అయ్యో! యిన్ని దినముల నుండియు

నల్లారుముద్దుగ నన్ను విడనాడక నాకుఁ దోడునీడ యైయున్న మిరన్‌బీ నెవ్వరో చోరు లపహరించుకొని పోయినారు. ఆమెను మంచముతోఁ గూడ మన నగరునుండి దాటించినా" రనెను అంతఁ చాందబీబీ, "అయ్యో! పాపము మిరన్‌బీ మొదట నా ద్రోహుల వాతనుండి తప్పించుకొని నేనేమో శూరవనిత నని నాయండ నుండ నామెకే యిట్టి దురవస్థ వాటిల్ల మన కెట్టి యిక్కట్లు గలుగనున్నవో" యని చెప్పుచు మిక్కిలి చింతా క్రాంతయై సాజిబీబీ నూరార్చుచుండెను.

వీరిట్లు మాట్లాడు కొనుచున్న సమయముననే రాణిగారి మూడవమంత్రియైన యబ్దుల్ రహిమానుఁ డచ్చటికి వచ్చి "అమ్మా! రాత్రి మన నగరునందు దొంగలు జొరఁబడి నట్లును, మిరన్‌బీని గొనిపోయినట్లును ప్రజలెల్ల రనుకొను చున్నారు. ఇదేమి విపరీతమని నేనిటకుఁ వచ్చితి జరిగిన సంగతి యే" మని యడిగెను. చాందబీబీ జరిగిన విషయము నంతయు రహిమానుకుఁ దెలియఁ బలిచెను. అంత రహిమాను "అమ్మా! మియర్ మంజూ తన సేవకుల నంపి యామెను బట్టుకొని వచ్చి నట్లాజ్ఞాపించి యుండును. హజారమునఁ గావలిగాచు మునలి పందలు వారికి సహాయ మొనర్చియుందురా" యని యడి గెను. అందులకు రాణి "వా రెందుకు సహాయ మొనర్తురు? వారు దేహము దెలియక నిద్రించుచుండినందుననే యింతపని జరిగినది. మిరన్‌బీని తస్కరించిన దుర్మార్గు లింక నెంతపని జేయుదురో" అనెను. రహిమాను "అదియే నేనును జెప్పఁ

బోవుచుంటిని. మనమింక నెంతమాత్రము జాగుచేయక యుద్ధమునకు సిద్ధపడవలయును. మఱియు మీ యాజ్ఞయైనచో మిరన్ బీని వెదకంప సేవకుల నిప్పుడే పంపవలయును. ఆమె యెచ్చట నున్నను బిలిచికొని వచ్చిన వారికిఁ గొప్ప బహుమాన మిప్పించెదను. శివనేరిదుర్గమునకు మిక్కిలి బలవంతులగు వారిలో సిద్ధఱిని బంపుము. ఆమె శివనేరిదుర్గముననే యుండిన నామె మన కబ్బుట దుర్లభము. కాని యామె ప్రాణములతో నుండఁగలదు. మియర్ మంజూ ఆమెను బలవంతముగనైన వివాహమాడ నెంచి యుండెనని యామె నాతోఁ జెప్పినది. కాన యుద్ధమాడి యామెను మనము గాపాడవచ్చును. ఆమె శివనేరిదుర్గములో లేక యింక నెచ్చట నుండినను ఆమె మనకుఁ జిక్కుననుటకు సందియము లే" దని చెప్పెను.

అంత రహీమాసుఁడు పైఁ జెప్పఁబడిన కార్యములను సమకూర్చుటకై తన తావునుండి లేచిపోయెను. షాజిబీబీయు మిరన్ బీని దనవద్దఁ జేర్పఁగల మహానుభావుఁ డెవఁడో యని తలంచుచు దీనవదనయై చాందబీబీ వద్దనుండి లేచిపోయెను. చాందబీబీయు డోలాందోళితమానసయై ప్రాతఃకాల కృత్యముల నెరవేర్ప బయటికరుదెంచెను.

ఇరువదిరెండవ ప్రకరణము

మియర్ మంజూ తన సేవకుల కొసఁగిన వారమురోజుల గడువు సమీపించెను. అతని సేవకులు తమకు దారిలోఁ దటస్థించిన దురవస్థను రాజుగారి కిప్పుడే తెలియపఱచక నాటిదిన మంతయుఁ జేరువనున్న గ్రామమునఁ గాలము గడుపుచుండిరి. ఈ సంగతి మియర్ మంజూకుఁ దెలియదు. అతఁడు తన

మంత్రులతోఁగూడ సభచేయుచు హసన్‌మియ్యా వంకఁ జూచి "మిత్రమా! వారమురోజులు పూర్తికావచ్చినను మన సేవకులు చాందబీబీనిగాని, ముస్తుఫానుగాని పట్టుకొనివచ్చు సమాచార మింకను దెలియరాలేదు. ఈ తూరివైన నా సేవకులు కార్యమును జక్కపెట్టిన నేచిక్కను లేక రాజ్యము మన వశముగాఁగల" దనెను. అంత హసన్‌మియ్యా "మిత్రమా! ముస్తుఫా చిక్కుట దుర్లభము. అతఁడు బీజపురమునకు వెళ్ళియుండును. చాందబీబీని బట్టుకొనుటయుఁ గష్టమే కాని యామె నిద్రించి యుండుతఱి నామెను నపహరింప వారికి యనుజ్ఞ నిచ్చియుండుటచే నీ కార్యమును వారు నెరవేర్పఁగలరనియే నా యభిప్రాయ" మనెను.

ఇంతలో నహమ్మదు నగరమునకుఁ బోయిన సేవకులరు దెంచుచున్నారన్న సంగతి మియర్ మంజూకుఁ దెలియవచ్చెను. పిమ్మటఁ బదినిమిషముల కాలములోనే హస్తములు నఱుకఁబడి నట్టియు, గాయములచే బాధపడునట్టియు నలుగురు సేవకులు మియర్‌మంజూ ఎదుట నిల్చిరి. వీరిని జూడగనే వారి నాయకునకుఁ గోపము మిక్కుటముకాఁగా నాతఁడు వారిమీఁదికి హుమ్మని దుమికి "ఓరీ! మిమ్ములఁ జూడఁగనే కార్యభంగమైనదని తెలియవచ్చెను. తక్కిన యిద్దఱుచండాలు రెచ్చటనున్నారు? మిమ్ములనందఱి నా ఖడ్గమున కిష్టుడే బలి యొసంగెద" నని సింగమువలె గర్జించెను. అంత నా సేవకులలో నొకఁడు "అయ్యా! నేను చెప్పుమాటను గొంచె మాలకించి పిమ్మట మమ్ములనందఱను జంపుడు. మేమందరము మీయాజ్ఞ

చొప్పున సహాయ్యముదు నగరమున కేఁగి నగరున బ్రవేశించి షాజిబీబీ యంతఃపురముఁ జొచ్చి ముస్తుఫా కొఱకై నలుప్రక్క లను గలయఁజూచితిమి. ముస్తుఫా యచ్చటలేడు. చాందబీబీ యచ్చటనే శయనించియుండ నామెను మంచముతోఁగూడ నెత్తుకొని బయటికివచ్చి యటనుండక మాదారిఁ బట్టితిమి. త్రోవలో నెవరో యొక ఫకీరును మఱియొక యువకుఁడును నామెను రక్షింప నెంచి మంచమును మోసుకొని వచ్చుచున్న వారిలో నీ యిద్దఱి చేతులను నఱికెను. పిదప మంచము క్రిందఁ బడగా మిగిలిన యిద్దఱును మేమును వారిపైకుఱికి వారితోఁ బోరితిమి. అంత వారు మాలో నిద్దఱిని జంపిరి. పిదపఁ బ్రాణములపై నాశగొని పరుగెత్తి వచ్చితిమి. ఇఁక మీ యిష్టము వచ్చినట్లు చేయుఁ" డనెను.

ఈ మాటలను వినిన తోడనే మియర్ మంజూ గోపాన లముచే దేహము మండుకొని పోఁజొచ్చెను. ఆ మంటచేఁ దన దేహము తెలియక "ఓరీ! మీ నలుగురు నాయిద్దఱ నీచులతోఁ బోరలేక చేతికి దొరకిన చాందబీబీని నిష్కారణముగ వదలి పెట్టితి" రనుచుఁ దనకత్తితో నాయిరువురతలలను నఱికివేసెను. వీరిద్దఱు హస్తవిహీనులగుటచేఁ వీరిపోక కెవ్వరును దుఃఖింప లేదుగాని గాయపడిన మఱియిద్దఱిని గూడ నుఱితీయ వలసి నట్లాతఁ డాజ్ఞాపించుటచేఁ వారిచావునకు బ్రధానులందఱు దుఃఖించిరి.

మియర్ మంజూ ధరించియుండు నుడువులును సభా మండపమును రక్తసిక్తమై ముందు జరుగఁబోవు ఘోరసంగ్రామమును సూచించుచుండెను. మియర్ మంజూకుఁ గొంత కోపము తగ్గినది. పిమ్మట నతఁడు ప్రధానులవంకఁ జూచి "ప్రధానులారా! మన మేకార్యముఁ జేయఁబూనుకొన్నను నది చక్కఁగ నెరవేఱుటలేదు. ఇంక యుద్ధమే కర్తవ్యము. అక్బరుచేఁ బంపఁబడిన సేన మురాదు నాధిపత్యముక్రింద వచ్చుచున్నదనియు మన గ్రామమునకు రెండామడల దూరమున నున్నదనియు, నిన్ననే మనకు వర్తమానము వచ్చినది. కాన మీరు మీ సేనలను సిద్ధపఱచుకొని యుండవలయును. (హాసన్ మియ్యావంకఁ జూచి) "మిత్రమా! మురాదు సేనతో విడియుటకుఁ గొన్ని డేరాల నాటించితివా?" యని యడిగెను. అందులకు హాసన్ "మన గ్రామమువద్ద సేనయంతయు విడియుటకుఁ దగిన ప్రదేశంబు లేకపోవుటచే గ్రామమున కుత్తరపు భాగమున రెండు క్రోసుల దూరములోనున్న బయలునందు డేరాల నాటించితి. వారికిఁ గావలసిన భోజనపదార్థముల నన్నిఁటిని జేర్పించితి ఇంకను దగు యత్నములఁ జేయఁవలయు" ననుచుఁ దన తావు నుండి లేచి పోయెను. ప్రధానులును నియమితకార్యముల నొనర్ప వారి వారి ప్రదేశంబులకుఁ బోయిరి.

ఇరువదిమూఁడవ ప్రకరణము

పై ప్రకరణమునఁ జెప్పఁబడిన విషయములు జరిగిన మరుసటి దినమే యహమ్మదు నగరమునుండి శివనేరికిఁ బోవు

రస్తాలో మన ఫకీరు ప్రయాణము జేయుచుండెను. అప్పటికి దాదాపుగ రెండుగడియల ప్రొద్దెక్కినది. నడుచుచుండిన ఫకీరకట్లే నిలిచి తూర్పుదిక్కున దేనినో పరికించి చూచుచుండెను. దినకరుఁడు సైతము గుపడకుండ నాదిక్కున నెట్టని కావు క్రమ్మి యుండెను. మొదట నా ఫకీరది మేఘమని భ్రమపడెను గాని కొలది కాలములో నది సమసిపోవుటచే నచ్చట మిక్కుటముగ దుమ్ము రేఁగియుండిన ట్లూహించెను. మరల నొక కర గంట కతనికి సమీపముననే ధూళి రేఁగుటచే నతఁడప్పుడు దానిని బాగుగఁ జూచుచుండెను. మిమ్మటఁ గొండలోయన నొప్పు కొన్ని యేనుఁగు లాతని కంటఁ బడెను. ఎద్దియో గొప్ప సైన్యము వచ్చుచున్నదని యాతఁడ ుండక యతనికి రెండు ఫర్లాంగుల దూరములో నున్న యొక వృక్షము నధిరోహించి యందు గుబురుకొన్న కొమ్మలలో దాఁగి యుండెను.

సైన్యము సమీపించెను. అక్బరు చక్రవర్తిగారిచేఁ బంపఁబడిన సైన్య మదే యని యతనికిఁ దెలియవచ్చుటచేఁ దాఁ జేయఁ దలఁచుకొనిన కార్యము లన్నియు నెప్పుడు నెఱవేఱునా యని యతఁ డాలోచించుచు సేననంతను బాగుగ బరిశీలించి చూచుచుండెను.

ఈ సేనకు ముందుభాగమున నేఁబది యేనుఁగులు వరుసకఁ బదివంతున నైదువరుసలుగఁ బోవుచుండెను వీటివెనుక నైదువందల యాశ్వికులు బోవుచుండిరి. వీటివెనుక మురాదు సర్వాలంకృతంబైన యొక దిగ్గజము నధిరోహించి దండనాయకులు, మంత్రి, సామంతప్రముఖు లిరుపార్శ్వములఁ గొలువ

మహా వైభవముతోఁ గదలి పోవుచుండెను. వీరి వెనుక నేనుఁగులచే నీడ్వఁబడుచున్న కొన్ని ఫిరంగుల బండ్లును, దుపాకులచేతను, మందుగుండ్లు మొదలగు యుద్ధపరికరములచే నిండిన మఱికొన్ని బండ్లును బోవుచుండెను. వీటికిఁ బిఱుందఁ బదివేల కాల్బలము హుటాహుటిగ నడుచుచుండెను. వారి వెనుకఁ గొన్ని యొంటెలు సైన్యమునకు భోజనపదార్థములను, మైనపు డేరాగుడ్డలను, గూటములను, బగ్గములను మోసికొని పోవుచు మురాదు సేనలకు నదియే యంత్యమని తెలియఁజేయు చుండినవి.

వృక్షముమీఁద నున్న ఫకీరు సైన్యాడంబరమును, యోధవరుల బాహుబలమును, వారి ధైర్యమును జూచి విభ్రమము నొందెను. ఈ సైన్యమంతయు శివనేరిదుర్గమును గూర్చి పోవుటచే నాదుర్గమునకుఁ రెండు క్రోసుల దూరమున మియర్ మంజూ ఇదివఱకే నాటించియుండిన డేరాలలో నీ సైన్యమంతయుఁ జేరునని ఫకీరనుకొనెను. సైన్యమంతయుఁ నతఁడెక్కియున్న వృక్షమును దాటి రెండు ఫర్లాంగుల దూరము పోయిన వెనుక ఫకీరు చెట్టునుండి దిగి తన స్థానమును జేరుటకు వడివడిగ నడుచుచుండెను.

ఒక గంటకాలములోనే ఫకీరొక పర్వతము క్రిందఁ బోవు చుండెను. ఈతఁడట్లు సాగిపోఁగా నాదారి రెండుచిన్న గుట్టలకు మధ్య నుండు నొకలోయలోనికిఁ బోయెను. అతఁ డాదారిన కొంతదూరము పోయి రెల్లుతోఁ గప్పఁబడిన యొక కుటీరము లోనికిఁ జొచ్చెను. అతఁడు లోపలఁ బ్రవేశించిన క్షణముననే

యొక వృద్ధాంగనయు, మఱియొక జవ్వనియు నాతనికిఁ గొన్ని యుపచారములు లొనర్చిరి. పిదప నతఁ డొక దర్భాసనముపైఁ గూర్చుండి సమీపమున నున్న వృద్ధాంగనతో మాటాడఁ దొడఁగెను.

ఫకీరు :—రామాంబగారూ ! మాలోజి నేఁడే యింకను రాలేదు? ఈ దినముననే గదా యతఁడు వచ్చునట్లు మొన్న చెప్పి పోయినది !

రామాంబ :—అవును. అతఁ డింకఁ గొంత సేపటికైన రాఁగలఁడు. మఱియు మిరన్‌బీ యహమ్మదునగరమునకుఁ బోవలయు నని యన్నది. ఎప్పుడుపోయెదరు ?

ఫకీరు :—ఎప్పుడో యననేల ? రేపుదయమునైన బయలుదేరి పోవలయును. లేనిచో తప్పక ముప్పువచ్చును.

ఇంతలో మాలోజి యచ్చటి కరుదెంచెను. ఫకీరాతనిని జూచి "నాయనా ! నీవుపోయి కార్యమును సమకూర్చుకొని వచ్చితివా ?" యనెను. అందులకు మాలోజి "కార్యమును జక్కఁబెట్టుకొనియే యిటు వచ్చితిని. లుఖాబీజోధనరావును గలసికొంటిని. అతనికిఁ గల సైన్యమునంతయు వెంటఁబెట్టుకొని రెండు రోజులలో నహమ్మదునగరమును జేరునట్లు చెప్పినాఁడు. ఇంతకుమునుపు నీవు మనకు ముప్పు వచ్చుననుచుంటివే యేమి ? నేను దానిని సమగ్రముగ విననైతి" యనెను. ఫకీరు "అయ్యా ! నేను రాత్రి నాలుగుగంట లప్పుడే లేచి జున్నరుకుఁ బోవలయు నని ప్రయాణమైతిని. బోవుచుండగా సూర్యోదయ మగుసరికి

దారిలో నక్బరుచేఁ బంపఁబడిన సేన మురాదు నాధిపత్యము క్రింద వచ్చుచుండెను. వెంటనే మనమిఁక జాగుచేసిన బ్రయోజనము లేదని మరల నిటు వచ్చితి అహమ్మదు నగరమునకుఁ రేఁపుదయమున నైనను మనము బయలు దేరవలయు ” ననెను.

మాలోజి :—ఇఁక మన మాలస్యముజేసిన మనకు దప్పక కీడు గలుగును. మిరన్‌బీతోఁగూడ రామాంబను సైతం మహమ్మదు నగరమునకుఁ గొనిపోవుద ” మనెను.

రామాంబ :—మిరన్‌బీ నాచెంతఁజేరి యొక వారము రోజులు మాత్రమే యైనను నామెకు నాపై నెక్కుడుగఁ బ్రేమ జనించినది. నన్నామె యహమ్మదు నగరమునకుఁ గొంపోయి గొప్ప బహుమాన మిప్పించ వలయునని చెప్పినది నాయనా ఫకీరూ! ఈమె చాందబీబీగారి మనుమరాలని నాకు మొన్ననే తెలియవచ్చినది. పాప మామె కెంతకష్టము వచ్చినదిరా! యనెను.

ఈ మాటలకు బకీరు నవ్వెను. అతఁడుగాని మాలోజి గాని మియర్‌బీబీయే ముస్తుఫాయని రామాంబకుఁ దెలియఁ బఱచలేదు. కొంత సేపటికిఁ బకీరు తన స్థానమునుండి లేచి, ప్రయాణ సన్నాహమును జేయఁబోయెను. రామాంబయును వారికందరికిని గావలసిన భోజనపదార్థములను సిద్ధముచేయుటకై వెళ్లెను. మిరన్‌బీయును దా నహమ్మదు నగరమునకు రేపే పోవచ్చునని సంతోషపడుచుండెను.

ఇరువదినాల్గవ ప్రకరణము

మిర్జా బీని వెదకుటకుఁ బోయిన సేవకులందఱు వచ్చి యామె యెచ్చటను నగపడలేదని చాంఁదబీబీకిఁ జెప్పిరి. షాజిబీబీ యీ మాటను విన్నతోడనే యామెకు గుండె నీరై పోయెను. ఇప్పు డామెకు దుఃఖము మఱింతవృద్ధి యగుటచే వేళకు నన్నపానములనుగూడఁ దీసికొనుట మానివేసెను. చాల దినముల నుండియుఁ జింతనే వహించియున్న చాందబీబీ యిప్పుడు షాజిబీబీకొఱకుఁ గూడ జింతింపవలసివచ్చెను. ఢిల్లీ సైన్య మెప్పుడెప్పు డహమ్మదు నగరముపైఁ బడునోయని యామెకుఁ బెల్లుభయము మఱియొకవంకఁ జనించుచుండెను. ప్రధానమంత్రియైన మాలికాంబ రామెను గాపాడినపిమ్మట నామె కగుపడక యుండెను.

ఇట్టి దురవస్థలోఁ చాందబీబీ సింహాసనమునఁ గూర్చుండి యుండెను. షాజిబీబీ దీనవదనయై యామె ప్రక్కన గూర్చుండి యుండెను. షాజిబీబీ "అమ్మా! మిరన్‌బీని వెతికించుటకై మరలఁ గొంతమందిని సేవకుల నంపు" మనెను. అంతఁ చాందబీబీ "వెతికింపవలసిన చోటులనెల్ల వెతికించితిని. మిర్జాబీ యగుపడలేదు. దీనికి నేనేమి చేయఁగల" ననెను.

ఇంతలో హుసేనుమీర్జాయును, అబ్దుల్ రహిమానుఁడును, నచ్చటికివచ్చి వారికిగాఁ నియమింపఁబడిన యాసనములపైఁ గూరుచుండిరి. అంత రాణిగారు తన ప్రధానులవంకఁ జూచి "ప్రధానులారా! మిరన్‌బీ పోకకు షాజి మిగుల

దుఃఖించు చున్నది. శివనేరి దుర్గమునఁగూడ మిరన్‌బీ లేదట" యని చెప్పెను. హుసేనుమీర్జా యామెను జూచి "అమ్మా! ఆ దుర్మార్గులు దప్ప మఱెవ్వ రామెను దొంగిలించుకొని వెళ్లుదురు? మిరన్‌బీ శివనేరి దుర్గముననే తప్పకయుండును. మీచేఁ బంపఁబడిన సేవకు లక్కడికిఁ బోయిరో లేదో? విశ్వాసార్హులగు వారును, ప్రాణములను దప్పించుకొని రాఁగలుగు నట్టివారును నగు శూరుల నిద్దర శివనేరికిఁ బంపవలయును. మీరు దానికై యింత చింతతో నుండనవసగములేదు" దనెను. అంతఁ జాందబీబీ "నేను నట్లే తలంచుచున్నాను. (ఏదో శబ్దము విని) హజారమువద్ద జనసమ్మర్దముగ నున్నది. వా రెందుకట్టు లూరక యఱచుచున్నా" రనెను.

ఇంతలో నొకసేవకుఁ డచ్చటికిఁ బరుగెత్తుకొనివచ్చి "వచ్చె వచ్చె మిరన్‌బీ వచ్చె" నని చెప్పెను. ఈ మాట షాజిబీబీ చెవిలోఁ బడినదో లేదో వెంటనే యామెకుఁ బ్రాణములు లేచి వచ్చినవి. చాందబీబీయు మిక్కిలి సంతసించెను. సభవారందఱు మిరన్‌బీ రాకకు నిరీక్షించుచుండిరి. వెంటనే వారికిఁ బకీరు సాక్షాత్కరించెను. ఇతనిఁ జూడగనే షాజిబీబీ చాందబీబీ లాశ్చర్యమగ్న మానసులై యతనికి వందనశతంబు లర్పించిరి ఫకీరునకు వెనుకనే మిరన్‌బీయును, నామె వెనుక రామాంబయును, నామె ననుసరించి మాలోజీభానుస్లేయును వచ్చుచుండిరి. పిమ్మట వీరందఱు చాందబీబీ గూర్చుండియున్న సింహాసనమును సమీపించిరి. వెంటనే షాజిబీబీయును చాందబీబీయును మిరన్‌బీని కౌఁగిలించుకొనిరి.

మాలికాంబరే ఫకీరు వేషమును ధరించియున్న సంగతి హుసేనుమీర్జాకుఁ దప్ప తక్కువవారి కెవ్వరికిని దెలియదు. మాలికాంబరుని యాజ్ఞ యగుటవఱకు నీ రహస్యమును వెలి పుచ్చకుండు నట్లాతఁడు ప్రమాణము జేసి యుండుటచే నిప్పటి వఱకును హుసేనుమీర్జా యీ సంగతి రాణికిఁ దెలియబఱచ లేదు. అందుచేఁ చాందబీబీ ఫకీరువంకఁ జూచి "మహాను భావా! మీ రెవరో నాకుఁ దెలియదు. మా హాజిబీబీ పాలిటి భాగ్యదేవతయే యీ రూపమును ధరించి యిచ్చటికి వచ్చినదని తలంచెదను. లేనిచో హాజిబీబీయు నిఁక రెండు రోజులలోఁ బ్రాణములను విడిచియుండును. ఈ సహాయ మొనర్చినందులకు మీకు కోరు బహుమాన మొసఁగ సిద్ధముగనున్నా" ననెను. అందులకు ఫకీరు "అమ్మా! మీ కటాక్షము నాపైఁ బూర్ణముగనున్నఁ జాలును. నా చెంతనుండు నీ మాలోజియు, రామాంబయును మిరణ్‌బీని గాపాడినవారలు. వారు నాకీవ లనే పరిచయులైరి. నే నీ మిరన్‌బీ ప్రాణములను రక్షించి వీరి చెంత నిలిపి నా చోటునకు వెళ్ళితిని. ఇంతవఱకును వీరామెను గాపాడు చుండిరి. రామాంబను మీరు ముందుగ గౌరవింప వలయు" ననెను. అంత సభలోని వారందఱు రామాంబ తట్టుఁ జూడ్కి నిగిడించి పరమానందభరితులైరి. చాందబీబీ రామాం బను దన ప్రక్కనే కూర్చుండఁ బెట్టుకొనెను. అంతఁ ఫకీరు చాందబీబీవంకఁ జూచి "అమ్మా! వీరినిఁ బిల్చుకొని వచ్చుటకై నిన్నటిదినము వీరున్న తావునకుఁ బ్రయాణమై పోవుచుంటిని. అప్పుడు శివనేరి దుర్గమువైపుఁ గొంత సైన్యము నడచు

చుండెను. అది ఢిల్లీచక్రవర్తిచేఁ బంపఁబడిన సేనయనియు, మిమ్ము నతి జాగరూకతతో యుద్ధసన్నాహములను జేయవలసి నట్లును, త్రోవలో నాకగుపడిన మాలికాంబరు నుడివె” నని చెప్పెను.

అందులకుఁ చాందబీబీ “మహానుభావా! నిన్నేమని పొగడఁగలను? ముఖ్యమైన వార్తను నాచెవిలో వేసితివి. ఇన్ని దినముల నుండియు నాకు గోచరింపని మాలికాంబరు మీ కగ పడెనా! అతఁ డిక్కడి కెప్పుడు వచ్చును?” అనియెను. దానిని విన్న ఫకీరు “అమ్మా! రేపు మధ్యాహ్నమున కిచటికిఁ రాఁగలఁడు. మఱియు నతఁడు మీ రాజకార్యములను జక్కఁ బెట్టుటకు వేఱొక ప్రదేశమునకుఁ బోవుచుంటి నని చెప్పెను. విశేషములన్నియు మీకు రేపే తెలియఁగల” వనెను.

చాంద :—స్వామీ! నా కుడిభుజమగు మాలికాంబరుని సహాయముచే నిఁక నా దుర్మార్గుఁడగు మియర్ మంజూ నోడించి బహదరును గాపాడఁగలను.

ఫకీరు :—(షాజిబీబీవంకఁ జూచి) అమ్మా! నేమ మొదలు నీ దుఃఖము తీరినదని తలఁచెద.

షాజి :—స్వామీ! నా దుఃఖము గొంత యుపశమనము గాఁగలదు. నిశ్శేషముగఁ బోఁగలదని నే నెట్లు చెప్పఁ గలను?

ఫకీరు :—రేపు మధ్యాహ్నమున కది నిశ్శేషముగఁ బోవునని నేను దృఢముగఁ జెప్పగలను. నీ మనస్సులోని కోరిక నెరవేఱు సమయము వచ్చును.

షాజి :—కరుణాసముద్రా! రేపు మధ్యాహ్నమునకే నాకోరిక యెట్లు నెరవేఱఁగలదు. అట్లగునని నాకుఁ దోఁపలేదు. నా ప్రియుఁ డిచ్చటి కరుదెంచినగదా నా సంకల్పము సిద్ధించుట.

ఫకీరు :—అమ్మా! మీరు దానికై చింతింప నవసరములేదు. కానున్న కార్యములు కాకమానవుగదా?

ఇట్లు చెప్పుచుఁ బకీరదృశ్యుఁ డయ్యెను.

ఇరువదియైదవ ప్రకరణము

ఫకీరు నుడివిన సంగతులను విన్నదిమొదలు షాజిబీబీ యెప్పుడెప్పుడు తెల్లవాఱునా యని వేచియుండెను. కాని యాతఁడు చెప్పిన మాటలయం దించుకైన నమ్మిక యామెకు జనింపలేదు. ముస్తుఫా బీజపురమునుండి యొక దినములో నెట్లు రాఁగలఁ డని యామె తలంచెను.

మఱునాఁడు తెల్లవాఱి షాజిబీబీ పడకనుండి లేచి "ముస్తుఫా నేటికి వచ్చియుండునా?" యని తనవద్దనున్న మిరన్‌బీ నడిగెను. షాజిబీబీ యెంతయాతురతో నున్నదో మిరన్‌బీయును నంత వేగిరపడుచుండుటచే "ముస్తుఫా వచ్చియే యుండు" నని చెప్పెను. అంత షాజి "చెలీ! నీవు తెలిసినదానివలె వచ్చి యుండునని చెప్పుచున్నావు? నీ కెట్లు తెలియు" ననెను. అందులకు మిరన్ "నేనును నీవలెనే యూహచేసి చెప్పుచున్నాను గాని వేఱుగా" దనెను.

పిదప వారు ప్రాతఃకాలకృత్యముల నెరవేర్చి భోజన శాల కరుదెంచిరి. వారు భుజించిన పిదపఁ గొంతకాల మేదో మాట్లాడుకొనుచుఁ బ్రొద్దు పుచ్చుకొనుచుండిరి. పిదప వారొక గంటకాలమునకు రాణిగారి యంతఃపురమునకు వెళ్లిరి. చాంద బీబీయుఁ దన సింహాసనమునఁ గూర్చుండియుండెను. షాజీ బీబీయు మిరళాబీయును నామెకుఁ బ్రక్కగనే గూరుచుండి ముందు దినమున జరిగిన విషయములను గూర్చి ముచ్చటించు కొనుచుండిరి.

ఇప్పటికి దాదాపుగఁ బండ్రెండుగంటల ప్రొద్దయినది. చాందబీబీ ఫకీరుకొఱకును, మాలికాంబరుకొరకును నిరీక్షించు చుండెను షాజిబీబీ ముస్తుఫాకొఱకును, ఫకీరురాకకును వేచి యుండెను. మిరళాబీ ఫకీరుకొఱకే కనిపెట్టియుండెను. ఎవరి కార్యములు వారు సమకూర్చుకొన నెంచుచుందురుకదా!

ఇంతలో నచ్చటఁ బకీరు సాక్షాత్కరించెను. వారు ముప్వురును దమ యాసనములనుంచి లేచి యతనిని బిలిచికొని వచ్చి యుచితాసనాసీనునిగఁ జేసిరి. వెంటనే చాందబీబీ "స్వామీ! మీరు చెప్పినట్లు మాలికాంబరింకను రాలేదు. కారణమేమై యుండునో" యనెను. "ఆతఁ డిప్పుడే వచ్చి మిమ్ములఁ దర్శింపఁ గలఁ" డని ఫకీరు ప్రత్యుత్తర మొసంగెను. షాజిబీబీ "స్వామీ! నా కోరిక సఫలముఁజేయు సమయము దట స్థించెనా" యని యడిగెను. "మీ రొక గంటకాలము వేచి యుండవలయును" నని యతఁడు బదులు చెప్పెను. ఆగతఁ

చాందబీబీ "అయ్యా! ముస్తుఫా ఇప్పుడిచ్చటనుండి రాఁగలఁడు ? మీ చర్యలన్నియుఁ గడు చోద్యముగ నున్న" వనెను. అందులకుఁ బకీరు "అంతయు మీకే విశదము కాఁగల" దనెను.

ఇంతలోఁ బ్రధానులును, దండనాయకులును సభకు విచ్చేసిరి. హాజిబీబీయు మిగన్‌బీయును రాణివద్ద సెలవు పుచ్చుకొని తమ యంతఃపురమునకు వెళ్ళిరి. దండనాయకు లందఱు బారులుదీరి రాణియెదుట నిలువఁబడియుండిరి. అంత చాందబీబీ ప్రధానులవంకఁ జూచి "ప్రధానులారా! మీరందఱు మీమీ సేనలను సిద్ధముజేసి యెప్పుడు కావలయునన్నను నావద్ద హాజరు పఱపవలయును. మొగలాయి సైన్యము శివనేరిదుర్గముకడఁ దిగియున్నదఁట ! మాలికాంబరుగూడ నేఁడే వచ్చి మనలను గలిసికొనును. చాలకాలము క్రిందటఁ బరదేశమున కరిగియున్న ప్రధాన సేనానాయకుని దర్శించి నేఁడు మొదలు మీరందఱాతని యాధిపత్యముక్రింద నుండవలయును. ఈ సమాచారమంతయు నిచ్చట విచ్చేసియున్న మహామహుఁడగు నీ ఫకీరు వలనఁ దెలిసికొంటి" నని యాతని కొఱకై సభనంతయు గలయఁ జూచెను. పకీరు రాణి కెందు నగపడలేదు. చాందబీబీ విభ్రమముఁ జెందినది. ఆశ్చర్యము భయము నొక్కసారిగ నామె నావరించుకొనెను. అంత రాణి "రహిమాసూ! ఇప్పుడిచ్చటనే యున్న ఫకీరును నీవు చూడలేదా ? అతఁ డెచ్చటికి వెడలిపోయెను." "అమ్మా! నాకుఁ దెలియదు. మీరు మాతో మాటలాడుచుండ

నందఱము మీవంకఁ జూచుచుంటిమి. అతఁ డిచటనుండి లేచి పోయిన సంగతికూడ నాకుఁ దెలియ " దని యతఁ డనెను. ఇతర యోధవరులు సహిత మా మాటనే చెప్పిరి.

ఏమియుఁ దోఁచక వీరిట్లు మాట్లాడుకొనుచున్న సమయముననే మాలికాంబరును, ముస్తుఫాయును నున్నట్లుండి యా సభలోని కరుదెంచిరి. చాందబీబీ యొక్కయు ప్రధానుల యొక్కయు విస్మయము వర్ణనాతీతమయ్యెను. చాందబీబీ పులకాంకిత శరీరయయ్యెను. ఆనందోద్రేకముచే నామె కొంతసేపు దేహము తెలియక మాటాడకుండెను. అంతఁ గొంత వడికిఁ చాందబీబీ ముస్తుఫా మాలికాంబరులను విశేషముగ గౌరవించి తన సింహాసనమునకుఁ బ్రక్కగనే వారి నిద్దఱిని గూర్చుండఁ బెట్టుకొనెను. ముస్తుఫా యొక్కయు నతని బంధువుల యొక్కయు క్షేమములు విచారింపఁ బడినవి. పిమ్మట రాణి మాలికాంబరుని కుశలముల నడుగుచు "నాయనా! యిప్పుడొక ఫకీరిచటికి వచ్చియుండెను. అతనిని మీరు చూచితిరా? సభలో నున్నవాఁ డెచ్చట నగపడలేదు. మిమ్ముల నెదుర్కొన మీ వద్దకు వచ్చెనా?" యని యడిగెను. అందులకు మాలికాంబ రించుకసేపూరకుండి చిఱునవ్వునవ్వి తన తావునుండి లేచి రాణివంకను నితర ప్రధానుల వంకను జూచి యిట్లనియె.

"సభ్యులారా! మీ యెదుట నిప్పుడు నిలిచియున్న యీ మాలికాంబరే యిన్నిదినముల నుండియుఁ బకీరు వేషమును ధరించి యుండెను. మొదట నేను బహదరును గాపాడి, నాసహ

చరుఁడైన మాలోజివశమునఁ జేసి యచ్చటి కంపితిని. పిమ్మట రాణిగారే ముష్కరులుగఁ బోవునపు డచ్చటి కరుదెంచి యామెను రక్షించితిని. మరల ముస్తఫా షాజిని దర్శింప నిచటికి వచ్చుచుండ మియన్ మంజూ అతనిని జెఱఁబెట్ట నచటికి వెళ్ళి ముస్తఫాను రక్షించి యతనిని గొన్ని రోజులు స్త్రీ రూపమున నుండ నియమించి యహమ్మదు నగరమున కంపితి. పిదప నా దుర్మార్గు లాతని మరలఁ దస్కరించుకొని శివనేరికి వెళ్లుచుండ వారినిఁ బొలియించి ముస్తఫాను గాపాడితి. ఇప్పుడు మీ యెదుటఁ గూర్చుండి యున్న నీ శూరుఁడగు ముస్తఫాయే యిన్ని దినముల నుండియు రాణిగారి నగరిలో మిరక్‌బీయను నామమును వహించి మెలఁగుచుండెను. మఱియు నిప్పుడు మొగలాయి సైన్య మహమ్మదు నగరమును సమీపించుచుండుటచే యుద్ధ సన్నాహ మొనర్చుటకు నేనా ఫకీరు వేషమును వదలి రాణిగారిని దర్శించితి" నని చెప్పి యిదివఱలోఁ దానును ముస్తఫాయును ధరించియుండిన యుడుపులను వారికిఁ జూపెను. అచ్చట నున్న వారందఱును మిక్కిలి యాశ్చర్యమును జెందిరి చాందబీబీ మాలికాంబ యొనర్చిన యద్భుత కృత్యముల కాతని నెంతయుఁ గొనియాడి ప్రధానులవంకఁ జూచి "ప్రధానులారా! అక్బరుచేఁ బంపఁబడిన సైన్యమంతయు నతని పుత్రుఁడైన మురాదు నాధిపత్యమున వచ్చి మియన్ మంజూ సేనతోఁ గలిసి శివనేరి సమీపమున నున్నదఁట. ఆ సైన్యమంతయు నొక వారము రోజులలో నహమ్మదు నగరముపైఁ బడనున్నదని నేఁడే

వార్త వచ్చినది. మీరందఱు మీ సేనానాయకులను దీసికొని రేపు సభ కరుదేరవలయును. మఱియు నీపట్టణములోని యశేష జనులును రేపు సభకు రావలసిన ట్లాజ్ఞాపింపవలయు" నని చెప్పెను. అందులకుఁ బ్రధానులందఱు సమ్మతించి యామె యొద్ద సెలవు పుచ్చుకొని వారి ప్రదేశంబుల కరిగిరి. మాలి కాంబ రొనర్చిన యద్భుతకృత్యములకుఁ గడు విస్మయ మొందుచుఁ జాందబీబీ మాలికాంబరును వెంటఁబెట్టుకొని ముస్తుఫాను షాజిబీబీకిఁ జూపుటకై యామె యంతఃపురమునకు వెళ్లెను.

ఇరువదియాఱవ ప్రకరణము

మఱునాఁడు సూర్యోదయ మగునప్పటి కహమ్మదు నగర మంతయు మిక్కిలి జనసమ్మర్దముగ నుండెను. ప్రధానులు, సైనికులు, సేనానాయకులును బట్టణములోని ధనవంతులందఱును రాణిగారి నగరునకు నడుచుచుండిరి. పదిగంటల ప్రొద్దగు నప్పటికి రాణిగారి సభామండప మంతయు వేనవేలు జనులతో నియమిత కాలమునకుఁ బూర్వమే నిండియుండెను.

సభామండప మంతయుఁ జక్కఁగ నలంకరింపఁబడి యుండెను.మండపము స్తంభము లన్నియు ననల్పశిల్ప చాతుర్యమునఁ బెంపెసలారుచుండెను. దిగువ రత్నకంబళ మొకటి పరువఁబడియుండెను. సభ్యులందఱు నుచితస్థానములలోఁ గూర్చుండి యుండిరి. చాందబీబీ రత్నఖచిత సింహాసనాసీనయై యుండెను. ఈమెకుఁ దూర్పుభాగమున నామె సమీప

బంధువులును, వారికిఁ బ్రక్కఁగఁ దన ప్రధానమంత్రులును, వారికిముందు భాగమున మాలికాంబరు, మాంగోజీ భాఙ్సులే యును, వీరికిఁ బిరుంద నితరయోధవరులును, వీరి వెనుక వీరులును బౌరులును నిల్చియుండిరి. బహిఃప్రదేశమున నాశ్వికులు తమ బలగముతో సంక్షోభ మేమియుఁ గలుగకుండఁ గావలి గాచుచుండిరి.

అంతఁ జాందబీబీ తన తావునుండి లేచి సభ్యులనవలోకించి "సభ్యులారా! మిమ్ముల నందఱిని నేఁడు నాసభకుఁ బిలిపించినందులకుఁ గారణము మీకు దెలిసియే యుండును. అయినను నేను మీకుఁ గొంత తెలుపనెంచి యున్నాను. ఇప్పుడు మన యహమ్మదునగర రాజ్యములో ననేక దుర్మార్గులు ప్రబలి యీ రాజ్యము నాశనమొనరింప సమకట్టి యున్నారు. వారిలో ముఖ్యుఁడు మియర్ మంజూ అని మీ కెల్లరకును విదితమే. తర తరములనుండియు నీ పట్టణము నేలుచుండిన నైజాంషాహీ వారి వంశమును నాశన మొనర్పనెంచి యా దుర్మార్గుఁ డెవనినో యొక యధముని నైజాంషాహీ వంశములోనివాఁడనియు, వానికే మిక్కిలి హక్కుగలదనియుఁ బ్రకటించి పరరాజగు నక్బరు చక్రవర్తిని సహాయమునకుఁ బిల్చినాఁడట. సభ్యులారా! జయచంద్రుఁ డైకమత్యములేక పృథ్వీరాజుపైఁ గక్షవహించి, మహమ్మదు గోరీని సహాయమునకు బిలిచి యేమి లాభమును బొందెను? అట్లే యైకమత్యము లేక నాపైఁ గక్షవహించియున్న మియర్ మంజూ నాశనం కాఁగలఁడు. మీ రెంతమాత్రము భయపడవలదు. మనరాజ్య మెప్పటికి నాశనము కానేరదు.

నా కంఠమునం బ్రాణ ముండునంతవఱకును, నైజాంషాహీ వంశపువారి రక్తము నా నరములలోఁ బ్రవహించుచున్నంత కాలమును నేను ధైర్యమును వీడను. మొగలాయి సైన్యమును జించి చెండాడుటకు నేను సిద్ధముగ నున్నాను. మీరు మీ ప్రాణములపై నించుకైన నాశగొనక మీ శక్తికొలందిఁ బోరాడి మీ రాజభక్తిని వెదజల్లుఁడు. జీవకోటులకు జన్మము గలిగినప్పుడే మరణమున కొక్క-ప్పుడు లోఁబడవలసి యున్నది. అది విధాయకమైయున్నది. మనము నొకప్పుడు దేహావియోగ మును బొందగలవారమే. అప్పుడు పుట్టిన పసికూనలను భూమి కర్పించి యముని యాజ్ఞకు లోఁబడినవా రెందఱున్నారు? ఇదంతయు భగవన్మాయ. మీరందఱు మీ శక్తికొలఁదిఁ బోరాడి మీ శౌర్యమును జూప సమయము దటస్థించినది. యుద్ధముఁ జేయలేని వారంద ఱిచ్చటనే యాఁగిపొండు. వారిని నేను బలవంతపెట్టను. ప్రధానులారా! మీ రందఱును నీ దినము మొదలు యుద్ధసన్నాహమును జేయవలయును. కోట గోడలు, బురుజులు మొదలగునవి బాగుచేయింప వలయును. చందన్ వందన్, లోహాగడము మొదలుగాఁగల దుర్గములలోనున్న ఫిరంగులను మనకోటఁకు జేర్పవలయును. భోజనపదార్థముల నన్నిటిని నేఁడే కోటకుఁ జేర్పుఁడు. యుద్ధములో గాయములు తగిలినవారికిఁ జికిత్సఁ జేయుటకు వైద్యులను సిద్ధముగ నుండున ట్లాజ్ఞాపింపుఁడు. యోధులారా! మీకుఁ గడపట నొకమాటఁ జెప్పెదను. మీరందఱు నైకమత్యము గలిగి మీ పట్టణమును

బరరాజుచేఁ బడనీయక ధీరత్వముగఁ బోట్లాడవలయును. మనకే జయము గలుగవలయునని సర్వకాల సర్వావస్థలయందును భగవంతుని ప్రార్థించుచుండవలయును. సర్వాత్మకా! భగవంతుడా! దయానిధీ నాకు స్థైర్యమునిమ్ము. నా రాజ్యమునకును, నా వంశమునకును గళంకము గలుగకుండునట్లు నన్నాశీర్వదింపు" మని తన వాక్యజాలమును ముగించెను.

ఇంతదనుకను సభలోని వారందఱు చాందబీబీని తదేకధ్యానముతోఁ జూచుచుండిరి. అత్యంతమనోహరమై, ధైర్యసూచకమై యలరారు చాందబీబీ యాకారము, దివ్యమగు నామె నిశ్చలత్వము సభవారి నందఱి నద్భుతసాగరమున ముంచివైచెను. సభలోఁ గొందఱు చాందబీబీ సాక్షాద్భగవత్స్వరూపిణి యని భావించిరి. మఱికొందఱు "మనము పూర్వజన్మమున నెంతపుణ్య మొనర్చితిమో! యిట్టి శూరవనిత యార్యావర్తమున జన్మించి మన రాజ్యమునకే రాణియయ్యె" నని చెప్పుకొనిరి. అంతఁ గొంతవడికి "రాణిగారికి జయమగుఁగాక! ఆమె కీ లోకమున శాశ్వతకీర్తి పుట్టిల్లుఁగాక!" యను ఘోషములు సభయంతయు నిండిపోయెను. పిమ్మట యోధవరు లందఱు జయసూచకముగఁ దమ శంఖములఁ బూరించిరి. వెంటనే చాందబీబీ మాలికాంబయును వెంటఁబెట్టుకొని తన యంతఃపురమునకుఁ బోయెను. సభవారందఱును లేచి రాణిగారిని వేనోళ్ళఁ గొనియాడుచుఁ దమ నివాసంబుల కరిగిరి.

ఇరువదియేడవ ప్రకరణము

ముస్తుఫా షాజిబీబీని చూచిన పిమ్మట నామెకుఁ గలిగిన సంతోషము వర్ణనాతీతము. మాలికాంబరే ముస్తుఫాను కష్టములనుండి దక్కించి తనకుఁ జూపినందులకు షాజిబీబీ మిక్కిలి విస్మయ మొందెను. ఆమె తన వివాహకాలమున నతని కేదో యొక గొప్ప బహుమాన మొసగఁ దలఁచి యుండెను. ప్రస్తుతము రాణిగారు మొగలులతో సంగర మొనర్ప వలసినట్లు మాలికాంబ రేర్పాటు చేసెను. అందుచే షాజిబీబీ తన ప్రియుని దర్శనమువలనఁ గలిగిన సుఖమునే కొంతకాలము వఱకు ననుభవింప వలసియుండెను. ఎప్పుడెప్పుడు యుద్ధము ప్రారంభింపఁబడి త్వరలో పరిసమాప్తినొందు రాణి గారికి జయము గలుగునా యని యామె వేచియుండెను చాందబీబీకే యుద్ధమునందు దప్పక జయము గలుగఁ గలదని యామెకు దృఢమైన నమ్మకముండుటచేఁ దన వివాహమును గూడ మిక్కిలి వైభవముతోఁ జరుగఁ గలదని యామె యువ్విళ్ళూరుచుండెను. కష్టములనుండి బ్రతికి వచ్చినందులకే సంతసించుచున్న ముస్తుఫా షాజిబీబీవలెఁ బెండ్లికై తొందర పడక యున్నను యుద్ధానంతరమున నామెను బెండ్లాడ వచ్చు నని సంతసించుచు యుద్ధసన్నాహమునకై కొంత పాటు పడుచుండెను.

చాందబీబీ తన సింహాసనమునఁ గూర్చుండియుండెను. హమీదుఖానుఁడు దక్క మిగిలి ప్రధానులందఱు నామె చుట్టుఁ గూర్చుండి రాణిగారితో నీక్రింది విధమున మాట్లాడ నారంభించిరి.

చాంద.—మాలికాంబరూ! ఇఁక రెండురోజులలోనైన దప్పక యుద్ధము దటస్థింపఁ గలదు. మీ రందఱు సిద్ధముగ నున్నారు గదా?

మాలికాంబరు:—సిద్ధముగ లేకేమి? కావలసిన పనులన్నియుఁ జక్కగ నెరవేఱుచున్నవి. బీజపూరుసుల్తాను వద్దనుండి మరల వర్తమాన మెద్దియు వచ్చినట్లులేదు.

చాంద:—నేఁడే వర్తమానము వచ్చినది. ఇబ్రహీంఅదిల్ షాహా తన సైన్యముతో వచ్చి మనలను గలసికొను నట్లును, నతనికై మనము వేచియుండ నవసరము లేనట్లును. వర్తమానమును బంపినాఁడు. అతఁడు మనలఁ దప్పక కలసికొనఁగలఁడు.

మాలి:—అమ్మా! నాఁటి దినమున నేఁ జూచిన మొగలాయి సైన్యమును వర్ణింపనలవికాదు. సైనిక భటులందఱు దృఢగాత్రులై శౌర్యచిహ్నములచేఁ దాండవమాడు చుండిరి. ఏనుగులును, గుఱ్ఱములును మిక్కిలి బలిష్ఠములై యప్పుడే యుద్ధమునకు దూకువానివలె సాలంకరించుచు నుండినవి. ఫిరంగులును, దుపాకులును, మందుగుండ్లు మొదలగునవి వారియొద్దఁ జెక్కులుండినవి. అయినను

మనమిప్పు డొనర్చు సన్నాహములు వాని వినుమడించి యుండుటచే నా కించుకైన భయములేదు.

చాంద :—ఇంతకంటె రెండు రెట్లు మొగలాయి సైన్యము మన పైకి వచ్చినను నేను జంకను. మనసైన్య మటుండ నిమ్ము. బీజపూరు సేనలకున్న ధైర్యసాహసములను వేఱుగఁ జెప్పవలయునా? మఱచితి గోలుకొండ నుండి యేల వర్తమాన మింకను రాకున్నది? ఆతఁడు మనకు సాయ మొనర్చెనో లేదో తెలియకున్నది

మాలి :—నేను నట్లే సందేహపడుచున్నాను. అమ్మా! యొకటి చెప్పఁమఱచితిని. దక్షిణీ తురకలు గొందఱు గొప్ప సైన్యములతో మియర్ మంజూను గలిసికొన వచ్చుచున్నారట. త్రోవలోనే వారి నెదిరించి తరుమఁ గొట్టుటకై యబ్దుల్ రహిమాను చెంతఁ గొంత సైన్యము నంపవలయును. లేనిచో మనము వారిని జయించుట దుర్లభము.

చాంద :—రహిమానూ! నీ విప్పుడే కొంతసేనను దీసికొని వారి నెదిరించుట కేగవలయును. మరలఁ ద్వరలో మమ్ములను గలిసికొన వలయును.

రహిమాను :—అమ్మా! అట్లే వర్తించెదను. కాని నా ప్రయత్న ముల కన్నిఁటికిని హామీదుఖానుఁ డడ్డము వచ్చుచు రాజ కార్యములలో నించుకయైన శ్రద్ధవహింప

కున్నాఁడు. మఱియు నతఁడప్పుడు శత్రుపక్షమువారిఁ గొనియాడుచు మిమ్ములఁ దృణీకరించుచున్నట్లు వింటిని.

చాంద:—నేను నట్లే వింటిని. అహమ్మదుఖానుని కారాగారము నందుంచినది మొదలు హమీదుఖానుని చర్య యొక విధముగ నున్నది. చక్కఁగ నిజమును బరిశీలించనిదే మన మేపనిని చేయఁగూడదు.

మాలి:—అమ్మా! అహమ్మదుఖానుఁడు చెఱసాలనుండి యెట్లయినను తప్పించుకొని పోవుటకై యనేక సదుపాయములఁ జూచుకొన్నాఁడట. కాన మన మతిజాగ్రతతో నుండవలయును. లేకున్న ముప్పు తప్పదు.

వీరిట్లు మాట్లాడుకొనుచుండ సేవకుఁ డొకఁ డరుదెంచి "అమ్మా! సిద్దీసర్దారులందఱు వారి సేనలను దీసికొని వచ్చి హజారమునఁ గాచుకొని యున్నా" రని చెప్పెను చాందబీబీ "హుసేనూ! నీ వీ క్షణముననే సిద్దీ సర్దారుల సేనలు విడియుట కనుకూల ప్రదేశముల నేర్పాటు చేయు" మనుచు సింహాసనము నుండి లేచెను. వెంటనే ప్రధానులందఱును లేచి వారికి నియమింపఁబడిన కార్యముల నొనర్చుటకై రాణివద్ద సెలవు దీసికొని తమ నెలవుల కరిగిరి.

ఇరువదియెనిమిదవ ప్రకరణము

ప్రధానులును, దండనాయకులును యుద్ధసన్నాహము లను జేయుచుండిరి. సైన్యములకు వసతులు గావింపఁ బడెను. చాల దినములవఱకు సరిపోయెడు నాహారపదార్థమును బండ్ల మీఁద తీసికొనిరాఁబడి కోటలోఁ జేర్పఁబడినవి. సైన్యాధిపతు లందఱు సేనలకు యుద్ధశిక్షణ బాగుగఁ గఱపుచుండిరి. ఖడ్గములు. భిండివాలములు, కుఠారములు మొదలగు నాయు ధము లన్నియుఁ జక్కఁగఁ బదనుబెట్టఁబడుచుఁ గ్రొత్తవిగూడ సిద్ధము జేయఁబడుచుండెను. యుద్ధమునం దుపయోగపడు గజములు, హయములు మొదలగు వానికి యజమానులు శిక్షణ చక్కఁగఁ గఱపుచుండిరి. సహాయమునకై వచ్చిన క్రొత్త సైనికులకు గుడారములు నాటింపఁబడు చుండెను. సేనా నాయకు లందఱును వారి వారి సేనలను జేర్చుకొని యందు యుద్ధమున కర్హులెవ్వరో యని పరీక్షించుచుండిరి. ఫిరంగుల కును, తుపాకులకును గావలసిన నాళీకములు. మందుగుండ్లు మొదలగునవి కోటలోనికిఁ జేర్పఁబడు చుండెను. 'చందన్ వందన్' లోహగడము మున్నగు దుర్గములనుండి ఫిరంగు లన్నియుఁ దేఁబడి కోటలోఁ జేర్పఁబడినవి. సైనికులలోఁ గొందఱు కోట గోడలను బురుజులను బరిశోధించి శిథిలములైన భాగములను బాగుచేయుచుండిరి.

చదువరులారా! ఈ యహమ్మదు నగరము కోట చాల ప్రసిద్ధమైనది. ఈ కోట యుత్తరపు దిక్కున సింహద్వారమును గలిగియుండెను. దీని చుట్టుకొలత రమారమి యేనిమిది

మల్లించెను. తూర్పు, దక్షిణము, పడమర - యీ భాగములలో గచ్చు, బలుపెక్కు-సి, బొమ్మజెముడు చెట్లు దట్టముగఁ బెరిగి యుండుటచే శత్రువులు ముట్టడించుటకు వీలు లేకుండెను. ఈ కోటగోడలు నేలమట్టమున నాలుగున్నర గజములు వెడల్పును, నగ్రమున రెండుగజములు వెడల్పును గలిగి నిలువున పదునాలు గజముల యెత్తుగలిగి యుండెను. ఈ గోడల చుట్టును సదా నీటిచే నింపఁబడినట్టియు నిరువది గజముల వెడల్పు గలిగి నట్టియుఁ గందక మొకటి నిర్మింపఁబడి యుండెను. గోడలకు లోపల భాగమున జుట్టు ఫిరంగుల నుంచుటకుగాను బదియడుగుల నెత్తుగల పిట్టగోడ యొకటి కట్టఁబడి యుండెను. ఈ పిట్టగోడ మీఁద ఫిరంగులనుంచి శత్రువులఁ గాల్చుచుందురు. అందువలన వానికి సమముగ రెండడుగుల దూరమున నొక చిన్నరంధ్రము వంతున కోటగోడల కన్నివైపుల రంధ్రము లొనర్పఁబడి యుండెను. ఈ రంధ్రము లన్నియు ఫిరంగుల మూతులయొక్క- చుట్టుకొలతల ననుసరించి చేయబడియుండెను. భటులందఱు పిట్టగోడమీఁద నిలుచుండి ఫిరంగులను గాల్తురు. మొదట గోడమీఁద నిలుచుండి తుపాకులతో యుద్ధము చేయువార లలసిపోయినపు డీ చిన్న గోడమీఁదికి వచ్చి ఫిరంగుల గాల్చువారినిఁ బైకి బంపి వారచట యుద్ధము జేయుచుందురు. కోటగోడలకు లోపలి భాగమున నొక ఫర్లాంగు దూరమున కొక్కొ-క్క- బురుజు గలదు. కొన్ని బురుజులు క్రొత్తగ మరమ్మతు చేయింపఁ

బడియుండెను. ఈ బురుజులలో యుద్ధమునకుఁ గావలసిన పరికరములన్నియు సిద్ధముగఁ బెట్టఁబడియుండుటచే సైనికులు సర్వకాలసర్వావస్థలయందు వానిని గనిపెట్టుకొని యుందురు. మఱియుఁ గోట సింహద్వారమున కిరుప్రక్కలను రెండేసి దృఢములైన బురుజులు గలవు. వీనియందుఁ బూర్వపు నైజాం షాహీలు వాడెడు ఫిరంగులన్నియుఁ బెట్టఁబడి యుండెను.

పైఁ జెప్పఁబడన సింహద్వార మింత విస్తీర్ణము గలదని చెప్పుటకు వీలులేదు గాని యా ద్వారమునుండి యోధాళు గట్టఁబడిన మూఁడు బలిష్ఠములైన యేనుఁగులు బరాబాటక ముగ నొకేసారి కాలమున దాటిపోఁగలవు. ద్వారముయొక్క కవాటము లుక్కుతోఁ జేయఁబడి యతితీక్షణమగు గుబ్బ మేకులతోఁ దాపఁబడి యుండెను. వీటికి బీగములు లోపలి భాగముననే వేయఁబడి యుండెను విశ్వాస పాత్రులును, యుద్ధములయం దారితేరినవారును, సదాజాగ్రత్తనే వహించి యుండువారును నగు ముసలి బంట్లు పైఁ జెప్పిన బురుజులలో నెల్లప్పుడును గాచుకొని యుండి సింహద్వారమును గాపాడు చుందురు. ఈ వృద్ధరక్షకభటుల కెప్పుడైన సహాయము గావలసి యుండినఁ గోటలోనుండు నితర సైనికులు వారికి సహాయ మొనర్చుచుందురు. యుద్ధసమయములలోఁ దప్ప నితర కాలములయందుఁ బగటిపూటమాత్రము కోట సింహ ద్వారము తెరువఁబడి యుండును.

ఇరువదితొమ్మిదవ ప్రకరణము

సూర్యోదయమైనది. అహమ్మదు నగరమంతయు జన సమ్మర్దముగ నుండెను. ఏ ప్రక్కఁజూచిన నిటునటుఁ బరుగెత్తువారును, ఒకరితో నొకరు మాటాడుకొనువారును, నేమియుఁ దోఁచక వడివడిగ నడచువారునై వీధులలో జనులు నిండిరి. కొందఱు స్త్రీలు తమభర్తలు యుద్ధమున నిహతు లగుదురేమో యని దుఃఖించుచుండిరి. మఱికొందఱు తమప్రియులకు యుద్ధమున జయము గలుగునట్లు భగవంతుని ప్రార్థించుచుండిరి. కోటకు ముందు భాగమున నున్న వీధియంతయు సేనలచే నిండిపోయెను. సామంతరాజులచేఁ దీసికొని రాఁబడిన సైన్యములును, రాణిగారి సైన్యములును సింహద్వారముకడ నిల్చి యుండెను. ఒక్కొక్క సేనయొద్ద నొక్కొక్క సేనానాయకుఁడు ఠీవిగఁ దన హయముపైఁ గూర్చుండి సేననంతను బరికించి చూచుచుండెను.

ఇంతలో రణభేరి మ్రోయింపఁబడినది. దానిని విన్న సైనికు లమితోత్సాహులై ధైర్యసూచకముగ శంఖములను బూరించిరి. పిమ్మట సైన్యమంతయుఁ గోటఁ జేరవలసినట్లుత్తరువగుడు సేనానాయకులు తమ సేనలను బారులుదీర్చి కోటలోనికిఁ గొనిపోవుచుండిరి. వీరి కందఱకును ప్రధాననాయకుఁడగు మాలికాంబరు ముందు నడచుచుండెను. వీరిట్లు కోటఁ జొచ్చుచుండఁగనే ప్రళయ కాలమునందు వచ్చెడి ఘనఘనగర్జలను బద్దలగునట్లు భేరీ నినాదములు రాణిగారి సేనకు వినవచ్చెను.

"మురాదు సైన్యము సమీపించుచున్నది. కోటలోనికిం ద్వరగ రం" డని సేనానాయకులందఱేక గ్రీవముగం దమ సేనల కుత్తరువిచ్చిరి. సైన్యమంతయుం గోటలోని కేంగినది సింహ ద్వారపు కవాటములు బంధింపంబడినవి. కోటలోనున్న సైనికు లందఱును వారివారికి నియమింపం బడియున్న స్థలములలో నిలుచుండి యుద్ధమునకుం సిద్ధపడి యుండిరి.

ఇంతలో మురాదు సైన్యము గోటవద్దం జేరం గోట ముట్టడి ప్రారంభమాయెను. మురాదు సైన్యములో సగము మంది కోటకుం జుట్టునున్న యగడ్తనీది గోడలను సమీపించి వానికి రంధ్రములను జేయం బ్రయత్నించుచుండిరి. క్రిందనున్న సైన్యము గోడలమీంద నున్నవారిపైం దుపాకులను, ఫిరంగు లను గాల్చుచుండిరి. గోడలపైనున్న రాణిగారిసేన ప్రయో గించు శతఘ్నులయుం దుపాకులయుం గుండ్లవలనం గ్రిందనున్న వారనేకులు నిహతులగుచుండిరి. ఇట్లుండ మురాదు సేనలోం గొంతమంది రాళ్ళను జెట్లకొమ్మలను దీసికొనివచ్చి కందకము లను బూడ్చుటకై యత్నించుచుండిరి. పైనున్నవారు శత్రువు లొనర్చు పనుల కనేకవిఘ్నములను గలుగంజేయుచుండిరి. మురాదు సేనలోం గొంతమంది బాణవర్షమును గురిపించుచు ఘోరముగం బోరుచుండిరి. కోటలోని సైనికులలోం గూడం జాలమంది నిహతులగుటచేం జాందబీబీ పురుషవేషమును ధరించి కవచమును దొడిగి చేతఖడ్గమును ధరించి కోటగోడ మీంద బిరబిర నడచుచు సైనికులను ప్రోత్సాహ పెట్టుచుం డెను. రాణిగారి దర్శనమైన వెంటనే సైనికులందఱు మిక్కిలి

యుత్సాహముతోఁ బోరాడుచుండిరి. కోటగోడలను సమీపించియున్న మురాదు సైన్యము బురుజులను బయటనుండి త్రవ్వి గూఁడుచేసి యా గూటిలోఁ దుపాకిమందు నుంచి దానికి నిప్పు రగుల్కొల్ప ప్రయత్నించుచుండిరి. వెంటనే చాతుర్యవతి యగు చాందబీబీ దానిని జూచి యా వైపునకుఁ బరుగెత్తి లోపలనుండి బయటవఱకును రంధ్రముల బొడిపించి వారు గూటిలోనుంచు మందును బయటకుఁ దీయించుచుండెను. మియర్ మంజూ సేనలో ననేకులు మురాదుసేనతోఁ గలిసి సింహద్వారమును స్వాధీనము జేసికొని లోపలఁ బ్రవేశించుటకుఁ బ్రయత్నించుచుండిరి. ఆ వైపుననున్న రాణిగారి సైన్యము శత్రువులను లోపలకు రానీయక వారితో హోరాహోరిగఁ బోరాడుచుండెను.

ఈ రెట్లాండ్వారులతోఁ బోరుచున్నప్పుడు వేఱొక సేన రాణిగారికి సహాయ మొనర్చుట కరుదెంచి మురాదు సైన్యముతోఁ బోరాడ మొదలు పెట్టెను. ఈ సైన్యమే బీజపూరునుండి వచ్చిన క్రొత్త సైన్యము. ఇబ్రహింఅదిల్ షాహీ యీ సేనకు నాయకుఁడు. ఇతని క్రింద నితర సేనానాయకులు గూడ నుండిరి. ఈ సైన్యమును జూడఁగనే రాణిగారిసేన విజృంభించి పోరాడ మొదలు పెట్టెను. నిముసములో రక్తము కాల్వలుగట్టి పాఱుచుండెను. భటులతలలు, కాళ్లు, చేతులు నెత్తురులోఁ దేలుచుండెను. కొందఱాశ్వికులు లీలలం గైకొన గాతులఁ బొందుచుచుండిరి. మహావీరుల నేత్రములు రక్తసిక్తములై క్రూరాకారులఁ జేయుచుండెను. కొంద ఱాయుధములఁ బాఱవైచి గుర్రపుదాటుచుండిరి.

కొందఱు పరుగెత్తుచుండిరి. మఱికొందఱు వారినిఁ దరుము చుండిరి. కొందఱు స్మృతిదప్పి వారంతటవారే నేలం బడిపోవు చుండిరి. కోటగోడలపై నున్న సైన్య మలసిపోవునప్పుడెల్లఁ జిన్న గోడలపైఁ బిరంగులను గాల్చువారు పెద్దగోడలమీఁదకి వచ్చి తుపాకులతో యుద్ధ మొనర్చుచుండిరి. మొగలాయి సైన్యము సింహద్వారముపైఁ బడి కవాటములను బ్రద్దలు చేయుచుండెను. వెనుకనుండు బీజపూరు సైన్యము వీరి ప్రయత్నముల నించు కైన కొనసాగనీయలేదు. చాందబీబీయు చాలమంది మొగ లాయి వీరులను భూమికి బలి పెట్టుచుండెను. ఆమె శౌర్యము నకుఁ దాళఁజాలక వారందఱు తహతహ పడుచుండిరి. ఇరు పక్షములలోఁ బడిపోవు సైనికులను జూడలేక కాంబోలు సూర్యుఁ డపర సముద్రమునఁ గ్రుంకెను. ఇరుతెగలవారును నాఁడు యుద్ధమును నిలిపిరి.

ముప్పదియవ ప్రకరణము

మఱునాఁ డుదయమున రణభేరి మ్రోగింపఁబడెను. శత్రు సైన్యములు కోటను ముట్టడించినవి. ఉఱుము మెఱుము పిడుగులతోఁటి మేఘంబు వడువున దుపాకులు ప్రయోగింపఁ బడినవి. వానివలనం బొడమిన ధూమంబు లుభయ సైన్యం బులం గప్పివైచెను. బీజపూరు సైన్యములోఁ గొంత భాగము ముందే కోటలోనికి రప్పింపఁబడి యుండుటచేఁ రాణిగారి సైన్యము పూర్వమునకంటె నిష్టు డధికోత్సాహంబునఁ బోరాడఁ దొడంగెను. మియర్ మంజూసేన బయట శేషించి

యుండిన బీజపూరు సేనతోఁ బోరాడుచుండెను. చాలసేపిట్లు పోరు ఘోరమగుడు మురాదు సేనలో ననేకులు నిహతులైరి. మురా దిదిగని కోపోద్దీపితుఁడై రాణిగారి సేనలపై నగ్నివర్షమును గురియించెను. వెంటనే మఱియొక క్రొత్తసైన్యమరు దెంచి మియర్ మంజూ సేనతో గలిసెను. వీరే మియర్ మంజూ సహాయమునకు వచ్చిన దక్షిణేతురకలు. అబ్దుల్ రహిమానుఁడు వీరిని త్రోవలో గలిసికొని తరుమఁ గొట్టుటకు వీలు లేక పోయెను. ఈతఁడు వచ్చుచున్నాఁడను సంగతి తెలియగనే దక్షిణేతురకలు మఱియొక మార్గమునవచ్చి మియర్ మంజూను గలిసికొనిరి. అబ్దుల్ రహిమానుఁడును జేయునది లేక రాణి గారి సైన్యమును గలిసికొనెను.

ఇప్పుడు మియర్ మంజూ సైన్యమును మొగలాయి సైన్యమును నతిఘోరముగఁ బోట్లాడుటకు మొదలుపెట్టెను. కాని చాందబీబీ వారిపై నిప్పులవర్షమును గురియించుటచే వారందఱు నిరుత్సాహులైరి. కాని మురాదు వారి నందఱిసిఁ బ్రోత్సాహపెట్టి సింహద్వారమును భేదింప నాజ్ఞయిచ్చెను. అంత సైనికులంద ఱట్లొనర్పఁ బ్రయత్నించిరి. కాని ప్రయోజన మగపడకుండెను. అంత మురాదు కోపావేశుఁడై తనవద్ద నున్న యేనుఁగుల నన్నిఁటిని వరుసగ నిలువఁబెట్టి కోటతలుపులను దాకఁ బురికొల్పెను. కవాటము లించుకైనఁ జలింపలేదు. ఇనుపగుబ్బలు గజయూధముల మస్తకములలో గ్రుచ్చుకొనుటచే రక్తము ప్రవాహమై పాఱుచుండెను. అంత మురాదు చేయునదిలేక కోట బురుజులకు నిప్పంటింప నాజ్ఞయిచ్చెను.

అంత నతని సైనికులు బురుజులను గాల్చ యత్నించుచుండిరి. మాలికాంబయు శక్తికొలది వారితోఁ బోరాడుచుండెను చాందబీబీ కోటగోడపై యుద్ధము జేయుచుండెను. మొగలాయి సైన్యము విజృంభించి పోరుటచేఁ గోటలోని యుత్తరపు తట్టు బురుజు నిష్ఫలింపఁబడెను. ఆ భాగమున నున్న మఱియొక బురుజు గూడ నిష్ఫలింపఁబడెను. కోట బురుజులును పెళపెళారావములతోఁ గ్రిందఁ బడిపోవుచుండెను. ఆ త్రోవను మొగలులు కోటలోఁ బ్రవేశింప మొదలుపెట్టు చుండిరి. రాణిగారి సైనికులలో ననేకులు నిరుత్సాహులై పాఱిపోవు చుండిరి. చాందబీబీ యా విపద్దశను జూచి రోషావేశముతో వెనుకకు మఱలు సైనికులను బిలిచి "పిఱికిపందలారా! యిట్లు భీతిఁ జెంది పరుగిడ వచ్చునా? లెక్కకు మిక్కిలి యెక్కువ యని నిక్కుచున్న మొగలాయి వీరుల నుక్కడింప శక్తిలేక మీరిట్లు నిరుత్సాహులై పరుగిడుటకుఁ గారణమేమి? నా శరీరములోఁ బ్రాణములుండఁ బట్టణమును బగవారి చేఁజిక్కనియ్య" నని చెప్పుచు, జేతఖడ్గమును ధరించి కూలిన బురుజులనైపుఁ బరుగెత్తెను. ఆమె మాటలను విన్నతోడనే వెనుకను మరలిన సైనికులు మరల రాణిగారి సేనను జేరిరి. చాందబీబీ బురుజుల కడఁ ఘోరముగఁ బోరాడుచు మొగలులను గోటలోని కొక్కయడుగైన బెట్టకుండఁ జేయుచుండెను. రాక్షససంహార కాలమున శక్తిస్వరూపమును గైకొన్న పార్వతీదేవివలె నామె ముఖము పిశాజిల్లుచుండెను. ఆమెతోఁ బోరుటకు మురాదచటి కరుదెంచెను గాని యామె రౌద్రాకారమును జూచి

మిక్కిలి వెఱగొంది దూరముగఁ బోయి యచ్చట నుండి యామెపై బాణవర్షమును గురియింపఁ దొడగెను. ఆమె యా బాణము లన్నిటిని ఖండించుచుండెను. కాని యందొక బాణ మామె శిరస్సున గ్రుచ్చుకొనగా నామె మరింత క్రోధావిష్ట మానసయై యా బాణమును దానే పెఱికివైచి మఱింత రౌద్రముతో యుద్ధము చేయసాగెను. మాలికాంబరును, అదిల్‌షాహీయును మియర్ మంజూ హసన్ మియ్యాలతోఁ బోరాడుచుండిరి. అదిల్‌షాహీ తనకరవాలంబును గైకొని కదళీకాంతారమును భేధించునట్లు సైనికుల కంఠములను విలుఁఠనము గావించుచుండెను. అంత మియర్‌మంజూ రోష కషాయిత నేత్రుఁడై యిబ్రహీంపైఁ బడి యతనిఁ దెగటార్చుటకుఁ దనకత్తి నెత్తెను. ఇంతలోఁ దరుణవయస్కుఁడగు నొక రాకొమరుఁ డెచ్చటి నుండియో తన గుఱ్ఱమును వాయువేగమున బరుగెత్తించుకొని వచ్చి యా పురుష సింహునికిఁ దోడుగ మియర్‌మంజూపైఁ బడెను. మియర్‌మంజూ యిబ్రహీముతోఁ బోరాడుటమాని యా వచ్చిన నూతన పురుషునితోఁ బోరాడుచుండెను. వీరిద్దఱికిని పోరు ఘోరమాయెను. ఈ నూతనపురుషుఁడు ముస్తుఫా యని మియర్‌మంజూకుఁ దెలియఁగానే యతనికిఁ గ్రోధ మీూరక పొంగి వచ్చుచుండెను. ముస్తుఫాయును నా స్థితిలోనే యుండెను. మియర్ మంజూ సేనలో ననేకులు మడిసిరి. ముస్తుఫా, మాలికాంబరు, అదిల్‌షాహీలకు జంకి హతశేషులగు సైనికులు పరుగెత్తి పోవుచుండిరి. అంత మియర్ మంజూ ముస్తుఫాతోఁ బోరుటమాని మిగిలియున్న

సైన్యమును దీసికొని మురాదుకుఁ దోడ్పడ నచ్చెను. ముస్తఫా మాలికాంబరులు చాందబీబీకిఁ దోడ్పడవచ్చిరి. ఇప్పటివఱకును చాందబీబీ సాయముచే నామె సైన్యములు మహానదీప్రవాహమునకుఁ జంకుఁగొనని పర్వతముల క్రియసుస్థిరులై నిల్చి యుద్ధ మాడుచుండినవి. చాందబీబీయు శత్రుసైన్యంబు సొచ్చి తుంగమడువుజొచ్చిన మదేభేంద్రంబు చందంబున సైనికులను జించి చెండాడుచుండెను. మురాదు సేనలలో ననేకులు మడియుటయేకాక కాలుచేతులు నఱుకఁబడిన వారును, గొన యూపిరితో నుండువారును, లెక్కకు మిక్కుటమైయుండిరి. వీరిలో నొకఁడు చాందబీబీ శౌర్యమునుగని " ఆహా! దక్షిణ హిందూ దేశమున నిట్టివీరమాత యెచ్చటను జన్మించియుండ లేదు. ఇఁక మీఁదటనైన నీమెవంటి స్త్రీరత్నము లుద్భవించుట యరుదు. ఆహా! ఏమి యీమె శౌర్యము! ఎంతపోరిన నామె కించుకైన నలసట జనింపకున్నది. కొద్దికాలములోనే శత్రు సైన్యము నంతటిని ధ్వంసముచేసినది. ఇట్టి దేశాభిమానముగల యీ శూరవనిత పవిత్ర చరిత్రము లోకమున శాశ్వతముగ నుండుఁగాక" యని తన ప్రాణములను విడచెను.

పోరాటము జరుగుకొలఁది మురాదు మియర్ మంజూ సేనలలో ననేకులు మడియుటచేతను, సాయంకాల మగుటం బట్టియు నాఁటిదినము యుద్ధమునాపి మురాదు మియర్ మంజూలు శేషించిన సైన్యములను దీసికొని తమ గుడారముల కరిగిరి.

ముప్పదియొకటవ ప్రకరణము

గుడారముల కేగిన మురాదు సైన్యములలో ననేకులు గాయములచే మిక్కిలి బాధపడుచుండిరి. వ్రణవైద్యులు వారికిఁ జికిత్సచేయుచుండిరి. కొంతమంది సైనికులు వంటలువండు చుండిరి. కొంతమంది సేవకులు మురాదు మియర్ మంజూలకుఁ బ్రత్యేకముగ భోజనపదార్థములను దయారు చేయుచుండిరి. సైనికులు నివసించియుండు గుడారములకుఁ బ్రక్కనే వేఱొక డేరాయందు మురా దొక కుర్చీపైఁ గూర్చుండి యూరక యాలోచించుచుండెను. మియర్ మంజూ మిక్కిలి దీనవదనుఁడై యతని ప్రక్కన వేఱొకకుర్చీపైఁ గూర్చుండియుండెను. అంత మురాదు "మియర్ మంజూ! మనకిఁక జయము దొరకుట దుర్లభమనియే తలఁచెదను. ఇంతటితో సంధి గావించుకొనుట యుచితమని నా యభిప్రాయ" మనెను. అందులకు మియర్ "ఇప్పుడు సంధియొనర్చుటవలన మన కేమిలాభము? మనయిష్ట ప్రకారము రాణి యొప్పుకొనునా? ఆమె సైనికులలోఁ గూడ ననేకులు మడిసిరి. రాణిగారి సైన్యములకంటె మనసేనలు గొప్పవి. అయినను మనసేనలలో ననేకులు మృతిబొందుట వలన నిప్పుడు చాందబీబీ కెంత సైన్యముగలదో యంత సేన మనకున్నది. ఇంకొకతూరి కోటను ముట్టడించి చూతము. సిదపమన ప్రాప్తికొలఁది జరగఁగల" దనెను అందులకు మురాదు "ఇంకొకతూరి కోటను ముట్టడించిన మనకిప్పుడున్న

సైన్యములను గూడ మనము పోఁగొట్టుకొనఁగలము. అబ్బా! చాందబీబీశౌర్య మేమని చెప్పఁగలను! అట్టి రణశూర్ణియగు స్త్రీని నే నెచ్చటను జూడలేదు. ఏమి యామె శౌర్యము! యుద్ధము ప్రారంభింపఁబడినది మొదలుకొని తుదివఱకు నెవరి కిని వెఱువక పోరాడినది. నాభోటివానికి సహిత మామె యెదుటనిల్చి పోరాడుటకు గుండియలు లేవు. కాఁబట్టి యిప్పు డెట్లయినను నామెతో సమాధాన మొనర్చు కొనవలయు" ననెను. అందులకు మియర్ "మన కేదో లాభకర మగునట్లు గదా సంధి యొనర్చుకొనవలయును. ఇప్పటికి మన కపజయము గలుగలేదు. కాన సమాధానములో మన మొనర్చు నేర్పాటుల కామె యొప్పుకొనుననియే నా యభిప్రాయ" మనెను. అంత మురాదు బీరారుదేశమును మనకిచ్చిన నామెతో యుద్ధ మొనర్చుట లేదని యామెకు వర్తమాన మంపుదము. దీని కామె సమ్మతించినచో మన మా దేశమునుజేరి యచ్చటి జను లను లోఁబఱచుకొని సైన్యమును బలపఱచి మరల మాతండ్రికిఁ గొంతసేన నంపునట్లు జాబువ్రాసి యాసైన్యముతో మరల నహ మ్మదు నగరముపై బడి యామెను రాజ్యభ్రష్ట గావింతము. ఇంత కంటె మంచి యాలోచనము నా కేదియుఁ దోఁచకున్న" దనెను. అందులకు మియర్ "మురాదూ! నీ తెలివితేటలకు మిక్కిలి సంతసమాయె. ఈ సమాధానముచే మనము బహాదరును గారా గృహమునుండి విడుదల చేయవలసియుండు" ననెను.

వీ రిట్లు మాటాడుకొనుచున్న సమయమునందే హసన్ మియ్యా యచ్చటికరుదెంచి "మిత్రులారా! రాణిగారు ప్రస్తు

తము యుద్ధము నిలుపుదలచేసిన బాగుండునని తలంచుచున్న
గట. మనము ముందుఁ గోటను ముట్టడించిన నామె యుద్ధము
నకు సిద్ధముగ యున్నదని నా యాంతర్యమిత్రుఁడగు హామీదు
ఖానుఁడు చెప్పెను. మీ యభిప్రాయమేమో నాకుఁ దెలియ
కున్న" దనెను. అంత మురాదు "మిత్రమా! ఇంతవఱకును
మేమావిషయమునే యాలోచించుచుంటిమి. ప్రస్తుతము సమా
ధాన మొనర్చుటయే యుక్తమని భావించితిమి. (మియర్ వంకఁ
జూచి) మనమనుకొనినట్లు చాందబీబీ మన యేర్పాటున కొప్పు
కొనును. కాఁబట్టి యిప్పుడామె కొకజాబు వ్రాసి పంపవలయు"
నని చెప్పుచు నొక కాగితమును దీసికొని వారి యభిప్రాయము
నన్నిటిని యందు విశదముగ వ్రాసెను. వెంటనే మియర్
మంజూ యొక సేవకుని బిలిచి యతనిచేతి కాజాబు నొసఁగి
"అతిత్వరితముగఁ బోయి నీవీ లేఖను చాందబీబీయొద్ద నొసఁగి
జవాబును గొని తేవలయు" నని చెప్పెను. అంత సేవకుఁడు
జాబును దీసికొని మురాదు మంజూలయొద్ద సెలవు బుచ్చు
కొని గుడారమును వదలి బయటికి వచ్చెను. పిమ్మట మియర్
"హాసనూ! హామీదుఖానుఁడే మన కిప్పుడు కొంచెము
సాయము మొనర్చుచున్నాఁడు మిగిలిన వారందఱు నిష్ప్ర
యోజకు లనియే నా యభిప్రాయ" మనెను. అంత హాసను
"కొంచెము సహాయమున నేల? అతఁ డిప్పుడు ఖానుని జెఱనుండి
విడిపించుట కెంతో ప్రయత్నించుచున్నాఁడట. మఱియు
నాపని పూర్తికాఁగానే ప్రజలకును, ప్రధానులకును, రాణిసి.
యాంతర్య కలహములను గలుగఁజేసి వారి నైకమత్యమును

నట్టేటఁ గలుప నెంచి యున్నాఁడట. ఇంతకంటె మనకు వేఱుపాయము గానలెనా ?" యనెను. ఈ మాటలు విన్న తోడనే మురాదు మియర్ మంజూలు మిగుల సంతోసించిరి. రెండవమారు జరుగు యుద్ధమునఁ దమకు జయము గలుగఁ గలదని వారు దృఢముగ నమ్మిరి.

ముప్పదిరెండవ ప్రకరణము

సంగరమాపఁబడిన మఱుసటిదినము మరల యుద్ధము ప్రారంభింపఁబడనందునఁ బ్రధానులును దండనాయకులును రాణిని దర్శించుటకై యామె యంతఃపురమునకు వెళ్ళిరి. చాందబీబీ తన సింహాసనమునఁ గూర్చుండియుండెను. ఆమెకుఁ బ్రక్కన నిబ్రహీంఅదిల్‌షాహీయును, ముస్తుఫాయును, వీరికి ముందుభాగమున మాలికాంబరును, సూసేనమిర్జాయును గూర్చుండియుండిరి. ప్రధానమంత్రులును దండనాయకులును 'శాత్రవ భయంకరి' యని పేరువడసిన చాందబీబీ తట్టేచూచు చుండిరి. అంత నామె వారితో "ప్రధానులారా ? మీరందఱు మీ సేనలను యుద్ధమునఁ జక్కఁగ నడిపి శత్రువులతోఁ బోరి పట్టణమును బరరాజులచేతఁ బడనీయక కాపాడినందులకు నేనెంతయు సంతసించుచున్నాను. మఱియు నిప్పుడు మన యొద్దఁ గూర్చుండియున్న తేజోమూర్తి యిబ్రహిం అదిల్ షాహీ మనకొఱకై మిక్కిలి పాటుపడి యుద్ధ మొనర్చినందులకు నతనికి మన మనేక వందనము లర్పింపవలయును. మఱియు నాతని పినతండ్రి కొమరుఁడైన ముస్తుఫాయును

దన సామర్థ్యమును జూపినందులకు నేను మిక్కిలి సంతసించు చున్నా" ననెను. అంత నిబ్రహీం "అమ్మా! ముస్తుఫాపడిన కష్టములను గుఱించి నాకిదివఱకే తెలిసియుండిన యుద్ధము నందు మియర్ మంజూను ప్రాణములతో విడిచి యుండెను. ఆహా! ముస్తుఫా యెట్టి విపత్తునకు లోనయ్యెను. మాలి కాంబరూ! నేను నీకేమి సహాయ మొనర్పఁగల" ననెను. అంత మాలికాంబరు తన తావునుంచి లేచి "నాకు మీరేమి సాయమొనర్పవలయును? బీజపురమునుండి మీ రిచ్చటికివచ్చి మా పట్టణమును గాపాడుటకై మీరు మా రాణిగారి కొనర్చిన సహాయమే చాలు" ననెను. అంత నిబ్రహీం "నాయనా! నే నేమి సాయమొనర్చితిని? ఈ జగదేక వీరమాతయగు చాందబీబీ లేనిచో మన మిదివఱ కహమ్మదునగర రాజ్యము నుండి వెళ్ళవలసినవారమే యగుదు" మనెను. అంత మాలి కాంబరు "చక్కఁగ వక్కాణించితిరి. మే మెన్ని యో పుణ్యము లొనర్చి యుండుటచే నిట్టి యప్రతిమ శౌర్యనిధి మాకు రాణి యయ్యెను. మఱియు నామె పగవారికి భయపడి పరుగెత్తిపోవు సైనికుల నందఱి నొకటిగఁ జేర్చి వారి కుత్సాహమును గలుగఁ జేసి శత్రువులను బట్టణములోనికిఁ జొరనియ్యక శౌర్యమును వెదజల్లుచు మొగలాయీ సైన్యములను దునుమాడి మమ్ము లను మా పట్టణమును గాపాడి నేటికిని నైజాంషాహీవారి వంశమే యహమ్మదునగర రాజ్యము నేలుచున్నదను ఖ్యాతిని నిల్పిన యీ వీరమాతకు మా కృతజ్ఞతను జూపుటకై "సుల్తానా" యను బిరుదము నొసఁగుచున్నా" మని

యప్పుడే నూతనముగఁ దీసికొని రాఁబడిన వెలలేని ఖడ్గమును, నొక కవచమును భక్తితో నామెకు సమర్పించెను. వెంటనే సభాస్థాన మంతయుఁ గరతాళములతో 'చాందసుల్తానా' గారికి "జయము గలుగుగాఁక" యను వాక్యములతో నిండిపోయెను.

ఈ సమయముననే యొక పురుషుఁడు సభలోని కరుదెంచి రాణిగారికి వంగివంగి సలాములొనర్చి యామె చేతికొక జాబు నొసంగెను. అంత చాందసుల్తానా దానిలోని విషయముల నరయఁగోరి దానిని మాలికాంబరు చేతి కొసంగెను. అతఁ డీ విధమున దానిని జదివెను.

"చాందబీబీగారికి

మేము నీతో యుద్ధమొనర్చుట మానుకొంటిమి లేనిపోని కారణములవల్లఁ గలహమును బెంపుఁ జేసికొని సంగర మొనర్చుటచే జనులు నశించెదరు గాని వేఱులాభము గానరాదు. దేశములను జయించి మొగలాయి రాజ్యమును వ్యాపింపఁ జేయ మా యభిప్రాయము గాని మీకు వెఱచి పాఱిపోవుట కాదు. మీతోఁ బోరలేక యిట్లు వ్రాసితిమని తలంపవద్దు. మీ క్షేమమునకై యిట్లు వ్రాసితిమి. మీకు సంబంధించియుండు బీరారు రాజ్యమును మాకిచ్చిన మాపట్టణమునకు వెళ్లెదము. లేనిచో కయ్యమునకుఁ గాలుద్రవ్వి యున్నాము. జవాబునకు నిరీక్షించుచున్నాము

ఇట్లు

మురాదు."

మాలికాంబ రిట్లు చదివి ముగించి "అమ్మా! నీ యభిప్రాయ మేమి" యని యడిగెను. అంతఁ జాందసుల్తానా "ప్రస్తుతము మనము సంధిగావించుటయే యుక్తము. మన సైన్యములలో మేలైన యోధవరులలదఱును నిహతులైరి. గోలుకొండ సైన్యము సాయమొనర్చుటకు రాలేదు. మఱియుఁ బిరంగులకును దుపాకులకును గావలసిన మందుగుండు సామానులుగూడఁ గొంచెముగ నున్నవి. కావున బీరారు పట్టణమును మురాదునకిచ్చి సంధి చేసికొనుటయే మంచి" దని చెప్పెను. మాలికాంబరు నితర ప్రధానులును నందులకు సమ్మతించిరి. పిమ్మట బీరారుపట్టణమును మురాదున కిచ్చినట్లును, మియర్ మంజూ బహదరును జెఱనుంచి విడిపించవలసినట్లును, ఏర్పాటు గావించి యా విషయము నంతయు రాణిగారొక జాబువ్రాసి యా వచ్చిన మియర్ మంజూ సేవకున కొసఁగి, మురాదున కియ్యవలసిన ట్లాజ్ఞాపించెను.

చాందసుల్తానాచేఁ బంపఁబడిన వర్తమానమును విన్న మురాదు మియర్ మంజూల సంతోషమునకు మేరయే లేదు. వెంటనే బీరారునకుఁ బోవుటకుఁ బ్రయాణ సన్నాహములు గావింపఁబడెను. బహదరును జెఱనుండి విడిపించుటకు మియర్ మంజూ తక్షణమే సేవకులను శివనేరి కంపెను. మురాదు తన సేనను దీసికొని బీరారునకుఁ బ్రయాణమయ్యెను. మురాదు గొప్ప సహాయ మొనర్పఁ గలఁడని కొండంత యాశతోనున్న మియర్ మంజూ మురాదు ననుసరించి బీరారునకుఁ బోయెను. హాసన్ మియ్యా శేషించిన సేనలతో శివనేరిదుర్గమును జేరెను.

ముప్పదిమూఁడవ ప్రకరణము

కాలము రెక్కలుగల యొక వింతపక్షి. అది యొకరి కొఱకై నిలిచియుండదు. దానికి బడలిక లేదు. అది నిద్రాహారములఁ గొనక నిరంతరము ప్రయాణము జేయుచునే యుండును. అది తన రెక్కలను విదల్చి పరుగిడుకొలఁది లోక మెన్నో మార్పులను జెందుచుండును. ఇట్టిమార్పులలో మానవులకు సంతోషము విచారముగాను, విచారము సంతసముగాను బరిణమించును. కాలముయొక్క వేగము నడ్డగింప నరునకు శక్తి లేదు. మానవునికిఁ గాలము జరుగుకొలఁదిని సుఖ దుఃఖములు గలుగుచుండును. రారాజుగ నుండువాఁడుసైత మొకప్పుడు భిక్షమెత్తుకొనును. భిక్షకుఁడు నొకప్పుడు రాజై వెలయుచుండును. క్షణములో జరుగు మేలునుగాని కీడును గాని యెఱుంగుట కా పరమేశ్వరునకుఁ దప్ప తక్కిన వారి కెవ్వరికిని సాధ్యముగాదు. కాఁబట్టి చాందసుల్తానా తనకికఁ గలుగఁబోవు దురవస్థను గుఱించి తెలిసికొనలేకయున్న దని వ్రాయుట యొక వింతగాదు.

ఆమెకు కాలము మాఱినది. ఆమె ముఖములోని కాంతి క్రమముగఁ దగ్గిపోవుకొలది యామె ధైర్యమును క్షీణించి పోవుచుండెను. ఒక వింత వికార మామె కిప్పుడు జనించినది. ఏదోయొక గొప్పభయ మామెకుఁ గలిగెను. దానికిఁ గారణం బామె యూహింపఁ జాలకుండెను. అదేమి చిత్రమో యామె ప్రధానుల మాటలను గూడఁ ద్రుణీకరించుచుండెను. ఈ సమ

యమునసే యామె విషయమునఁ గుట్రలు పన్ను ఖానుఁడు చెఱనుండి తప్పించుకొనెను. ఈ వార్తను విన్న చాందసుల్తానా స్థితి యేట్లుండునో వేఱుగఁ జెప్పవలయునా? ప్రధానులండ ఱేకమై యతనిని కారాగారము నుండి విడిపించిరని యామె తలంచెను. చెడుకాలము సమీపించునపుడు న్యాయా న్యాయములను, మంచిచెడ్డలను విచారించుట యరుదు గదా!

అహమ్మదుఖానుఁడు చెఱనుండి తప్పించుకొనిన వెనుక నాలోచనామందిరముఁ జేరి యెవ్వరికంటఁ బడకుండెను. హామీదుఖానుఁడు ఫానితోఁ జేరి రాణీగారిని జంపుటకై పన్నుగడలఁ బన్నుచు నగరున కప్పుడప్పుడు మాత్రమే పోవుచు ప్రధానులయెడ ద్వేషమును వహించి పైకిమాత్రము మంచిగ నుండునట్లు నటించుచు నగరులో జరుగు రహస్యముల నన్నిటిని గనుగొని యెప్పటి కప్పటికి మియర్ మంజూకుఁ దెలియఁజేయు చుండెను. మఱియు నతఁడు పట్టణములోని జనుల నందఱిని రహస్యముగఁ నొకటిగఁ జేర్చుకొని వారందరికిని దుర్బోధ మొనర్చి తన పక్షము గావించుకొను చుండెను.

ఇట్లుండ నొకదినమున మాలికాంబరు రాణిని దర్శించి "అమ్మా! మురాదు బీరారు జేరిన వెంటనే దక్షిణరాజ్యమున నుండు రాజులలో గొంద ఱేకమై యతనిని బీరారునుండి తరుమఁ గొట్టవలయు నని యతనితోఁ బోర నతఁడు యుద్ధము నందు గొన్ని బలమైనగాయములను బొందుటచే నతఁడచట మృతి బొందినట్లును, బర్హాణపురములో నున్న యక్బరు

చక్రవర్తి కీసంగతి తెలియరాఁగ నతఁడు క్రోధోద్దీపితుఁడై ముందుగ నహమ్మదు నగరముపైఁ బడి పిమ్మట నితరరాజ్యము లతోఁ బోరఁ గడంగినట్లును నొక చారుండు నాతోఁ జెప్పెను. గోలుకొండ రాజుకూడ నీతూరి మనకు సాయమొనర్చునట్లు వర్తమాన మంపియున్నాఁడు. అదిల్‌షాహాయును మనకు సాయమొనర్ప సిద్ధముగ నున్నాఁడు. నేఁడో రేపో వారు మనలను దప్పక కలిసికొనగలరు. మనము జాగుసేయక యుద్ధ సన్నాహ మొనర్పవలయు" ననెను. ఈ మాటలను విన్న తోడనే చాందసుల్తానా కేమిచేయుటకును దోఁచలేదు. అంత నామె "మాలికాంబరూ! ప్రస్తుతము యుద్ధమన్న నాగుండియ లవియుచున్నవి. ఇటీవలనే యుద్ధ మొనర్చినవా రగుటచే సైనికులు గాసిఁజెంది యున్నారు. మఱియు ఖానుఁడు చెఱ నుండి తప్పించుకొనిపోయి యెవరి సాయముననో ప్రజలను తన పక్షమునకుఁ దీసికొనుచున్నాఁడు. మంత్రులును నామాటలను దృణీకరించుచున్నా" రనెను. మాలికాంబరు "అమ్మా! యిదంతయు హమీదుఖానుఁ డొనరించు దుర్మార్గమే! అతఁడు మనకు మంచిగ నుండునట్లు నటించుచు లోలోపలఁ గుట్రలను బన్ని ఖాను నెట్లో చెఱనుండి తప్పించిన సంగతి నాకుఁ దెలియవచ్చినది. అతనిని ముందుగఁ జెఱయందుంచవలయును. ఇతనిదుర్బోధముచేఁ గాఁబోలు నౌకరులు సైతము నామాటను బాటించుటలేదు. అమ్మా! ఏది యెట్లున్నను మనమిప్పటియున ధైర్యము వీడరాదు. యుద్ధ మొనరించియే తీరవలయును. నేఁడే యుద్ధసన్నాహమున కనుజ్ఞ యొసంగెద" నని చెప్పుచు

రాణిగారి యాజ్ఞఁగొని తన తావునుండి లేచిపోయెను. చాంద సుల్తానాయును ధైర్యము వీడక తగు యత్నములఁ జేయు చుండెను.

ముప్పదినాల్గవ ప్రకరణము

మఱునాఁడు భానుండుదయాద్రి నలంకరించు నప్పటికి రాణిగారి సైన్యంబులు ప్రకాశమానంబులగు కత్తళంబులం దాల్చి బారులుదీర్చి కోటయెదుట నిలిచియుండెను. దుర్ని వారంబులగు గజయూధముల కంచుగంటలు ' ఖంగు ఖంగు ' మని మ్రోగుచుండెను. యుద్ధవీరుల దారుణారావంబులును, హయహేషలును మిన్ను ముట్టుచుండెను. కొంతమంది వీర మాతలు తమ కుమారులకు జయము గలుగు నట్లాశీర్వదించు చుండిరి. ఆ వీరులును విరోధి సైన్యములతోఁ బోరి గెల్పొంది చక్రవర్తిని బ్రాణంబులతోఁ బట్టుకొని తెచ్చి యిచ్చుటో లేక యుద్ధరంగమున బ్రాణముల విడిచి వీరస్వర్గమును బొందుటో కావింతు మని వారి మాతలకు నిర్భయముగను, త్రికరణశుద్ధిగను వాగ్దానము గావించుచుండిరి.

ఇట్లుండ నక్బరుచక్రవర్తి తన సైన్యమును దీసికొని వచ్చి కోటను ముట్టడించెను. లోపలనున్న రాణిగారి సైన్యములు చెలరేఁగి కొంచ తెడ తెఱపిలేకుండ ఫిరంగులను దుపాకులను గాల్చుచు గొందఱు బాణములను శత్రువులపైఁ బ్రయోగించు చుండిరి. ఇట్లు విధివిరామము లేకుండ వచ్చుచున్న బందూకుల గుండ్లవలనఁ బెక్కుమంది మరణించుట నవలోకించి యక్బరు తన

సైన్యమును ముందుకు నడిపించి ఫిరంగులను బెట్టి కోట ద్వారములను బగులఁ గొట్టించుచుండెను. ఒక్కొక్క ఫిరంగి దెబ్బకు పిడుగు పడినభంగిఁ గొంతసేపటివఱకును హోరుమను ప్రోంత ప్రోఁగుచుండెను. గాని తలుపులు మాత్రము స్వాధీనము కాకుండెను. దక్షిణ దిశయందున్న సేన కోట గోడలపై కెక్క సాహసము జేసి లోతుగనున్న కందకమును మనుజాశ్వ కళేబరములచేఁ బూడ్చి గోడలపై కెగఁబ్రాక సాగెను. లోపల నున్నవారు వారి నట్లు చేయనీక నిప్పుల వర్షమును గురిపింపఁజొచ్చిరి. వీరిచ్చట నిట్లు పోరాడుచుండ మియర్ మంజూ తన సైన్యమును దీసికొని తూర్పు భాగమున నుండు కోటగోడలు బ్రద్దలగునట్లు ఫిరంగులను గాల్పించుచుండెను. అందుచే నా భాగము గొంత ధ్వంసము కాఁ జొచ్చెను. ఇట్లుండ నక్బరు సేనానాయకుఁడగు నబ్దుల్ ఫజలు పడమట వైపునున్న కోటగోడల యడుగు భాగమున సొరంగములఁ జేయించి మందుగూరి కాల్ప నాజ్ఞనొసఁగెను. ఈసంగతి లోపలివారు కనుగొని వారిపైనగ్ని వర్షమును గురియింపఁ దొడఁగిరి. ఇంతలో రాణిగారికి సహాయముగ వచ్చిన బీజపూరు సైన్యము మియర్ మంజూసేనను దాఁకెను. మియర్ మంజూసేన కోటముట్టడిని మాని, అదిల్ షాహీ సైన్యము పైఁబడెను. అదిల్ షాహీ తన సేనను బ్రోత్సాహపెట్టి తాను ధీరముగఁ బోట్లాడుచుండెను. పిమ్మట మియర్ మంజూ దీర్ఘమగు కరవాలంబును గైకొని యదిల్ షాహీను సమీపించి యాతని కంఠమునకు గుఱిచూచి కొట్టెను. ఇబ్రహీం ఖాని దప్పించు

గొని క్రోధోద్దీపితుఁడై మియర్ మంజూ పైఁబడి కంఠమును దెగ వేయఁ దనకత్తిని విసరుటచే నాదెబ్బ కంఠమును దప్పి భుజము కడఁ దగిలి మెడవఱకుఁ దెగెను. వెంటనే మియర్ మంజూ తన గుఱ్ఱముపై వ్రాలెను. హాసన్ మియ్యా దానిని గని మియర్ మంజూను శత్రువులచేఁ జిక్కనివ్వక దూరమునకుఁ గొంపో యెను. అంత మియర్ మంజూ కంఠగత ప్రాణుఁడై హాసన్ మియ్యావంకఁ జూచి "నాయనా! నేను పరలోకమునకుఁ బోవుచున్నాను. నీవా నీచురాలిని, ప్రాణములతోఁ వదలిపెట్ట వలదు. ఆమెను గడతేర్చి అక్బరు శరణుజొచ్చుము. నీ కోరిక సఫలము కాఁగల" దని దీనస్వరముతోఁ బలికి తన ప్రాణము లను వదలెను.

ఇట్లుండఁ బడమటి దిశయందలి వారెట్లో తమ పనిని బూర్తిచేసి మందునకు నిప్పంటింపగా సంవర్తకాలమందలి పిడుగులవలె భయంకరధ్వానంబులు మిన్నుముట్టి గోడరాళ్ళు కొన్ని కూలెనేగాని పూర్తిగఁ బడవయ్యె. అంత గాతములఁ దీసి మందుఁగూర నారంభించిరి. కోటగోడ లీ పర్యాయంబున గూలునను భయంబునఁ జాందసుల్తానా యెచ్చటనుండియో పరుగెత్తుకొనివచ్చి వారిపై దుపాకులను, ఫిరంగులను గాల్చుచు శత్రువులను దగ్గఱకు రానీయకుండెను. ద్వారమును భేదించు చుండిన వారు మిక్కిలి విజృంభించి పనిచేయుటవలన ద్వారపు తలుపులలో నొకటి ఫెళఫెళారావములచేఁ గ్రిందఁబడెను. వెంటనే శత్రువులు గోటలోనికి రాఁసాగిరి. ఆవార్త విని చాందసుల్తానా తనపనిని హుసేనుమీర్జా కప్పగించి రెండు

చేతుల రెండు కత్తులఁ బూని యాఘసింగంబురీతి ద్వారము కడ కుటికి లెక్కలేని భటులను జంపుచు శత్రువులను ద్వారము దాటి యీవలికి రానీయకుండ నాపుచుండెను. పశ్చిమదిశ యందలి వారును నెట్లో గోడలను బగులఁగొట్టి లోపలకు వచ్చుచుండిరి. మాలికాంబరు వెంటనే యచటికివెళ్ళి హుసేను మీర్జాకు సాయపడెను. చాందసుల్తానా ద్వారముకడ ధీర ముగఁ బోట్లాడుచున్నను ననేకులు మడిసిరి. అందుచే బీజపూరు సేనలోఁ గొంత భాగము లోపలికిఁ గొని రాఁబడెను.

పడమటి దిక్కుననున్న మొగలాయి వీరులతో మాలి కాంబరు హుసేనుమీర్జాలు పోరుచున్నను సైనికులు పెక్కురు లోపలఁ బ్రవేశించుచునే యుండిరి. అందుచే రాణిగారి సైనికు లలోఁ గొందఱు ధైర్యముచెడి పాఱిపోవుచుండిరి. రాణిగారు పాఱిపోవువారిని మరలఁ బిలుచుచు యుద్ధముజేయఁ బురికొల్పు చుండెను. కాని వినువారెవ్వరును లేకపోయిరి. ధైర్యవంతు లగువారు కొలదిమంది మాత్రము పోరాడుచుండిరి. అట్లున్నను గోటలోనికిఁ జొచ్చిన మొగలాయి సైన్యములో మూఁడు భాగములకంటె నెక్కుడుగ హతులైరి. వెంటనే యక్బరు బయటనున్న ఫిరంగీలను గోటలోనికిఁ దెప్పించుచుండెను. వీరిట్లొనర్చుటచేఁ చాందసుల్తానా తన యొద్దనున్న ఫిరంగీల నన్నిటిని కోటద్వారమునకు సమముగఁ బెట్టించి మొగలులను గోటలోనికి రానీయక వారిపై నిప్పుగోళములను విడుచు చుండెను. కోటలో శేషించి యున్న మొగలులతో మాలి కాంబరును అదిల్‌షాహాయును బోరుచుండిరి. బయటనుండు

మొగలాయీలు గాల్చు ఫిరంగిగుండ్లు కోటద్వారము రెండవ తలుపును బ్రద్దలుచేసెను. చాందసుల్తానా కేమియుఁ దోఁచ లేదు. ఎడతెరపిలేక ఫిరంగులను గాల్చెదమన్న వాని కుపయోగించెడు మందుగుండు సామానులు ఖర్చయిపోయినవి. మందు మాత్రము కొంచెము మిగిలియుండెను. ఇట్టి దురవస్థలో నామె యేమిచేయఁగలదు? ఆమె కేయుపాయమును దోఁచలేదు. ఆలోచన కదితరుణముగాదు. శత్రువులు కోటలోనికిఁ జొచ్చు చుండిరి. వెంటనే చాందసుల్తానా తన ఖజానాలోనున్న రాగి నాణెములను వెండినాణెములను దీసికొని వచ్చునట్లు మాలి కాంబరున కాజ్ఞ నొసంగెను. పిమ్మట లెక్కలేని సంచులు రాగి, వెండి నాణెములతో నింపఁబడి తీసికొని రాఁబడెను. సైనికులు రాగినాణెములను ఫిరంగులలోఁ బోసి శత్రువులపై గాల్చిరి. నిప్పుగుండ్లనే లక్ష్యపెట్టని మొగలాయీలు వీనిని సరకుఁగొనక కోటలోనికి వచ్చుచునే యుండిరి. కాల్పఁబడు నాణెములన్నియు నిప్పుకణికలవలె శత్రువులపైఁ బడుచు ననేకులఁ బాధపెట్టుచుండెను. ఎడతెఱపిలేక నీ విధముగ ఫిరంగులను గాల్చుటవలన రాగినాణెములన్నియు నయిపోయినవి. చాందసుల్తానా కిప్పుడు మఱింత వీరావేశము పెరుగుటచే వెండినాణెములను గూడ ఫిరంగులకు వాడవలసిన ట్లామె యుత్తరువు చేసెను. సైనికు లట్లేయొనర్చిరి. ఒక్కొక్క ఫిరంగులోఁబోసి కాల్పఁబడు నాణెములు పెక్కు శత్రువుల శరీరములలో జొచ్చి వారిని బాధించుచుండెను. ఇట్లు ఫిరంగులన్నియు నీ విధముగఁ గాల్పింపఁబడినందున శత్రువులు జంకుగొని కోటలోనికి యడుగుబెట్టకుండిరి. ఎట్లో

తప్పించుకొని కోటఁజొచ్చిన శత్రువులను చాందసుల్తానా యమపురికంపు చుండెను. మరల నక్బరు ప్రోత్సాహముచే శత్రుసైన్యంబులు తండ తండంబులుగఁ గోటలోనికి రా మొదలు పెట్టెను. మిగిలియున్న రాణిగారి సైనికులు పాఱిపోవుటకుఁ బ్రయత్నించుచుండిరి. చాందసుల్తానా యెంతసేపు పోరాడినను బ్రయోజనమగపడలేదు. ఆమె యేదోయొక సదుపాయమున నక్బరు చక్రవర్తిని సమాధానపెట్టి యుద్ధము నాపవలయునని ప్రయత్నపడుచుండెను. ఇట్లుండ నొక సేవకుఁ డక్బరుచక్రవర్తి కడ కరుదెంచి "స్వామీ! పడమటి దిక్కునఁ బోరాడుచున్న నబుల్ ఫజలునకు ఫిరంగిగుండు దెబ్బ వలన గొప్పగాయము దగిలియున్నది. ఆ బాధకుఁ దాళజాలకున్నాఁడు. మీతోఁ గొన్ని రహస్యములను మాట్లాడుటకై మిమ్ముల నతిశీఘ్రముగఁ బిలిచికొనిరమ్మని చెప్పిపంపె" ననెను. వెంటనే యక్బరు అబుల్ ఫజుల్ వద్ద కేగి యాతనిఁ జూడ నతఁడు స్మృతిదప్పి పడి యుండెను. సైనికులంద ఱతనిని జుట్టుకొనిరి. ఇంతలో రాజ వైద్యు లచ్చటి కరుదెంచి యతనిని జక్కఁగఁ బరీక్షించి చూచి ప్రాణాపాయమగు దెబ్బకాదని యెంచి యతనిని గుడారము నకుఁ దీసికొనిపోవ నాజ్ఞాపించిరి. అక్బరుచక్రవర్తి కేమియుఁ దోఁపక నాటిదినమునకు యుద్ధము జాలింపవలసిన దని యాజ్ఞా పించి యబుల్ ఫజులుతోఁగూడ గుడారమునకు వెళ్లెను.

ముప్పదియైదవ ప్రకరణము

అక్బరుచక్రవర్తి తనగుడారమున కేగినపిదప నారాత్రి యంతయు నతఁడబుల్ ఫజల్ వద్దనే కూరుచుండి యతనికిఁ జేయవలసిన శైత్యోపచారములఁ జేయించుచుండెను. ఇంతలోఁ దెల్లవాఱినది. అక్బరు యుద్ధమునకు సిద్ధపడియుండలేదు. అబుల్ ఫజ లక్బరును యుద్ధమొనర్ప బురికొల్పుచుండెను. కాని యక్బరందుల కొప్పుకొనక "అబుల్ ఫజిలూ! నీ బోటి మిత్రుఁడను, విద్వాంసుఁడును, లౌకికవ్యవహారదక్షుఁడును నగు వానిని వేఱొకనిని జూచియెఱుఁగను. మీరు నాకు జ్ఞానోదయమును గలుగఁ జేసిన గురువులు. మీ యుపదేశములవలన సకలమతముల యందును నాకు సమభావము గలిగినది. మీరు లేకున్న నాకు లోకమే లేదు. మీకు శరీరము స్వస్థతపడు వఱకును నేను యుద్ధమాడుట లే" దని చెప్పెను. అందుల కబుల్ ఫజల్ "నాయనా! మనమిప్పుడు యుద్ధమును నిలిపితి మేని యక్బరు చక్రవర్తి చాందసుల్తానాకు వెఱచి పాఱిపోయె నని లోకులు దలంతురు. నీవు కలలోనైన నెఱుంగని యపకీర్తిని నిష్కారణముగఁ బొందవలయును. మఱియుఁ జాంద సుల్తానా ధీరురాలు. అట్టి స్త్రీని మన మిప్పుడు లొంగదీసికొనకున్న మనరాజ్యమునకే ముప్పువాటిల్లునేమో! మఱియు మన మనుకొనినట్లు దక్కనులో మొగలాయిరాజ్యమును స్థాపింప వీలులేకుండును. మీరు నాకై చింతింపనవసరములేదు. నా దేహము స్వస్థపడగలదు. రాణికి మందుగుండు సామానులెవ్వియును లేవు. సైనికులలోఁ జాలమంది నిహతులైరి. మనకు జయము తప్పక కలుగఁ గలదు. నిన్నటి దినమే

పట్టణము మనచేఁ జిక్కియుండవలసినది. కాని మీరే యుద్ధము నాపి వేసితిరి. రేపుదయమున మీరు తప్పక కోటను ముట్టడింప వలయు" ననెను. పిమ్మట నక్బరు "మిత్రమా! నీవు చెప్పి నట్లే చేసెదను. ఆ స్త్రీ యిఁక మన చేతులలోఁ బడిన దనియే నీవు భావింపవలయును. అహమ్మదు నగరము మనకుఁ జిక్కిన వెంటనే మురాదు మరణమునకు హేతుభూతులైన బీజపూరు గోలుకొండ నవాబుల ఫించ మూర్పవలయును. రేపటియుదయ మున గోటను ముట్టడించుటకుఁ దగు యత్నములను జేయిం చెద" నని చెప్పి తన తావునుండి లేచి వేఱొక గుడారము నకుఁ బోయెను.

ఆ నాఁటి రాత్రి పదిగంట లగునప్పటికి నెవరో పట్టణ వాసులు ముగ్గు రహమ్మదు నగరకోటకు దక్షిణమున రెండు మైళ్ళ దూరమునుండి వచ్చుచుండిరి. వారి కీ క్రింది సంభాష ణము జరిగెను.

మొదటివాఁడు :—అయ్యలారా! మన రాణిగారి గ్రహచార మేమోగాని పట్టణమునకుఁ బూర్వముండిన కళయే మాఱిపోయినది. గుడ్లగూబలును రాత్రులలోఁ బట్టణ మంతయుఁ జేరి యఱచుచున్నవి. ఏదోయొక గొప్ప విపత్తు జరుగఁగలదు.

రెండవవాఁడు :—మిత్రమా! నిన్నటిరేయి మఱియొక గొప్ప వింత జరిగినది. పన్రెండు గంటల రాత్రిలో నెవఁడో యొక యావనపురుషుఁ డొక గుఱ్ఱము నెక్కిపోవుచు గొప్ప ధనవంతులగు వారి యింట్లకడ నిలిపి తాను లోనికిఁబోయి అయ్యా! చాందసుల్తానా శౌర్యముగలదైనను నక్బరుచక్ర

వర్తితో బోరాడలేక బహదరును వెంటఁబెట్టుకొని జున్నరు పట్టణమునకుఁ బాఱిపోఁ దలఁచి యున్నది. పట్టణము శత్రువులచేఁ జిక్కనేని మిాహింపఁ జెప్పనక్కరలేదు. మొగలాయీలతి క్రూరులు. ఇన్ని దినముల నుండియు మిా రా దుర్మార్గురాలిని నమ్మినందుల కెంతపనియైనదో చూడుడు. ఇప్పటికైనను మిారందఱు మా పక్షమునఁజేరి హసన్ మియ్యాకు సహాయ మొనర్పఁ దోడ్పడుఁడు. రాజ్యము మొగలుల చేతిలోఁ బడకుండ యుక్తి చేసెద నని చెప్పెను ఆ దుర్మార్గు డెవ్వఁడైనది నాకుఁ దెలియదు.

మూఁడవవాఁడు !—మిత్రమా ? ఎవఁడో యనెద వేల ? దుర్మార్గుఁడగు హమీదుఖానుఁడే యతఁడు. సైనికులకును, చాందసుల్తానాకును లేనిపోని ఖిమలు పెట్టి వారికుండిన యైక మత్యమును జెఱచివేసెను. మఱియు నా నీచుఁడే ఖానుని చొంగతనముగఁ జెఱనుండి వదలిపెట్టెను. ఇప్పు డీహమీదు ఖానుఁడును నహమ్మదుఖానుఁడును గలిసి రాణీ నెప్పు డెప్పుడు చంపుదమా యని వేచియున్నారు. మఱియు నీ దుర్మార్గులబ్దుల్ రహిమానుని దమ వలలో వేసికొని రాణికి విరోధిగఁ జేసిరి. ఇట్టి వారహమ్మదు నగరముననున్న, రాజ్యము చెడకుండునే !

మొదటివాఁడు :—మిత్రులారా ! ఇప్పు డక్బ రేమి చేయు చున్నాఁడు ?

రెండవవాఁడు :—అబుల్ ఫజలు యొక్క ప్రోత్సాహముచే నక్బరు యుద్ధ మొనర్చుటకుఁ సిద్ధముగ నున్నాడు. కాని యబుల్ ఫజల్ వ్రణబాధచే బాధపడుచుండినను నతని

యారోగ్యము చెడినను నక్బరు యుద్ధమొనర్పఁ డని నా నమ్మకము.

మొదటివాఁడు :—మొగలాయి చక్రవర్తి యొకవేళ యుద్ధమొనర్చిన చాందసుల్తానా సంధి చేసికొనునా?

రెండవవాఁడు :—రాణిగారెన్నటికిని సంధి యొనర్పదు. ఆమె ప్రాణమున్నంతవరకును బోట్లాడియే తీరును. ఆమె వంటి ధీరురా లెవరైన నున్నారా? యేమి యా వీరావేశము! ఆ ధైర్యము! నిన్నటిదిన మక్బరు సహితమామె పరాక్రమమును జూచి యాశ్చర్యపడెను. అట్టి తేజోనిధి మొగలాయీలకు వెఱచి పాఱి పోవునా?

మొదటివాఁడు :—మిత్రమా! అది యటుండనిమ్ము. ఆ దుర్మార్గుఁడగు మియర్ మంజూ మరణించినను హసన్ మియ్యాకింకను నహమ్మదును రాజుగాఁ జేయు పిచ్చి వదలలేదా!

రెండవవాఁడు :—వదల లేదనియా? అయ్యో! యిప్పు డది మెండైనది. మియర్ మంజూ మృతిఁ బొందునపుడు హసన్ మియ్యాను బిలిచి "మిత్రమా! ఆ దుర్మార్గురాలిని నీవింకఁ బ్రాణములతోఁ నుంచవలదు. ఆమెను జంపి నీ వక్బరు శరణు జొచ్చుము. అహమ్మదు రాజు కాఁగలఁ" డని చెప్పెను. అప్పటినుండియు హసన్ మియ్యా మిక్కిలి వినయముతో నక్బరును గొల్చుచున్నాఁడట. మఱియు, చాందసుల్తానాను క్రూరముగ వధించుటకై యెన్నో పన్నుగడలఁ బన్నుచున్నాఁడట మఱియు నతఁడు గ్రామములలోఁ జాటించిన విషయ

ములు వినినది మొదలు దక్షిణోత్తరక లందఱు హమీదు ఖానుని జేరి రాణిగారి ప్రాణములనుదీయ నతి ప్రయత్న మున నున్నారు.

మొదటివాఁడు :—మిత్రులారా! ఆ వంకఁ జూడుడు. ఆ చెట్ల గుంపులలో నేవో రెండుమూఁడు దీపములు వెలుఁగు చున్నట్లున్నవి. ఈ యర్ధరాత్రమున నచట దీపములు వెలుఁగుటకు కారణమేమి? మన మచటికి వెళ్ళి దానిఁ బరిశీలింపవలయును.

రెండవవాఁడు :—మిత్రమా! మనకు వానితోఁ బనియేమి? అచ్చటికి మనము పోఁగూడదు. మనదారిని మనము వెళ్లుదము రండు.

మూఁడవవాఁడు :—నీవు భయపడితివా? అట్లయిన మనము వాని చెంత కేగక దూరమునుండియే చూతము రమ్ము.

వీ రిట్లు మాట్లాడుకొనుచు దీపములు వెలుగుచున్న ప్రక్కకు నడుచుచుండిరి. వీరు దీపములున్న స్థలమున కొక యరఫర్లాంగు దూరముననిల్చి బదిమంది స్థూలకాయులచ్చట గుంపుగఁ గూడి యుండుటను జూచిరి. ఆ గుంపులోని వాఁడొకఁడైన నా ముగ్వురిని జూడకుండుటచే వారాచెంతనున్న జెట్లలోదాగి యా గుంపులోనివా రొనర్చు కృత్యములను జూచు చుండిరి. ఇంతలో నెవరో యిద్దఱు మనుజులు సారాయితో నింపఁబడిన రెండు పెద్ద జాడీలను మోసికొనివచ్చి యా గుంపు వద్దఁ జేర్చిరి. వెంటనే వారంద ఱత్యుల్లాసంబునఁ జిన్నపాత్రల లోనికి సారాయమును వంచికొని త్రాగుటకారంభించిరి. కొన్ని

నిముసములలోనే జాడీలన్నియుఁ గాళీచేయఁబడెను. సారాయము ద్రాగిన మత్తుచే వారిలోఁ గొందఱు క్రిందఁబడి పొరలుచుండిరి. మఱికొందఱు చంపుటకు వాటము జూచుచు కత్తులను విసరుచుండిరి. మఱికొందఱు "ఆ స్త్రీని జంపుటకు మేమే చాలుదుము. మీరందఱు అక్కఱలే" దని చెప్పుచుండిరి.

వీరిట్లొకరితో నొకరు మాట్లాడుకొనుచుండ మఱియొక దీర్ఘకాయుఁ డచ్చటికి జనుదెంచి "ఓరీ! యింకను మీరిక్కడనే జాగుచేయుచున్నారా! రండు. రండు. హమీదుఖానుఁడు సిద్ధముగ నున్నాఁడు. ఇదే మంచితరుణమని మిమ్ములనందఱను బిలిచికొని వచ్చుటకు నన్నంపినాఁడు. త్వరగా బయలుదేరు" డని యచ్చట నున్నవారిని తొందరపెట్టెను. చదువరులారా! ప్రథమమునుండియు రాణిని జెఱపఁదలచిన యహమ్మదు ఖానుఁడే యిప్పుడు వచ్చిన నూతన పురుషుఁడు.

ఖానని మాటలనువిన్న యా దుష్టులందఱు వెంటనే లేచి పట్టణమువైపు నడుచుచుండిరి. వారు కొంతదూరము నడిచి పోగానే చెట్లచాటున దాగియుండిన మువ్వురు బాటసారులును లేచిరి. అంత వారిలో నొకఁడు "మిత్రమా! నాకు భయమగుచున్నది. వీ రేదో ఘోరకృత్యముఁ జేయఁబూనినట్లున్నది. ఆ వచ్చిన మనుజుఁడు ఖానువలె నున్నాఁ" డనెను. అంత మఱియొకఁడు "ఖానుఁడే. అందుకు సందేహములేదు. వీ రీ రాత్రికే రాణిని దుదముట్టింతురేమో! లేక మఱేపనికైన పోవుచున్నారా?" యనెను. అందులకు వేఱొకఁడు "మిత్రమా! వారికంతకంటె ముఖ్యమైన కార్యము మఱియొకటి గలదా?

ఆహా ! దైవము నేమనవలయును ? నేటితో యహమ్మదు నగర రాజ్య మంత మొందుచున్నదిగదా! ఇంక మన మెట్టికష్టములకుఁ బాల్పడవలసి యున్నదో భగవంతుని కెఱుక ” యనెను. అంత వారు ముర్వురును గలిసి పట్టణమువైపు నడచిపోయిరి.

ముప్పదియాఱవ ప్రకరణము

తెల్లవాఱుటకు ముందే యహమ్మదు నగరమంతయు నల్లకల్లోలముగ నుండెను. తప్పఁద్రాగిన క్రూరులెవరో యర్ధ రాత్రమునఁ జాందసుల్తానా నంతఃపురమున వధించిరను వార్త బాగుగఁ దెల్లవాఱుసరికిఁ బట్టణమంతయు వ్యాపించెను. పుర వాసుల యాందోళనము వర్ణనాతీతము. కొందఱా యెడ కీ యెడకుం బర్వెత్తుచు నెట్లో నగరిబజారముకడఁ జేరు చుండిరి. మఱికొందఱు వారిగృహములందే ఘొల్లుమని యేడ్చుచుండిరి. కొందఱు తురకలు మాత్రము వీధులలోఁ బరుగెత్తుచుఁ దమహితుల నందఱి నొకచోటికిఁ బిలుచుచు నహమ్మదునగర రాజ్యము దమవశమైనట్లే దలంచుచుఁ గావలసిన కార్యములనెల్ల నెరవేర్ప నత్యుత్సాహంబునఁ బని చేయుచుండిరి. నగరు బజారముకడఁ జేరినవా రంతఃపురములో నుండి వచ్చువారిని రాణిగారి మరణమునకు నిజమైన కారణము నడుగుచుండిరి. ఎవరు వారికిఁ దోచినట్లెల్లఁ జెప్పుచుండిరి. కాని యెవరో కొందఱు క్రూరు లర్ధరాత్రమున నగరిలోఁ బ్రవేశించి రాణిని వధించి రనుటమాత్ర మందఱినోటనుండి వెడలు చుండెను.

అంతఃపురమున షాజిబీబీ ముస్తుఫాల దుఃఖమునకు మేరయేలేదు. అంతఃపుర పరిచారిక లందఱొకవంక భోరుమని యేడ్చుచుండిరి. చాందసుల్తానా మరణవార్త షాజిబీబీ చెవి సోఁకగనే యామె మూర్ఛిల్లి నేలఁగూలెను. బహాదరును దుఃఖాతిశయముచే నేలఁబడి దొరలుచుండెను మాలికాంబయు బహాదరు నెట్లో యూఱార్చి యతని దుఃఖమును గొంత యుపశమింపఁ జేసెను. ముస్తుఫా షాజిబీబీకిఁ గొంత శైత్యోపచారమొనర్చి యామెను స్మృతికిఁ గొనివచ్చెను. గాని యామె దుఃఖమించుకైన తగ్గలేదు. అంత నాతఁ డామెకడఁజేరి " ప్రియసఖి! మించినదానికి వగచినఁ బ్రయోజనమేమి ? మరల మనరాణి బ్రతికివచ్చునా ? శాంతింపు " మనెను. అందులకు షాజిబీబీ దుఃఖము నాపఁజాలక " ఏ కరుణాసముద్ర నన్నుఁ బసితనము నుండియు గన్నబిడ్డవలెఁ గాపాడెనో, ఏ వీరవనిత తన నిరుపమానపరాక్రమంబున శాత్రవభయంకరి యని పేరువడసెనో, ఏ ధీర యహమ్మదునగర బీరారు దేశములందు సమస్త శాత్రవవర్గ ప్రముఖుల గర్వంబును భంగమొనరించెనో, ఏ మహాపతివ్రత మియర్ మంజూ సైన్యంబుల ననన్యసామాన్యంబుగ నుగ్గునుగ్గుగఁ జేసెనో, ఏ యువతీలలామ తనకుఁగల పరాక్రమంబున 'సుల్తానా' యను బిరుదమును బొందెనో-యట్టి జగదేకవీరమాతయగు చాందసుల్తానా యీ లోకమును వదలిన పిదప నేను మాత్రము జీవించియుండిన నేమి ప్రయోజన " మని చెప్పి దుఃఖాతిశయంబున నేలపైఁ బొరలుచు నేవేవో పిచ్చి మాటలను మాటాడుచుండెను. అంత మాలికాంబ యామెను

గొంత శాంతింపఁజేయఁ దలఁచి యామెచెంతఁజేరి "అమ్మా! విధివశమును దప్పింప నెవరికిని సాధ్యముగాదు. ప్రపంచమున జీవరాసులకెల్ల 'జాతస్య మరణం ధ్రువ' మ్మను న్యాయరీతిగ మరణము సహజమైయున్నది. విధివ్రాత ననుసరించి నరుఁ డెంతకాలము జీవింపవలయునో యంతవఱకే జీవించి పిమ్మట మరణముఁబొందును. 'నింద లేనిదే బొందెపో' దను సామెత చొప్పున మృత్యు వనేకవిధములఁ దన పనిని జేయుచుండును. అది కొన్ని సమయములలో ఘోరమృగ సర్ప వృశ్చిక రోగ రూపంబులను, గొన్ని సమయములలో ఘోరకృత్యము లొనరించు వారి హృదయంబులం జొచ్చియు వారిచే దాఁజేయఁ బూనుకొనిన కార్యములం జేయించుచు మానవులను మ్రింగుచుండును. ఆయువుగలవారిని జంపువారును, ఆయువులేనివారిని బ్రతికించువారును గలరా! కావున శాంతింపుము. జ్ఞానవంతురాల వగు నీ విట్లజ్ఞానులభంగి వగవఁదగునా?" యని కొంత జ్ఞానోపదేశముజేసి యామె దుఃఖమును గొంత శాంతింపఁ జేసెను. అంత నాతఁడు రాణిశోకమునకై విలపించుచున్న ప్రధానుల వంకఁ జూచి "గతించిన విషయమునకై మీరిట్లు వాపోవుట వలనఁ బ్రయోజనమేమియుఁ గానరాదు. ప్రస్తుతము జరుగ వలసిన కార్యములను త్వరగ నెరవేర్పుఁడు. నేటి సాయంకాలమునకే మూర్తిజా యిచ్చుటకై వచ్చునట్లు వర్తమానము నంపుడు. మఱియుఁ బట్టణములోని జనులెల్లరు రేపు మధ్యాహ్నము మూఁడు గంటలకు నగరుహజారముకడఁ జేరవలసినట్లు చాటఁబంపు" డని వారితోఁ జెప్పెను.

అబుల్ ఫజలునకు క్రమముగ వ్యాధియభివృద్ధి బొందుటచే నక్బరు చింతనొంది కోటముట్టడిని మాని ఢిల్లీకరుగ యత్నించుచుండెను. చాందసుల్తానా మరణించెనని వినిన వెంటనే యతఁడు ప్రధాన సేనానాయకులను గొందఱను వెంటఁ బెట్టుకొని కోటలోనికిఁ బ్రవేశించి బహాదరును జెఱఁబెట్టెను. ప్రస్తుతావస్థలో మాలికాంబరు చేయునది లేక యక్బరు చక్రవర్తికి లోఁబడవలసి వచ్చెను. అంత నక్బరు చక్రవర్తి బహాదరుషాహాను వెంటనే యాగ్రాపట్టణమునకుఁ దీసికొనిపోయి యచ్చటఁ జెఱలోఁ బెట్టవలసిన ట్లాజ్ఞయొనర్చి మరల నొక తూరి యహమ్మదునగరముపైఁ బడి దానిని సంపూర్ణముగ స్వాధీన మొనర్చుకొనవచ్చు నని యెంచి ఢిల్లీకిఁ బ్రయాణమాయెను.

ముప్పదియేఁడవ ప్రకరణము

పదునాఱవశతాబ్ద మంతమొందినది. మన చరిత్రయు నంతమొందుచున్నది. బహాదరుషాహా చెఱఁగొని పోఁబడిన మరుచటి దినము మధ్యాహ్నము మూఁడుగంటల కహమ్మదు నగరములోని జనులలోఁ గొంఁదఱు వీధులలో గుంపులు గుంపులుగా నడచుచు రాణిగారి హజారముకడ నిలిచిపోవుచుండిరి. ఇట్లు నడచు జనులలోఁ గొందఱు "అయ్యో! మన మెట్లైనఁ బట్టణమును శత్రువుల వశముగాకుండఁ జేయవలయునని ప్రతికరణశుద్ధిగ నుంటిమే! దైవఘటన యెట్లున్నదో చూడుఁడు. ఆ దురాత్మర్గు· లామెను వధింపకయెయుండిన నీవఱ కక్బరు చక్రవర్తి బహాదరును జెఱగొనక పలాయనమై యుండునుగదా!

అహమ్మదునగరరాజ్య మంతరించెననియే జెప్పవలసి యున్న" దని చెప్పుకొనుచుండిరి ఆ మాటలను విన్న మఱి కొందఱు "మీరేల యిట్లు విచారపడెదరు ? మాలికాంబరు మనల నందఱ నొకటిగఁ జేరునట్లు మనకు త్తరువు జేసినందు వలన నేదో యింకను గొంతయాశ గలదు. అతనివంటి ధైర్య వంతు లెవ్వరును లేరు. మరల నతఁ డక్బరు చక్రవర్తితో యుద్ధమాడి బహాదరును జెఱనుండి విడిపించు నేమో ? అన్ని విషయములును మన కిప్పుడు విశదముగఁ దెలియగలవు రండు. బిరబిరఁ బోవుదమని" చెప్పుచు హజారముకడఁ జేరిరి. వీరందఱ రచ్చటఁ జేరుటకుమున్నె యా ప్రదేశమున రాణిగారి ప్రధాన సేనానాయకులును నితరయోధవరులును నిండియుండిరి. అంత మాలికాంబరును, మాలోజీభాన్సులేయును నచ్చటి కరు దెంచిరి. వీరిరాకకై నిరీక్షించుచుండిన జనులు వీరిని జూడఁగనే నిశ్శబ్దముగ గూర్చుండి మాలికాంబరు వంకఁ జూడ్కి నిగిడించిరి.

అంత మాలికాంబ రచ్చటనున్న జనసమూహము నవ లోకించి "మిత్రులారా ! మనలను, మనరాజ్యములోని ప్రజలను గన్నబిడ్డలవలెఁ బోషించుచుండిన చాందసుల్తానాగారికి దుర్మర ణము ప్రాప్తించినందులకు మనమందఱము చింతింపవలసి యున్నది. కాని కాలముతీరినవా రేదో యొక కారణమువలన మృతిఁబొందక మానరు. అందువలన మనము నిరుత్సాహులమై యింక మీఁద జరుగవలసిన కార్యములను జేయక విడిచిపెట్టరాదు. ఇప్పు డక్బరు చక్రవర్తి బహాదరును జెఱబెట్టగానే యహమ్మదు నగరరాజ్య మాతని వశమైన దని మీరు తలంపవలదు. మఱియు

నైజాం షాహీవంశములోనివాఁ డగు మూర్తిజా రాజ్యమున కర్హుఁడు. ఆతనికిఁ బట్టముగట్టి యతని నండగ నుంచుకొని మనము మొగలులతోఁ బోటి స్వాతంత్ర్యమును బొందగలము. నాకు లెక్కలేని మరాటి వీరులు సహాయము జేయుటకు సిద్ధముగ నున్నారు. మీ రందఱును రాజభక్తిని దేశాభిమాన మును గలిగి నాకు సహాయ మొనర్పుఁడు. మఱియు రాణిగారు మృతిబొందునపుడు నన్ను దగ్గఱకుఁ బిలిచి "నాయనా! మొగలులు బహదరును జెఱఁబట్టినచో మూర్తిజా నైజాం షాహీకిఁ బట్టముగట్టి యహమ్మదు నగరరాజ్యమును మొగలుల వశముగాకుండునట్లు నీ యావచ్ఛక్తిని వినియోగపఱుపుము మఱియు షాజిబీబీ ముస్తుఫాలకు వివాహ మొనర్పు" మని నాతో నొక్కివక్కాణించెను. నేను నట్లే యని యామెకు వాగ్దానము గావించితిని. కావున మీరందఱును రాజభక్తి దేశాభిమాన మను రెండు మంచి మార్గముల ననుసరించి నాకు సాయ మొనర్పుఁడు. మీరందఱు నాకు నిక్కముగ సహాయ మొనర్తురను నమ్మికముతోను, ముస్తుఫాగారి సాయమువలనను నహమ్మదునగర రాజ్యమును రక్షింప నేఁడే మీ యెదుటఁ గంకణము గట్టుకొనుచున్నా" నని వాని యెదుట ధీరముగఁ బ్రతిజ్ఞ యొనర్చెను.

ఈ మాటను వినుచుండిన జనులందఱు పరమానంద భరితులై "శౌర్యనిధియగు మాలికాంబరూ! మేమందఱము యుద్ధమునకు సిద్ధముగ నున్నాము. మీరు భయపడవలదు. రాజ్యము నెప్పటికిఁ బరులకుఁ దక్కనియ్య" మని యేకగ్రీవ ముగఁ దమ యుత్సాహమును వెల్లడిపఱచిరి. అంత మాలి

కాంబరు "మిత్రులారా! పరలోకమున సంపూర్ణసుఖముల ననుభవించుచున్న చాందసుల్తానాగారు దేశాభిమాన మను వింతవస్తువును మీ కంపినదా? లేక యీ వీరమాతయే పర లోకమునుండి వచ్చి యిచ్చుటఁ దాండవమాడుచున్నదా! కానిచో మీరంద ఱిట్లు సంతోషమున మీకుఁగల రాజభక్తి దేశాభిమానములను వెల్లడిజేయుదురా? కాదు కాదు చాంద సుల్తానాగారి శరీరము మాత్రము నశించిపోయినది. కాని యామె తేజ స్సింకను మన రాజ్యమునుండి వదలిపోలేదు. ఆ ప్రకాశమే మీ కిట్టి యుత్సాహమును గలుగఁ జేయు చున్నది. ఆ దివ్యతేజస్సు మీకు యావచ్ఛక్తిని గలుగఁజేయఁ గలదు. ఆ ప్రకాశమింకను గొప్ప యోధవరుల హృదయము లలోఁ జొచ్చి సంగర మొనర్చుటకుఁ బ్రోత్సాహము పెట్టు చున్నది. అందువలన మనకుఁ దప్పక జయమే కలుగఁ గలదు. ఏ యువతీమణి దేశాభిమానమునందే తన యావజ్జీవమును ధారవోయనెంచి తన మఱఁది కొమరుఁ డగు నిబ్రహీము యదిల్‌షాహో బాలుఁడుగ నున్న తఱి నతనికొఱకు బీజపురమును రక్షించెనో—ఏ వీరమాత యహమ్మదునగర రాజ్యమునఁ దన దమ్ముని మనుమఁడగు బహదరుకొఱకు రాజ్యసంరక్షణమును మిగులఁ గుశలతతో నొనర్చి మొగలాయి సైన్యంబుల నవక్ర విక్రమంబునఁ జించి చెండాడెనో—ఏ పతివ్రతాశిరోమణి పసి తనముననే భర్తవియోగదుఃఖము ప్రాప్తించినను మరణము వఱకుఁ బవిత్రాచరణమునందే దృష్టిగలిగి యుండెనో యట్టి

చాందసుల్తానాగారికి దేవుఁడు పరలోకసుఖముల నొసఁగుగాక! ఆమె చరిత్రము లోకమున్నంతకాలము స్థిరముగ నిల్చుగాక! ఆమె జీవితమును విన్న ప్రతిమానవుఁడును నామెను సమ్మానపూర్వకముగ స్మరించుచుండుఁగాక! మఱియు నచిరకాలము ననే మూర్తిజా నైజాంషాహీకిఁ బట్టాభిషేకమును షాజిబీబీ ముస్తుఫాలకు వివాహ మహోత్సవమును జరుగవలసిన యేర్పాటు గావింపఁబడుటచే నకార్యముల నొనర్ప మీరెల్లరు నాకు సాయపడెదరుగాక! ఏ తత్కృత్యంబుల నొనర్చి యహమ్మదు నగర రాజ్యమును గొంత కాలమువఱకైన రక్షింపయత్నించెద" నని గంభీరోపన్యాసము నొసఁగి తన స్థలమునుండి వెడలిపోయెను. జనులెల్లరును మాలికాంబరును వేనోళ్ళఁ గొనియాడుచుఁ దమ నివాసంబుల కరిగిరి.

ముప్పదియెనిమిదవ ప్రకరణము

చాందసుల్తానా పరలోకమున కేగి దాదాపు రెండు మాసములు కావచ్చుచుండెను. షాజిబీబీ ముస్తుఫాలు తమ దుఃఖము నెట్లో మఱచిపోయి కాఁబోలు వివాహోమహోత్సవమునకై యువ్విళ్ళూరుచుండిరి. పురవాసులందఱును మూర్తిజా పట్టాభిషేకమునకును షాజిబీబీ ముస్తుఫాల వివాహమహోత్సవమునకును బట్టణమంతయుఁ జక్కఁగ నలంకరించి కావలసిన కార్యములనెల్ల నెఱవేర్చుచుండిరి. హుసేనుమిర్జా రావలసిన బంధువులకెల్ల శుభలేఖలనంపి వచ్చిన చుట్టములు విడియుటకై వసతిగనుండు గృహములు ఖాళీచేయుచుండెను. మాలికాంబ

రును మాలోజీభాన్సలేయును వివాహ మహోత్సవమునకు కావలసినవన్నియు సిద్ధము జేయుచుండిరి. ఇతర ప్రధాను లందఱు పట్టాభిషేక సంభారములను గూర్చుచు వారివారికి నియమింపఁబడిన పనులయం దప్రమత్తులై యుండిరి.

ఇఁక రెండు రోజులనాఁటికిఁ బట్టాభిషేకమును వివాహ మును జరుగవలసియుండెను. ఒక దినమంతయు సన్నాహము లచేఁ గడిచిపోయెను. తెల్లవాఱినది. ప్రొద్దెక్కకొలఁదిని బట్టణమంతయు జనసమ్మర్దముగ నుండెను. ఎచ్చటఁ జూచినను బంధువు లెక్కివచ్చిన గుఱ్ఱపుబండ్లే నిండియుండెను. కొంత మంది జనులు నూతనముగ విచ్చేసిన బంధువులయొక్కయు, మిత్రులయొక్కయు క్షేమములను విచారించుచుండిరి. నూతన వస్త్రములను నాభరణములను ధరించి దాసీజనంబు లీయెడకా యెడకుం బర్వెత్తుచుండిరి. హంసేనుమీర్జా వచ్చుచున్న బంధువులను మంగళ వాద్యంబులతో నెదుర్కొని వారినంద ఱిని బిలిచికొనిపోయి వారి వారికి నియమింపఁబడియున్న గృహములలో విడిచిపెట్టుచుండెను. ముస్తుఫా కొసంగఁబడు గజాశ్వరత్న హేమంబులును, కళింగరాష్ట్రమున మాత్రమే దొరకు మేలిమైన దంతపు సామాగ్రులును, పనసపుకోళ్ళ మంచములును, సువర్ణపాత్రములును, పాజీబీబీ కియ్యఁబడు వివిధ రత్నాభరణములు, ఫలములు, వస్త్రములు మొదలగు కానుకలను భృత్యులు సిద్ధము జేయుచుండిరి. ఈ విధంబుగఁ బగలంతయు గడచిపోయెను. ఆ నాఁటిరాత్రి పట్టణములోని

యశేషజనంబులు నెప్పు డెప్పుడు తెల్లవారునా, యెప్పుడెప్పుడు షాజిబీబీ వివాహమును, ముర్తిజా పట్టాభిషేకమును గన్నులారఁ గాంచెదమా యని వేచియుండిరి.

తెల్లవారినది. నగరమంతయు మంగళ వాద్యములచే నిండిపోయెను. సభామండపమంతయుఁ జక్కఁగ నలంకరింపఁబడియుండెను. బంధుమిత్రులును, సకల సామంతరాజులును సభ నలంకరించియుండిరి. అనుపమోజ్వల రత్నసింహాసనమొకటి వీరి సమీపముననే వేయఁబడియుండెను. సభామండపమునకు ముందుభాగమునఁ జక్కఁగ నలంకరింపఁబడిన గుఱ్ఱములును, వీటి వెనుక బాగుగ శృంగారింపఁబడిన యేనుఁగులును బారులు దీరి నిలిచియుండెను. ప్రతియేనుఁగపైని మావటివాఁడొకఁ డంకుశమును జేతధరించి ఠీవిగఁ గూర్చుండియుండెను. ఈ వరుసల కిరుపార్శ్వములను సేవకబృందము నిలిచి యుండెను. వీరికిఁ బ్రక్కనే మంగళవాద్యము లొనర్చువారు నిలిచియుండిరి.

పిదప మాలికాంబరు ముర్తిజాను జక్కఁగ నలంకరించి తన ప్రధానమంత్రులతో గూడ బిలిచికొని సభాస్థానమున కరుదెంచెను. వెంటనే యతఁడు ప్రధానులయొక్కయు, సభాసదులయొక్కయు, ననుజ్ఞఁ దీసికొని ముర్తిజాను సింహాసనముపై గూర్చుండఁ బెట్టెను. మంగళ వాద్యములు మ్రోగుచుండెను. పిమ్మట మాలికాంబరు నిజాంషాహీ వంశమువారు తరతరముల నుండియు ధరించుచున్న కిరీటమును దీసికొనివచ్చి ముర్తిజా

శిరస్సుపై నునిచి, పచ్చలతోఁ దాపఁబడిన పిడిగల యొక ఖడ్గమును నతని చేతి కొసంగెను. ఈ ఖడ్గమును బూర్వపు నైజాం షాహీవారు పట్టాభిషేక కాలమున వాడుచుండిరి. పిమ్మట నబ్దుల్ రహిమానుఁడును, హుసేనుమీర్జాయును, శ్వేతాతపత్రంబులం బట్టుకొని మూర్తిజాకు నిరుగడల నిల్చిరి. పిమ్మట హుసేనుమీర్జా మాలికాంబరుని యాజ్ఞఁగొని సభలోనివారి కందఱికిని వారివారికిఁ దగినట్లు బహుమతు లిచ్చుచుండెను. పట్టాభిషేకము నిర్విఘ్నముగను, మిక్కిలి వైభవముగను జరిగి నందులకు సభవారందఱు మిక్కిలి సంతసించిరి.

అంతఁ గొంతనడికి మూర్తిజా సింహాసనమునుండి లేచెను. సభవారందఱును దమ తావులనుండి లేచిరి. పిదప మాలికాంబరు "ఇప్పుడే షాజిబీబీ ముస్తుఫాలకు వివాహము జరుగఁబోవు చున్నది. కాన మీరంద అచ్చటికి విచ్చేయవలయు" నని సభవారితోఁ జెప్పి ప్రధానమంత్రులతోడను మూర్తిజాతోను వివాహ మంటపమున కరుదెంచెను.

ఈ పెండ్లి మంటపమునకు మధ్యప్రదేశమున రత్నకంబళ మొకటి పరుపఁబడియుండెను. దానిపై రమణీయములైన దంతపు బనితనముగల యాసనములు వేయఁబడియుండినవి. ఈ యాసనములపై సామంతరాజులును నితరబంధువులును గూర్చుండి సరసముగ సల్లాపించుకొనుచుండిరి. సౌందర్యమునఁ బ్రఖ్యాతిగాంచిన లేఁబ్రాయపుఁ జిగురుఁబోఁడులు గుంపులు గుంపులుగ నచటఁ జేరిరి. ఆ యువతీవతంసములలోఁ గొందఱు

సంతోషముగ సల్లాపించుచును, గొందఱు గానరసాధిదైవత ములవలెఁ బాడుచు నేత్రపర్వముగ నర్తనములు సలుపు చుండిరి.

ఇంతలో ముస్తుఫా సర్వాభరణభూషితుఁడై యచ్చటికి కరుదెంచి ప్రత్యేకముగ నమర్పఁబడి దేదీప్యమానమైన పీఠముపైఁ గూరుచుండెను. ఇంతలో నా మండపమునకు మధ్య భాగమున నొక తెరగట్టఁబడెను. మంగళవాద్యముల నినాద ములు మిన్ను ముట్టుచుండెను. కొందఱు దాసీలతిగి షాజిబీబీని జక్కఁగ నలంకరించి వివాహమండపమునకు బిలిచికొనివచ్చి తెర కావలి ప్రక్కన గూర్చుండఁబెట్టిరి. ఈవలి ప్రక్కన ముస్తుఫా గూర్చుండి యుండెను. పిమ్మట వారి మతగురువగు 'ఖాజీ' కొన్ని మంత్రముల నుచ్చరించుచు వారి మతాను సారముగ వారిరువురికిని బెండ్లి జేయించెను. షాజిబీబీ ముస్తు ఫాల యానందము వర్ణనాతీతము. వివాహము పూర్తియైనది. వెంటనే ముస్తుఫా యొక బంగారు పళ్లెమునిండుగఁ గొన్ని బంగారు నాణెములను బోసికొని మాలికాంబరుకడ కరుదెంచి "మహానుభావా! మీరు మితిలేని కరుణారసమును నాపైఁ జిలికి నాకు రానున్న మహావిపత్తు లన్నిఁటిని దొలగించి నా క్షేమముల నారసి నన్నుఁ గాపాడినందులకు మీ కిదే నే నొసంగు బహుమాన" మని చెప్పుచుఁ బళ్లెర మాతని కొసంగెను. మాలికాంబరు దానిం గైకొనెను. ముస్తుఫా రామాంబను మరచినవాఁడుకాఁడు. కుటీరమునఁ దన్ను

మిక్కిలి ప్రేమతోఁ గాపాడినందున కాతఁ డామెకు వెలలేని వస్త్రాభరణముల నొసంగెను. పాజిబీబీయు మాలికాంబకున కమూల్యాభరణములను బహుమతిగ నొసంగెను.

ఇట్లు వివాహము పూర్తియగునప్పటికి మధ్యాహ్నము రెండు గంటలాయెను. ప్రధానమంత్రులును దండనాయకులును మూర్తిజా ముస్తుఫాలకుఁ బట్టణమంతయు మహోత్సవమును జరుపుటకై తగు సన్నాహముల నొనర్చుచుండిరి. మాలికాంబకు వచ్చిన బంధువుల కందఱికిని భోజనాదికృత్యములను గావించుచుండెను. మూర్తిజా ముస్తుఫాల యుత్సవమును జూచుటకై పట్టణములోని జనులందఱును వారికిఁ గల పనులను పెందలకడనే పూర్తిచేసు కొనుచుండిరి.

సాయంకాల మాఱుగంటలు కావచ్చెను. పురమం దెక్కడఁ జూచినను లెక్కలేని గులోబులును, లస్టరుదీపము లును వెలుగుచుండెను. ఎచ్చటఁ జూచినను జెవులు గింగురు మనునట్లు మంగళ వాద్యములే మ్రోఁగుచుండెను. ఇంతలో దివాణముకడ జనులు గుంపులు గుంపులుగాఁ గూడిరి. లెక్క లేని దివ్వటీలును, మతాబులును వెలిగింపఁబడినవి. దండనాయ కులు చేతులలో బెత్తములను బట్టుకొని జనులనీ మెడ కామెడకు నెట్టుచుండిరి. అంతఁ గొంతవడికి మూర్తిజా పట్ట పేనుఁగుపైఁ గట్టఁబడియున్న బంగారు రంబారీలోఁ గూరు చుండెను. ఈతని వెనుక మాలికాంబకు గూరుచుండెను. వేఱొక దిగ్గజముపైఁ గట్టఁబడిన యంబారీలో ముస్తుఫాయును నతని వెనుక హుసేనుమీర్జాయును గూర్చుండిరి. అబ్దుల్

రహిమానుఁడును మఱియొక యుత్తమకుంజర మధినోహిం
వీరికి బ్రక్కగ వచ్చుచుండెను. మంత్రులును, దండనాయక
లును యుత్తమాశ్వముల నెక్కి పట్టపేనుఁగకుముందు బో
చుండిరి.

వీరికి ముందుభాగమునఁ బ్రఖ్యాతివహించిన మేళగాండ్ర
తమవిద్యయందుఁ దమకుఁగల చాతుర్యమంతయుఁ జూప
చుండిరి. వీరికి దగ్గఱనే నాట్య గాన చాతుర్యమునఁ బేర
పొందిన వేశ్య వనితలు దమ నిపుణతను జూపుచుండిరి. వీ
చుట్టును జనులు గుంపులు గుంపులుగఁ గూడి యత్యుల్లాసంబున
జూచుచుండిరి.

ఇట్లీయుత్సవము నాలుగు వీధులును జరుగునప్పటి
రాత్రి పదునొకండు గంటలాయెను. మూర్తిజా ముస్తుఫాల
వారి యంతఃపురములఁ బ్రవేశించిరి. పిదప జనులందఱున
దమకుఁ గలిగిన యానందమునకు సంతసించుచుఁ దమ నివా
సంబుల కరిగిరి.

మాలికాంబరు చాందసుల్తానా మరణమున కొకవంక
చింత నొందియున్నను దాననుకొనిన కార్యములు గొన్నియైనను
[illegible] జరుగుటచే నించుక సంతసించుచుఁ బట్టణమున
మొగలుల పాలఁబడనియ్యక దానిం గాపాడుచుండెను.

సమాప్తము.

రాజేశ్వరి ప్రెస్. రాజమహేంద్రవరం—1955.